

LINDUA

Multikulturna strokovno-družboslovno-literarnoumetnostna revija Občine Lendava
Lendva Község multikulturális, tudományos, társadalomtudományi, irodalmi és képzőművészeti folyóirata

9. LETNIK, ŠTEVILKA • 9. ÉVFOLYAM, SZÁM: 17/2015

Olga PAUŠIČ

8. Razpet med Izraelom in domovino

Kepéné Bihar Mária – Lendvai Kepe Zoltán

12. Az alsólendvai vasút 125 éve

Mag. Anton Balažek

37. Vinarium Lendava

Lea LAMPRET

46. Dvajset let mednarodne mladinske likovne kolonije LindArt

Lendvai Kepe Zoltán

62. Egy elhallgatott történet... Faragó Márton

I Z V S E B I N E • A T A R T A L O M B Ó L

Intervju
Interjú

Strokovna besedila
Szakcikkek

Oko
Kitekintő

Tako pišemo
Így írunk mi

LINDUA

Multikulturna strokovno-družboslovno-literarnoumetnostna revija Občine Lendava
Lendva Község multikulturális, tudományos, társadalomtudományi, irodalmi és képzőművészeti folyóirata

Lendava • Lendva, 2015

LINDUA

Multikulturna strokovno-družboslovno-literarnoumetnostna revija
Občine Lendava • Lendva Község multikulturális, tudományos,
társadalomtudományi, irodalmi és képzőművészeti folyóirata

Odgovorna urednica • Felelős szerkesztő:

Judit VIDA TÖRNAR

Uredniški odbor • Szerkesztőbizottság:

Judit VIDA TÖRNAR, Olga PAUŠIČ, Mira UNGER,
Aleksandra SARJAŠ, Beata LAZAR

Jezikovni pregled • Lektorálás:

Olga PAUŠIČ, dr. SZENDE Virág

Izdajatelj in založnik • Kiadó:

Knjižnica Lendava – Könyvtár Lendva

Za izdajatelja • A kiadásért felel:

dr. HALÁSZ Albert

Oblikovanje • Grafikai tervezés:

Peter ORBAN

Letnik • Évfolyam:

9. letnik – 9. évfolyam, številka – szám 17/2015

Naslov uredništva • Szerkesztőségi cím:

Uredniški odbor revije Lindua • Lindua folyóirat szerkesztősége
Glavna ulica/Fő utca 12. (sedež Knjižnice Lendava/a Könyvtár
Lendva székhelye), 9220 Lendava/Lendva

Elektronski naslov/E-mail: lindua@knjiznica-lendava.si

Spletna stran publikacije • A kiadvány honlapja:

www.kl-kl.si/lindua

ISSN 1854-7931

POKROVITELJI • TÁMOGATÓK:

Avtorji, ki so brezplačno odstopili svoje prispevke • A szerzők, akik térítésmentesen ajánlották fel szövegeiket

Kazalo • Tartalomjegyzék

Uvodnik • Előszó

Judita Vida Törnár	Kar nas združuje, nas krepi	6
Vida Törnár Judit	Ami összeköt, az erősít	7

Intervju • Interjú

Olga Paušič	Razpet med Izraelom in domovino	8
-------------	---------------------------------	---

Strokovna besedila • Szakcikkek

Kepéné Bihar Mária – Lendvai Kepe Zoltán	Az alsólendvai vasút 125 éve	12
Dejan Süč	Epska družinska kronika dolnjelendavske družine Eppinger	26
Beata Lazar	JUDOVSKI RECEPT: Hamantašen	35
Beata Lazar	EGY ZSIDÓ RECEPT: Sólét	36
Mag. Anton Balažek	Vinarium Lendava	37

Oko • Kitekintő

Halász Albert	Emléktáblát avattak dr. Laubhaimer Oszkár tiszteletére	42
Đanino Kutnjak	Svečana akademija HKD Pomurje ob 10-letnici delovanja društva	44
Lea Lampret	Dvajset let mednarodne mladinske likovne kolonije LindArt	46
Lea Lampret	A LindArt nemzetközi ifjúsági művésztelep 20. évfordulója	49
Edita Filo	Dva umetnika – dva svetova	52
Aleksander Marič	Koncert PZ Nimam časa	54
Aleksandra Sarjaš	Na valovih kulture v Čakovcu	55
Zágorec-Csuka Judit	A Muravidéki (hetési) nyelvi- és létmorzsák című tanulmánykötetről	56
Olga Paušič	Srečanje literatov, članov društev upokojencev Pomurja	57
Zadavec Szekeres Ilona	Ajándék a léleknek avagy új színfolt a muravidéki magyar irodalomban	58
Peter Paller	Prečkajmo meje - združimo svet!	60
Lendvai Kepe Zoltán	Egy elhallgatott történet... Faragó Márton	62
Renata Lugomer-Pohajda	Tarzan in svinja na zadnji večerji (<i>Lindua, šte. 16/2014, str. 46</i>)	67
Đanino Kutnjak	Srečanje folklornih in zborovskih skupin manjšinskih etničnih skupnosti in manjšin Slovenije (<i>Lindua, šte. 16/2014, str. 48</i>)	68

Tako pišemo • Így írunk mi

POEZIJA	Lidija Alt	Mami	69
VERS	Lidija Alt	Majhno seme	69

Lidija Alt	Mama	69
Lidija Alt	Vse raste	69
Danijela Hozjan	Končno!	70
Császár Szabasztiján	Igaz barát	70
Császár Szabasztiján	Polcolva	70
Császár Szabasztiján	Tegyünk	70
Császár Szabasztiján	Szerelemördög	71
Császár Szabasztiján	Réznedű szerelmesei	71
Koter Gizella	Most	71
Zlatka Frajzman - Pupa	Izgubljeno – nadženo	72
Zlatka Frajzman - Pupa	Izgubljeno – najdeno	72
Zlatka Frajzman - Pupa	Senka	72
Biserka Sijarič	Ženska	73
Zágorec-Csuka Judit	Nyári zápor	73
Zágorec-Csuka Judit	Tudni akarom	73
Zágorec-Csuka Judit	Ragyogásban	73
Zlatka Frajzman - Pupa	Senca	73
Olga Paušič	Imej se rada	74
Klarisa Jovanović	Számúzve (<i>Részlet</i>)	74
Zlatka Frajzman - Pupa	Če te ni (<i>Lindua, šte. 16/2014, str. 64</i>)	77
Zlatka Frajzman - Pupa	Kdo si? (<i>Lindua, šte. 16/2014, str. 64</i>)	77
Renata Lugomer Pohajda	Spomin (<i>Lindua, šte. 16/2014, str. 67</i>)	77
Renata Lugomer Pohajda	Nokturno (<i>Lindua, šte. 16/2014, str. 67</i>)	77
PROZA • PRÓZA		
Vera Auguštin	Jaz, ženska	78
Kornelija Baša	Marec	79
Romana Glavač	Metin čaj	80
Koter Gizella	Az idő néha megáll	81
Ana Matjašec	Sanjati ni greh	82
Olga Paušič	Imej se vendar rada!	84
Metka Ribarič	Zakaj se ne bi imela rada?	87
Törnár Judit	Nem adom fel!	88
Dr. Varga József	Mai ördögmeze	89
Dr. Varga József	Találkoztam a Halállal	89
Dr. Varga József	A leleményes cigány	90
Végi Noémi	Mert megérdemled, hogy boldog légy...	91

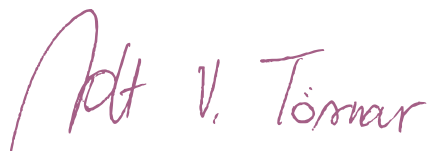
Kar nas združuje, nas krepi

Pogosto iščem odgovore na določena vprašanja. Posebno na tista „človeška“. Vsakdanji čudeži in razočaranja se dogajajo vsakemu od nas. Nekateri od njih nas pustijo neprizadete, drugi se za vedno usidrajo v našo dušo. Čustveno nas globoko prizadenejo. A je zgolj slučaj, da se zgodijo? Ali jih pritegne naš notranji mali magnet? Verjemite, kar tako, slučajno, se nam dogodki ne zgodijo, Vsemogočni ima dober vzrok, da nam jih podarja. Da, podarja, kajti tudi na takšne dogodke moramo gledati kot na lepe, majhne darilne paketke. Na tiste, ki se zdijo kot čarovnija, in na tiste, ki nas zadenejo kot hladna ploha. V vsakem od nas je nekaj, kar nas povezuje z Njim. Morda prvi hip ne prepoznamo pomena, a na koncu se postavi vse na svoje mesto. Tako v naši duši kot v svetu. Le tedaj, če prepoznamo pomen dogodkov, se lahko duševno, čustveno in telesno krepiamo. Obstaja namreč cilj, da naj bi na zemeljski obli živeli takšni ljudje, ki bodo uravnovešeni, harmonični in v sozvočju s samimi sabo.

Tudi v naši tokratni številki revije Lindua si prizadevamo obravnavati takšne vsebine, ki nas povezujejo, pa naj bo govora o novem stolpu, o železnici ali o vprašanjih s področja kulture.

Sanjati skupaj, načrtovati in uresničiti želje zahteva močno povezanost med nami. To pa utrjuje v tukaj živečih vero, obstoj in voljo kaj tudi storiti. Kajti živeti je vredno le, če se znamo veseliti odkritosrčnega nasmeha, sijočih oči, spodbudnega objema, pomirjujočih besed bližnjih. Nič od tega ne gre v nič, lahko nas pa poveže in utrdi.

Verjamem, da bomo zmogli dovolj moči tako živeti!

Judita VIDA TÖRNÄR

odgovorna urednica revije Lindua

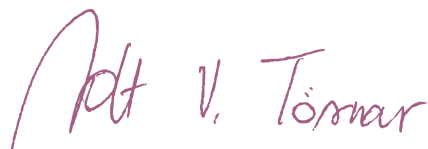
Ami összeköt, az erősít

Bizonyos kérdésekre sokszor keresem a válaszokat. Főleg magánemberként. Hétköznapi csodák és csalódások valamennyiünkkel történnek. Egyesek nesztelen elsuhannak mellettünk, bizonyosak örökre ottmaradnak a lelkünkben. Érzelmileg mélyen érintenek bennünket. Vajon véletlen, hogy megtörténnek? Vagy a saját kis mágnesünk vonzotta hozzánk? Higgyék el, véletlenül nem történnek velünk dolgok, a Mindenhatónak jó oka van arra, hogy nekünk ajándékozza őket. Igen, ajándékozza, mert szép kis csomagként kell gondolnunk mindenre. Arra is, ami varázslat, és arra is, ami hideg zuhany. Mindegyikben van valami, ami összeköt bennünket Vele. Az első pillanatban talán még nem ismerjük fel a fontosságát, de így utólag mindig minden a helyére kerül. A lelkünkben is, és a világban is. Csak akkor tudunk szellemileg, lelkileg és testileg is erősödni, ha felismerjük a jelentőségét. Mert az a cél, hogy kiegyensúlyozott, harmonikus, önmagával összhangban lévő emberek éljenek e kerek földön.

Folyóiratunk legújabb számában is arra törekedtünk, hogy olyan témákkal foglalkozzunk, amelyek összekötnek bennünket, legyen szó egy új toronyról vagy a vasútról, esetleg kultúráról. Együtt álmodozni, majd tervezni és megvalósítani, nagy összefogást igényel. És erősíti az itt élőkben a hitet, a megmaradást, a tenni akarást.

Mert élni is csak úgy érdemes, ha tudunk örülni egymás őszinte mosolyának, csillogó szemének, biztató ölelésének, megnyugtató szavának. Egyik sem kerül semmibe, viszont összeköt és erősít bennünket.

Bízom benne, lesz erőnk így élni!

VIDA TÖRNAR Judit

a folyóirat felelős szerkesztője

▶ Olga PAUŠIČ

Razpet med Izraelom in domovino

Vladimir VAJDA

Da je razdvojen med Izraelom in domovino Slovenijo, pove moj simpatičen sogovorec, 34-letni Lendavčan **Vladimir Vajda**, ki ga gotovo vsi krajani dobro poznamo, saj se je že nekajkrat predstavil zainteresiranemu občinstvu s svojimi predavanji o Izraelu, judovstvu, judovskih običajih in praznikih.

Vsako leto ga potegne vsaj dvakrat v Sveto deželo, kjer je navezal številne pristne prijateljske stike, nekaj časa pa kot biokemik celo služboval na Hebrejski univerzi v Jeruzalemu. Zanimivo, kajne?

V pogovoru sem izvedela o Vladimirju in njegovem življenju še veliko presenetljivih stvari, ki potrjujejo, da je človek odprtega duha, odločen in pogumen, predvsem pa neprestano v pogonu, kajti zvedavost in želja po novih doživetjih sta zanj najmočnejši motivaciji.

Na vprašanje, kaj je bil odločilni vzvod, da se je že v rosnih letih ogrel za študij zgodovine, kulture in vere Judov, Vladimir kar pomišlja. Vprašanje, ki se sliši enostavno, pa to nikakor ni. Potem pove, da je kot

Pogled na Tel Aviv, drugo največje mesto države Izrael

osmošolec na knjižni polici svoje tete Alenka Kekec Galič našel knjigo *Rodovina Muškat* Izaka B. Singerja, in ko jo je prebral, ga je »zagrabilo«. Iskati je začel še več strokovne literature, bral, se izobraževal, brskal za podatki na spletu, kasneje pa se začel učiti celo hebrejščine, ki jo danes že povsem tekoče obvlada. Kot sam pravi, je judovstvo začel raziskovati čisto spontano, danes pa je to del njega, njegov način življenja in razmišljanja.

Seveda je bila že od samega začetka njegova velika želja, obiskati Izrael, ker pa še ni bil polnoleten, ga je na prvem potovanju leta 1997 spremljal oče. Dežela je naredila nanj velik vtis in tako se vrača vsako leto vsaj dvakrat. V času študija v Ljubljani, kjer je vzporedno študiral biokemijo in farmacijo, je imel veliko možnosti za izpopolnjevanje, saj je sedež Ju-

dovske skupnosti Slovenije, ki organizira za svoje vernike seminarje in učenje hebrejščine, prav v Ljubljani. Postal je celo član nadzornega odbora tako Judovske skupnosti Slovenije kot tudi član judovske ortodoksne skupnosti Bet Izrael v Zagrebu, kar si šteje v veliko čast.

Seveda me zanima, kakšna je videti Sveta dežela skozi njegove oči, saj slišimo in pogosto vidimo v medijih vznemirljive podobe spopadov s Palestinci, ki obstreljujejo dele Jeruzalema, spopade tudi med verniki v mestu, saj vemo, da je Jeruzalem pomembno versko središče ne le za Jude, ampak tudi za kristjane in muslimane. Staro mesto je razdeljeno v bistvu na judovsko, muslimansko, krščansko in armensko četrt. Nestrpnost pogosto izbruhne v spopadih.

Vladimir pove, da je zanj Izrael druga domovina, čudovita dežela, polna tisočletne tradicije, bogate zgodovine in presenetljivih kulturno-zgodovinskih spomenikov. Nikoli se še ni počutil ogroženega ali tujca, saj pozna vse koticke znanih krajev in veliko ljudi, ki jih šteje za prijatelje. Res pa je, da v nobeni državi človek ne sreča toliko vojakov na vsakem koraku, kot prav v Izraelu. Eden od vzrokov za to je, da je služenje vojaškega roka obvezno tako za fante kot za dekleta – fantje služijo 3 leta, dekleta 2 leti. Zanimivo je tudi to, da je izraelski vojak zadolžen za svoje orožje in ga mora ves čas nositi s seboj, tudi ko je v civilu. Drugi vzrok pa je seveda neprestana grožnja samomorilskih terorističnih napadov. Kljub temu – pravi Vladimir – je Izrael varna država.

Je pa v bistvu tudi zelo demokratična, odprta dežela, konglomerat različnih narodov, mešanica verstev in v bistvu mnogo bolj liberalna družba, kot Evropejci mislimo. Tako so na primer dovoljene istospolne poroke in posvojitve otrok. Čeprav živi in deluje država v duhu judovske vere, prebivalcev nihče ne sili, da bi živeli po načelih vere, sožitje med pripadniki različnih ver je dokaj trdno, čeravno res prevladuje judovski živelj, Izrael je namreč edina judovska država na tem planetu (75 % je Judov, 20,7 % je sunitskih musli-

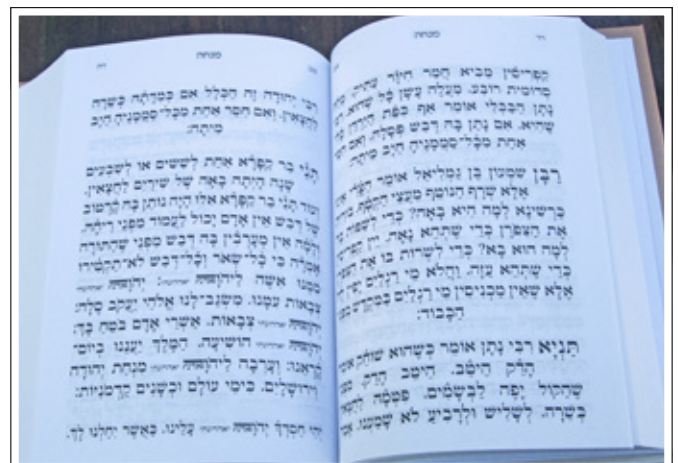

Eilat ob Rdečem morju

manov, najmanj kristjanov). Legalizirana je uporaba medicinske konoplje v namene zdravljenja itd.

Na svoji koži je občutil, kar mi pripoveduje.

»Razmišljal sem, kako bi bilo, če bi si našel delo v Izraelu. No, pa sem se ojunčil in šel na Hebrejsko univerzo v Jeruzalem vprašat. Je pač tako, moráš se postaviti zase, to spoštujejo. Moj moto je: Kdor z jezikom špara, kruha strada. In so me sprejeli, samo univerzitetno diplomu in mednarodni certifikat o znanju angleščine sem moral predložiti in to je bilo vse. V bistvu me niso imeli za tujca, že zato, ker tekoče govorim hebrejsko. Raziskoval sem vpliv kanabisa na alergijske bolezni, predvsem atopijski dermatitis. Zelo zanimivo, zanimivo se mi je zdelo tudi to, kako močno je raziskovalna dejavnost povezana z gospodarstvom. Le-to podpira večino raziskovalnih projektov, ki jih je mogoče uporabiti v industriji. Ko bi bilo

Sidur, judovski molitvenik

Potepanje po puščavi

vsaj približno tako tudi pri nas! Povedati pa moram, da so Izraelci izjemno garaški, delajo tudi po deset ali dvanajst ur dnevno. Zdi se mi, da sem delal tam bistveno več kot v Evropi. Plače so seveda ustrezno visoke, a življenje je v Izraelu izjemno drago.«

Zanima me, kateri od svetovno znanih spomenikov v Jeruzalemu, enem najstarejših mest sveta, mu je najbolj pri srcu. Nekako pričakujem, da bo navedel Oljčno goro ali Via Dolorosa s postajami križevega pota ali Cerkev svetega groba ali morda Kupolo na skali ali Al Aqso ... No, Vladimir nič dosti ne pomišlja, ko že sledi pojasnilo: »Zid objokovanja, se razume. Vsakokrat, ko sem v državi, ga obvezno obiščem. Zakaj mu pravijo Zid objokovanja? Gre za ostanke zidu, ki ga je dal zgraditi Herod Veliki okoli leta 20 pred našim štetjem, porušili so ga pa Rimljani. Zid objokovanja je za Jude eden najsvetejših krajev. K temu 48 metrov dolgemu in 18 metrov visokemu zidu prihajajo verniki molit, izpovedat svoje bolečine, žalost, lahko pa med reže zidakov odložijo listek s priprošnjami, zahvalami za to, kar se jim je dobrega zgodilo. V bistvu pomeni zid simbol večne povezanosti Boga z njegovim ljudstvom/verniki.«

Zanima me seveda, katere kraje je – če prideš v Izrael kot

turist – treba obvezno obiskati. Tako se meniva in njegovo navdušeno pripovedovanje o zanimivostih Izraela navduši še mene: »Oh, veliko je vsega ... Tel Aviv vsekakor. To je moderno, odprto svetovljansko mesto, obiskati je treba znamenite romarske kraje, kot Nazaret, Kafarnaum, ki mu pravijo Jezusovo mesto, Cezareo in seveda Betlehem, Jezusov rojstni kraj, nato Qumran, kjer so v puščavi našli znamenite, 2000 let stare Mrtvomorske rokopise ... In že smo ob Mrtvem morju, najbolj slanem in najnižje ležečem morju na svetu ... Meni je pa najbolj pri srcu puščava Negev, ki se razprostira po južnem delu države, vse do mesta Eilat ob Rdečem morju. Ja, Izrael je resnično krasna dežela. Lahko bi pripovedoval o njej neskončno dolgo, se mi zdi.«

Preden skleneva najin pogovor, ga pobaram, ali sedaj, ko živi v Radencih v hiši svojih starih staršev, tudi sam gospodinji. Seveda me je zanimalo, ali si kot Jud pripravlja košer hrano.

»V bistvu ja, seveda, če le utegnem. Delam namreč kot farmacevt v lekarni v Radkesburgu v Avstriji in imam precej raznolik delavnik, tudi nočne izmene ... No, bistvo košer hrane je, da jo je treba pripraviti po pravilih judovske vere, kar pomeni: dovoljeno je jesti

Zid objokovanja – najsvetejši judovski verski objekt v Jeruzalemu

Puščava Negev

udomačene živali, ki prežvekujejo in imajo razcepjena kopita, perutnino, drobnico, govedo, nikakor ne svinjine in divjih živali; vsa kri mora po zakolu steči iz telesa živali, kajti vera pravi, da je v krvi duša, duše pa pač ne zaužijemo; po zakolu namakamo meso najprej v mlačni vodi in nato še v soli. Eno od pravil je tudi, da lahko jemo le ribe, ki imajo luske in plavajo – torej morskih sadežev, kot so školjke, raki, sipe, hobotnice ne pridejo na krožnik. Paziti je treba tudi, da ne 'mešamo' mesa in mleka, zato imam v kuhinji različen pribor oziroma posodo za pripravo mlečnih ali mesnih jedi. Živali, ki so plenilci, ne jemo, saj se držimo pravila 'si to, kar ješ.' Verjamemo namreč, da se z uživanjem takšnega mesa predatorska narava živali prenese na človeško dušo. Lov v rekreativne namene je v judovstvu prepovedan in v Izraelu še nikoli nisem slišal za kaj takega, kot je lovsko društvo. Sicer pa; da je prehrambeni artikel 'košer', mora v končni fazi dobiti pečat rabina, ki je za to ustrezno usposobljen. Seznam košer izdelkov, ki se jih da kupiti pri nas, imamo na rabinatu v Zagrebu oz. Budimpešti. No, saj je še več tega, a o tem morda kdaj drugič.« Seveda sem ga zaprosila za recept njegove najljubše košer jedi in ga tudi dobila.

Pa si pogledjmo recept za piščanca z okusom sadja, ki izhaja iz Španije, na območje Balkana in tudi nekdanje Jugoslavije pa so ga prinesli sefardski Judje, ki so v času inkvizicije leta 1492 bežali iz Španije in med drugim ustvarili močno skupnost na območju nekdanje Jugoslavije. V Sarajevu je namreč vse do druge svetovne vojne delovala cvetoča skupnost sefardskih Judov.

RECEPT

za okusno kosilo

PIŠČANEC S SADNIM OKUSOM:

- Piščančje meso narežemo na kose.
- Pripravimo sveže iztisnjen sok iz pomaranče in limone. Delež pomaranče in limone lahko variramo, odvisno od tega, ali nam je ljubši sladek ali bolj kisel okus.
- V tako pripravljenem soku namakamo meso čez noč, tako da je prepojeno s sokom z vseh strani, nato pa dodamo na drobno narezane liste poprove mete in melise (po želji tudi bazilike).
- S peko nadaljujemo naslednji dan. Meso pečemo v pečici, lahko z olivnim oljem, ni pa nujno. Med pečenjem dodamo nekaj vejic rožmarina. Soka, v katerem smo meso namakali, NE zavržemo!
- Ko se pečenje bliža koncu, meso zalijemo s sokom, v katerem se je namakalo čez noč.
- Prilogo si izberemo po želji.

Pa dober tek! BETAUVON! (dober tek po hebrejsko)!

Foto: eteacherhebrew.com

KEPÉNÉ BIHAR Mária – LENDVAI KEPE Zoltán

Galerija-Muzej Lendava • Galéria-Múzeum Lendva ▶ www.gml.si

Az alsólendvai vasút 125 éve

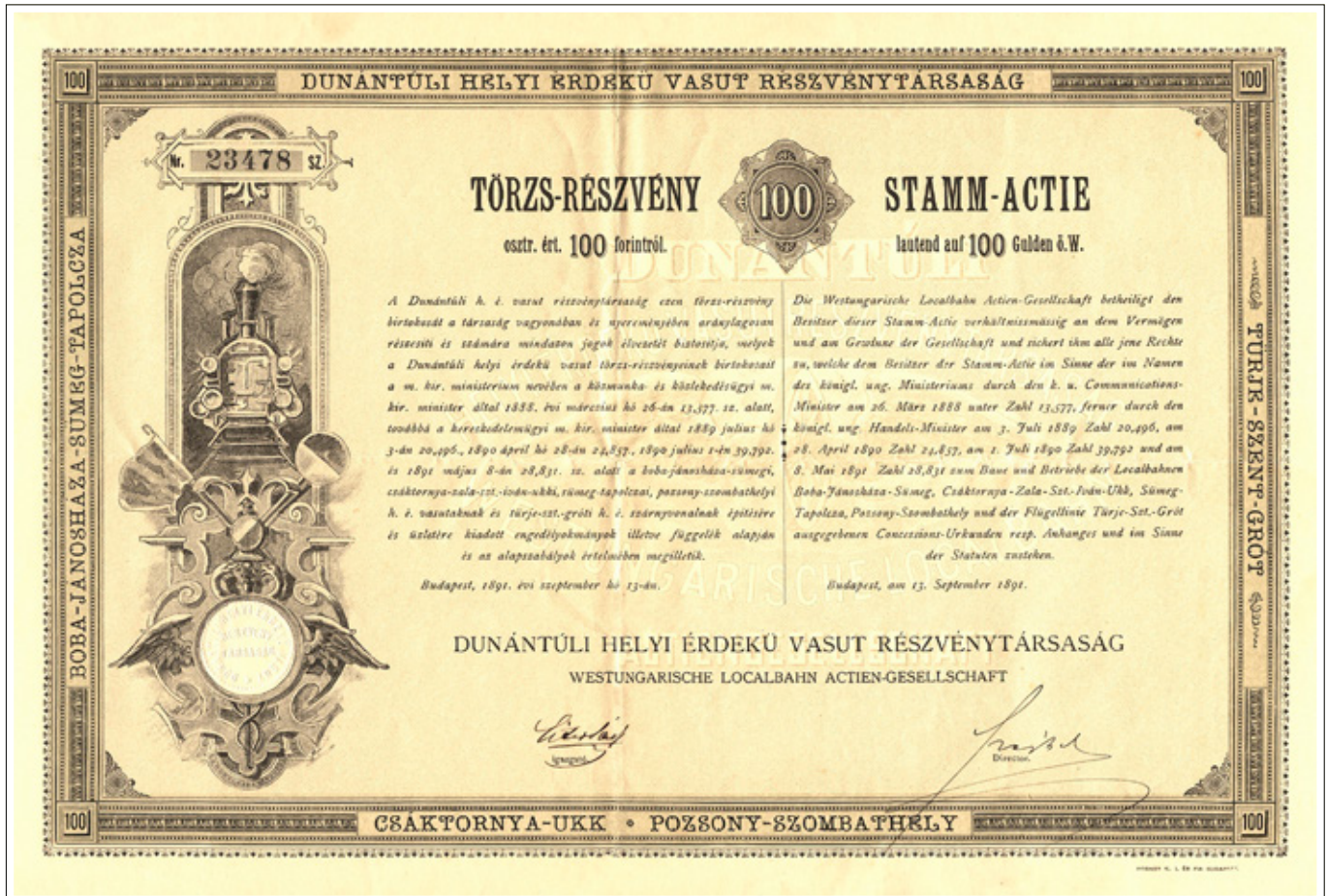
Az út története egyidejű az emberi civilizációval, és egyben jelképezi az emberi társadalom fejlettségét is. Az ősidőkben az út csak egy csapás, ösvény, állat- vagy emberjárás formájában létezett, majd a folyamatos használat következtében kitaposódott, állandósult és látható maradt. A mai értelemben vett utak kialakulásáról attól a pillanattól kezdve beszélhetünk, amikor azok állapotáról, minőségéről, domborzati és vízlevezetési viszonyairól az emberi közösségek tudatosan gondoskodni kezdtek. A mindenkori műszaki tudomány szabályainak megfelelően megtervezett és megépített utakat pedig műutaknak nevezzük. Az első épített utakat az ókorban, Mezopotámiában készítették, a gazdasági fejlődés, a kereskedelem és a hadászat fejlődésével pedig évszázadról évszázadra műszakilag tökéletesedtek, és térben terjedtek. Idővel kialakultak a távoli vidékeket összekötő utak, amelyek elsősorban a nyersanyaggal való kereskedelmet, az országok és birodalmak kialakulásával pedig a szervezett hadviselést szolgálták.

A távoli tájakat összekötő utak az évszázadok során alakultak ki a legmegfelelőbb irányban. Ezek akár több évezredes múltra is visszatekinthetnek, mint például a Lendva-vidéket is érintő, a Balti- és az Adriai-tenger térségét összekötő Borostyánkőút. Az antik világban az ősi Borostyánkőút a Kárpát-medencében Carnuntum (Bad Deutsch-Altenburg), Scarbantia (Sopron), Savaria (Szombathely), Salla (Zalalövő), Lygano (Alsólendva/Lendva), Halicanum (Muraszementmárton) és Poetovio (Ptuj) településeken haladt át. Ezen több ezer éves útvonal mindmáig létezik, és évről évre nagyobb forgalmat bonyolít le. Annak ellenére, hogy a 20. században zajló európai politikai ellentétek szinte teljesen megszüntették ezen ősi, természetes transzkontinentális nyomvonalat, az 1990 utáni politikai változások révén néhány éven belül újjáéledt rajta a nemzetközi forgalom Lengyelor-

szág, Szlovákia, Magyarország, Szlovénia és Olaszország között. A nemzetközi személy- és teherforgalom ezen az ősi nyomvonalon egyelőre csak közúton zajlik, ám mivel ez évről évre növekszik, abban reménykedhetünk, hogy a nem annyira távoli jövőben az ősi Borostyánkőút nyomvonalán megépül az autópálya és a korszerű vasútvonal is.

Alsólendva, vasútállomás. Képeslap, 1900 körül.
(Vida István)

Dunántúli Helyi Érdeku Vasut Rt. részvénye, 1891. (Vida István)

A 19. század az ipari forradalom, ennek keretében pedig a klasszikus vasútépítés időszeke volt. Az 1825-ben megnyitott első gőzvontatású vasutat Stockton és Darlington között hamarosan újabbak követték Angliában, Európában és a világ minden táján. A mezőgazdaság fellendülése, az ipari üzemek egyre növekvő száma és mérete, a népességszám robbanásszerű emelkedése igényelte a gyors és olcsó szállítás lehetőségét. A földművelés és az állattenyésztés az új technikák alkalmazásával egyre több terméket állított elő, többet, mint amennyit helyben el tudtak fogyasztani. Az egyre nagyobb mennyiségű felesleget így érdemes volt eladni. A gyárak, gyáróriások ontották a tömegárukat, új felvevőpiacokra, vásárlókra volt szükség. A falvak, városok lakossága megemelkedett, és mivel sokszor helyben már nem találtak munkát, a gyárakba áramlottak. Ez szintén a szállítás fejlődését igényelte.

A 19. század második felében ezért újabb és újabb vasútvonalakat építettek szerte a világon. A legsűrűbb hálózat természetesen Európában jött létre, de jelentős vonalépítések zajlottak Észak-Amerikában is, ahol már az 1860-as évek végén több ezer kilométeres sínpálya szelte át a kontinentet az Atlanti-óceántól a Csendes-óceánig. Magyarországon elsősorban a közlekedési tanácsosként működő gróf Széchenyi István ösztönzésére az 1840-es években nyíltak meg az első vonalak. Az első 1846-ban Pest és Vác között azzal a szándékkal, hogy később Bécsig fogják meghosszabbítani. A következő évben már két újabb vaspályát adtak át: Bécsújhely és Sopron, valamint Pest és Szolnok között. Az 1848/49-es szabadságharcot követően magántársaságok vették át az újabb vonalak építését, így például a Déli Vasút, amely Sopronból indulva Szombathelyen és Nagykanizsán át Fiuméig, illetve Budától Nagykanizsáig építette meg

A Magyar Királyság vasúthálózata 1914-ben (www.vasut.hu)

vasútját. Az Osztrák–Magyar Államvasút szorgalmazta a Pest–Vác vonal Bécsig tartó meghosszabbítását. A Tiszai Vasút az Alföldön, az Északkeleti és Északnyugati Vasút a nevükből adódóan az ország északkeleti, valamint a Felvidék nyugati részén építkezett. A Magyar Nyugati Vasút Székesfehérvártól Szombathelyig, illetve Győrtől Szombathelyen át Gyanafalvaig (Jennersdorf) létesített pályát, hogy így csatlakozhasson az országhatártól Grazig tartó vasúthoz.¹

Az 1880-as évekre a nagy vasúti beruházások ideje lejárt, a vasúttársaságok építőkedve lelohadt. Ennek ellenére a Magyar Királyság nagy területei még mindig nem tudtak bekapcsolódni a korszerű áruszállításba. Miután 1877-ben nyilvánvalóvá vált, hogy helyi kezdeményezésre és a helyi igények kielégítésére is lehet és érdemes vasutakat építeni, a kormány is számos kedvezményt adott, majd 1880-ban megszületett az első

törvény a helyi érdekű vasutakról (1880. XXXI. tc.). Ebben megszabták, hogy milyen kötelezettségeknek kell eleget tennie a társaságnak, és milyen jogok, illetve kedvezmények illetik meg. Meghatározták, hogy a helyi érdekű vasutak (HÉV) 90 év után a magyar állam tulajdonába kerülnek mindenféle kárpótlás nélkül. Az építési és működési engedélyeket a közmunka- és közlekedésügyi (később kereskedelemügyi) miniszter az engedélyezést követő 14 nap alatt köteles volt az országgyűlés elé terjeszteni. A helyi érdekű vasutak mentesültek az ingyenes postaszállítástól, a táviróhálózat kiépítésétől pedig addig, míg csak nappali forgalom bonyolódik rajtuk. Azonban hetenként legalább háromszor, előzőleg kihirdetett időpontban köteles volt a társaság vegyesvonatot közlekedtetni, cserébe nem kellett a naponkénti vasútközlekedéshez szükséges biztosítóberendezéseket felszerelnie. A viteldíjakat az engedélyokmány maximalizálta, de ha a tiszta jövedelem elérte az abban meghatározott tőke 7 százalékát, a kormány jogosult volt – a vállalat meghallga-

1 SZIBLER Gábor 2011. A vasúttörténet kezdeteiről: KUBINSZKY Mihály – GOMBÁR György 1989., KOVÁCS László (főszerk.) 1995.

tása mellett – az árszabályt módosítani, a viteldíjakat csökkenteni. A HÉV-ek lehetőséget kaptak arra, hogy a vasútvonalukat közúton vagy árvízvédelmi töltésen is kiépíthessék. Az első HÉV-törvényt 1888-ban módosították. Az 1888. IV. tc. sokban szigorította a korábbi jogszabályt. Azon vonalak engedélyezéséhez is országgyűlési felhatalmazás volt szükséges, amelyek az országhatárig futottak, vagy gőzhajókkal járt vízi utakhoz vezettek. Az állami megváltás 30 év után vált érvényessé, de ha az országgyűlés fővonalnak nyilvánította a vasutat, az azonnal megváltandóvá vált. A vasúttársaság köteles volt a postaszállítmányokat állami díjfizetés mellett elszállítani.²

A két törvény lehetővé tette, hogy az országban helyi kezdeményezésű vasutak egész hálózata alakuljon ki. Sűrű hálózat alakult ki a kedvező földrajzi adottságokkal rendelkező Alföldön, illetve a Dunántúlon. Az első HÉV-törvényt követően 1883-ban építették meg a Dunántúlon a Kőszeg–Szombathely vonalat. Ebben az ország részben főként Vas és Somogy vármegyék áldoztak sokat újabb és újabb vonalak támogatására, de Fejér, Veszprém, Sopron, valamint Zala megyék is sokat tettek ennek érdekében. A vonalak megépítésére általában egy társaság jött létre, amely a pénzek összegyűjtése és az előmunkálati engedélyek beszerzése után látott neki a munkának. A szükséges tőkét a helyi lakosságtól, a törvényhatóságoktól, az üzemeiktől, a birtokosoktól gyűjtötték össze. Voltak olyan települések, gyárak, földbirtokosok, akik ingyen ajánlották fel földjeiket egy-egy vasútvonal létesítése érdekében. Legfeljebb annyit kértek, hogy a pálya érintse a területüket, hogy nekik is könnyebb legyen a szállítás. Ha nem sikerült helyi erőből az összes részvényt lejegyeztetni, akkor általában bankokat kerestek meg, hogy pótolják a hiányzó tőkét. A Dunántúl déli részén a Magyar Általános Hitelbank, míg Nyugat-Dunántúlon főként a müncheni székely Westungarische Localbahn Actien-Gesellschaft finanszírozta az előmunkálatokat. Az előmunkálati engedélyeket az illetékes miniszter adta ki, csak

ezt követően kezdődhetett meg bármiféle munka. Egy-egy vonal megépítésére a legtöbb esetben részvénytársaság alakult, de volt olyan vállalat, például a Dunántúli HÉV, amely több vonalat is birtokolt. Az engedély birtokában megkezdődhettek a kisajátítások, majd a tényleges munkálatok. A törvény előírta, hogy a magyar gazdaság támogatása érdekében csak hazai anyagot lehet felhasználni az építkezéseknél. A munkákhoz sok esetben nem helyi munkaerőt foglalkoztattak, hanem az Alföldről hozták a dolgozókat. Ha megépült a vonal, előbb az úgynevezett műtanrendőri bejárásra, azaz műszaki átadás-átvételi eljárásra került sor, amelyhez a vállalatok igyekeztek egy-egy prominens miniszteri személyt megnyerni. Az Ukk–Csáktornya, valamint a Pozsony–Porpác vasútvonal megnyitásánál az akkori szakminiszter, Baross Gábor személyesen is megjelent.³

A helyi érdekű vasutak sűrűbbé tették az országos hálózatot, sok kisebb település vagy éppen fontos ipari város vált elérhetővé vonattal. Sajnos az 1920. évi trianoni békeszerződés a vasúthálózatot sem kímélte, számosat kettévágott közülük. Így vált csonkává például az Ukk–Zalaegerszeg–Alsólendva–Csáktornya és a Zalalövő–Muraszombat vonal is. A végállomásukat veszített vonalak ezután a határon egy-egy kisebb állomásnál vagy megállóhelynél értek véget. A Magyarországhoz visszacsatolt területeken 1941 és 1945 között újra feléledt a vasútforgalom, de a trianoni határok visszarendezésével a többségén ismét megszűntették a forgalmat. Magyarország területén a második világháborút követően néhány évig még használták a csonkokat, azonban a szigorú határőrizet, valamint a gazdaságtalan működtetés ezeket is halálra ítélte. Sorra szűntek meg a félbevágott vonalak, de a vicinálisok igazi végét az 1968-ban elfogadott úgynevezett közlekedéspolitikai koncepció jelentette. Magyarország és Szlovénia között a vasúti összeköttetés csak 2001. május 17-én éledt újra, amikor az 5. számú európai közlekedési folyosó részeként felavarták a Zalalövő–Órihodos–Muraszombat közötti 43 kilométeres új vasútvonalat.⁴

2 SZIBLER Gábor 2011. A HÉV-ek kiépüléséről: MAJDÁN János 1997., KUBINSZKY Mihály – NAGY Tamás – TURÓCZY László 2009.

3 SZIBLER Gábor 2011.

4 SZIBLER Gábor 2011.

Az ujonnan megnyílt Ukk-csáktornyai vasút menetrendje.

Csáktornyáról indul reggel 5:33 és d. u. 4:55 pk.			
Kristóffalu	›	›	›
Muraszerdahely	›	›	›
Alsó-Lendva	›	›	›
Rédics	›	›	›
Csömödér	›	›	›
Gutorföld	›	›	›
Tófej	›	›	›
Bakk	›	›	›
Zala-Egerszeg	›	›	›
és érkezik Budapestre este 8:55 pk., regg. 7.—			
Z-Egerszegről indul reggel 6:58 és este 6:14			
Bakk	›	›	›
Tófej	›	›	›
Gutorföld	›	›	›
Csömödér	›	›	›
Rédics	›	›	›
Alsó-Lendva	›	›	›
Muraszerdahely	›	›	›
Kristóffalu	›	›	›
Csáktornyára érkezik	›	›	›

Figyelmeztetjük az utazó közönséget, hogy most már Alsó-Lendváról is lehet Zala-Egerszegen át 4 frtos zónajegyvel Budapestre utazni.

Ukk-Csáktornya és Csáktornya-Ukk vasúti menetrend.
(Alsó-Lendvai Híradó, 1890.11.09.)

munka, a tavasz pedig árvízmentes volt, ami tovább segítette a munka zökkenőmentes folytatását. A vasút által érintett alsólendvai és hosszúfalui földterületek kisajátítási tárgyalása kapcsán a következő jó tanáccsal látta el a hírlap írója olvasóit: „Még ha nem is adná meg a társaság földjeinkért a remélt váltságösszeget, ha kénytelenek volnánk csekélyebb árral megelégedni, mint amire talán sajátunkat túlbecsülve számítottunk, még akkor is mi vagyunk a nyertesek, mert az a tény, hogy vidékünk vasutat kapott, s hogy kisvárosunk állomáshelyül lőn kiszemelve, tisztesen kárpótolni fogja képzelt veszteségünket.”⁵

Egy-egy elkészült vasúti pályaszakasz átadása általában a következő forgatókönyv szerint zajlott: előbb a mérnökökből, törvényhatósági tagokból, szakértők-

ből álló bizottság végigutazott a vonalon, minden állomáson és hídnál leszállva a vonatról megvizsgálták azok kivitelezését, műszaki állapotát. Ha valamit nem találtak rendben, a kivitelezőt kötelezték azok kijavítására. A Csáktornya–Ukk vasútvonal „mútanrendőri bejárása” 1890. október 15-én és 16-án zajlott, amelyen egyebek között mint a bizottság tagja részt vett Szmodics Viktor alsólendvai járási főszolgabíró is.⁶ A műszaki átadás-átvételi eljárás után következett az ünnepélyes megnyitó fogadással, amelyen a kivitelező mérnökök, a törvényhatóságok képviselői, a fő- és alispánok, a polgármesterek, a minisztérium küldötte és természetesen a vasúttársaság vezetőségi tagjai vettek részt.

A vasútvonal átadását megelőzően a Zalamegye című hetilap 1890. október 12-én közölte a menetrendet is, amelyből a lakosság megtudhatta, hogy napon-ta négy vonat halad majd át az alsólendvai vasútállomáson, két szerelvény Csáktornya irányába, kettő pedig Rédicsen keresztül Zalaegerszeg felé. A Csáktornya felé tartó szerelvény Alsólendváról délelőtt 9 óra 59 perckor és 21 óra 8 perckor indult, Zalaegerszeg felé pedig 6 óra 41 perckor, valamint 18 óra 1 perckor. A vonat menetideje Alsólendváról Csáktornyáig nagyjából 1 óráig tartott, míg Zalaegerszegről közel 3 óráig.⁷ A minisztériumi előírások szerint a szerelvény eleinte óránként 30 kilométeres, a töltés megüledése után pedig legfeljebb 40 kilométeres sebességgel roboghatott.⁸ Az Ukk–Csáktornya vasútvonalat, amely egyebek között érintette Zalaegerszegről, Csömödért, Lentit és Alsólendvát, mindezek után ünnepélyes keretek között 1890. október 19-én adták át rendeltetésének. A vonal Zalaszentiván mellett keresztezte a Szombathely–Nagykanizsa vasútvonalat, de közös állomásuk nem volt, ezért a vonal átadásá-

5 Alsó-Lendva, 1890. április 12. In: Alsó-Lendvai Híradó. Vegyes tartalmu hetilap. 1890. 15. szám. Alsólendva, 1890. április 13.

6 Mútanrendőri bejárás. In: Zalamegye. Társadalmi, közművelődési és gazdasági hetilap. 1890, 42. szám. Zalaegerszeg, 1890. október 19.

7 Vasuti menetrend. Boba–Csáktornya. Csáktornya–Boba. In: Zalamegye. Társadalmi, közművelődési és gazdasági hetilap. 1890, 41. szám. Zalaegerszeg, 1890. október 12.

8 Megyei élet. In: Zalamegye. Társadalmi, közművelődési és gazdasági hetilap. 1890, 40. szám. Zalaegerszeg, 1890. október 5.

Alsólendvai vasútállomás. Képeslap, 1920-as évek. (GML Archivum)

val egy időben adták át a két szakaszt összekötő egy kilométeres vonalat is.

Az 1890. október 19-i nevezetes napnál érdemes kicsit elidőznünk. E napon a Zalamegye című hetilap vezércikke így kezdődött: „Az ige megtestesült! A várva-várt napnak hajnala meghasadott! Ami után éveken keresztül oly epedve sóvárogtuk, megvalósult! Hosszas fáradozásainknak, éveken át tartott erős küzdelmünknek gyümölcsét, a csáktornya-ukki helyi érdekű vasut megnyitását – megérhetjük!”⁹ Érdekességként megemlíthetjük, hogy a vasút megnyitásának emlékére Bogdán Lajos zalaegerszegi aljárásbíró Öröm induló címmel zongorára zeneszámot is komponált.¹⁰

Az Ukk–Csáktornya vasútvonal 1890. október 19-i átadási ceremóniájának részleteiről a Zalamegye

9 1890. október 19. In: Zalamegye. Társadalmi, közművelődési és gazdasági hetilap. 1890, 42. szám. Zalaegerszeg, 1890. október 19.

10 Uj zenemű. In: Zalamegye. Társadalmi, közművelődési és gazdasági hetilap. 1890, 40. szám. Zalaegerszeg, 1890. október 5.

című hetilap október 26-i száma tudósít bennünket. Innen tudhatjuk meg, hogy az új vasúti vonal átadását maga a „Vasminiszter”, Baross Gábor kereskedelmi m. kir. miniszter is megtisztelte jelenlétével. A zalaegerszegi ünnepség után Alsólendva irányába folytatta útját küldöttségével: „A főispáni ebéd végeztével a miniszter kíséretével a vasúthoz ment, hol már tengernyi nép gyűlt egybe. Fél 4-kor robogott ki a vonat a pályaudvarból a közönség zajos és szűnni nem akaró éljenzései közt. A minisztert Svastits Benő főispán és Csertán Károly alispán is kísérték útjában. A fellobogózott vonat Bak, Tófej, Gutorföld, Csömödér állomások érintésével fél 6-kor ért Alsó-Lendvára, hol nagy közönség gyűlt már a pályaudvarban egybe. A város nevében Hajós Mihály ügyvéd lelkes beszédben üdvözölte a minisztert, aki válaszában megköszönte a fogadtatást. Ezután a tűzoltók zenekara a Hymnust játszotta, amit a közönség meghatottan kísért énekével. Mura-Szerdahelynél, a szépen kivilágított Mura híd mellett, szintén megállott a vonat. A miniszter nagy érdeklődéssel nézte meg az egész vasútvonalnak legérdekesebb műtárgyát: a Mura hidat, mely legfőképpen azért érdekes; mivel itt először használ-

Felrobbantott Mura-híd Muraszterdahelynél 1941-ben. (Fortepan, Karabélyos Péter)

ták Magyarországon ily vasúti híd építésénél tisztán a betont. Az egész híd az alapozástól kezdve a vas szerkezetig egy beton tömb. Félannyi költségbe került, mint ha kőkockákból építették volna s a pillérek ellentálló ereje a szakemberek állítása szerint sokkal nagyobb lesz, mint ha kőpillérek lennének. A vas szerkezet a resiczai vasgyárból került ki. A helyből és vidékről egybegyűlt nagy számú közönség lelkesen megéljenezte a minisztert s a vidékbeli hölgyek díszes koszorúval lepték meg. Csáktornyára hét órakerkezett a vonat.”¹¹ Ezen történelmi nap délutánján Alsólendván nagyszabású népzenei ünnepély vette kezdetét, amiről a helyi hetilap, az Alsó-Lendvai Híradó részletesen beszámolt. Ebből kiderül, hogy délután 1 órától kezdődően az új vasúti indóház melletti réten addig sosem látott népzenei rendezteket, ahol a „számtalan” asztalnál vigadó és lakmározó tömeg hangulatáról a város tűzoltózenekara gondoskodott. A kora esti ünnepélyes vasúti szerelvénykoszorúzásnak és miniszterfogatásnak méltó folytatása volt a

Polgári Egyletnek a Korona vendéglő termében 110 főre tartott társas díszvacsorája, amelyre hivatalosak voltak a város vezetősége mellett a polgárok, az iparosok és a környékbeli vendégek.¹² A népzenei ünnepély és a bankett költségeinek fedezésére a város 200 forintot szavazott meg.”¹³

Az Ukk–Csáktornya vasútvonal kiépülésének jelentősége sokoldalú volt, hiszen kapcsolatot teremtett a Kisalföld és a Muraköz között, valamint összeköttetést biztosított egyrészt Szombathely–Bécs irányába, másrészt Csáktornytól a Déli Vasúton át Budapestig és az Adriáig. További jelentősége abban rejlett, hogy bekapcsolta a megyeszékhelyet, Zalaegerszeget is a vasúti vérkeringésbe, emellett pedig az új szárnyvonalaknak köszönhetően a sűrűn lakott, aprófalvas településszerkezetű Zala megyében számos kisebb település is megközelíthetővé vált. Ennek köszönhetően Alsólendva és vonzáskörzete is bekapcsolódott a magyar vasúti hálózatba, rajta keresztül pedig az

11 Az ukk–csáktornyai vasut megnyitása. In: Zalamegye. Társadalmi, közművelődési és gazdasági hetilap. 1890, 43. szám. Zalaegerszeg, 1890. október 26.

12 Ukk–Csáktornya vasut megnyitása. In: Alsó-Lendvai Híradó. Vegyes tartalmu hetilap. 1890. 43. szám melléklete. Alsólendva, 1890. október 26.

13 Az új vasut megnyitása. In: Alsó-Lendvai Híradó. Vegyes tartalmu hetilap. 1890. 42. szám. Alsólendva, 1890. október 19.

Osztrák–Magyar Monarchia gazdasági, kereskedelmi és közlekedési vérkeringésébe. A főváros Budapest, a megyeszékhely Zalaegerszeg és Fiume, a magyar tengeri kijárat is könnyebben elérhetővé vált az áruk és a néptömegek számára.

A helyi érdekű vasutak jelentőségéről és a lakosság kedvező fogadtatásáról tanúskodik azon tervezet is, amely 1890-ben kilátásba helyezte a vasút kiépítését Alsólendva és Muraszombat között. A Zalamegye című hetilap erről így értekezett: „Mura-Szombat és vidékének érdekeltségét élénken foglalkoztatja egy, Mura-Szombat és Alsó-Lendvát összekötő helyi érdekű vasút létesítése s biztos kilátás van reá, hogy a kellő támogatásban részesülnek a kormány részéről. Az előmunkálati engedély kieszközlésével Battyány Zsigmond grófort bízták meg.”¹⁴ A kezdeményezés sajnos nem valósult meg, de az azóta elmúlt 125 év alatt is csak áhított kívánsága maradt az itt élő embereknek a két Mura-menti város vasúti összeköttetése.

A vasút a közlekedés mellett előmozdította a tőkés fejlődést és a polgárosodás folyamatát. A vasútvonalnak köszönhetően a mezőgazdasági termékek szállítása megoldódott, így Alsólendva gazdasági fejlődése felgyorsult. A vasúti közlekedés beindulása a város kulturális életére is nagy hatást gyakorolt, népessége pedig erőteljesebben növekedett. Míg 1870-ben 1654, 1890-ben pedig 2006 személyt írtak össze a számlálóbiztosok Alsólendván, addig 1910-ben, húsz évvel a vasútépítés után 2729 lakost számoltak össze. A városka erőteljes fejlődését alátámasztják a vasúttal kapcsolatos statisztikai adatok is. Az Ukk–Csáktornya vasútvonal forgalmi részesedése a Dunántúli Helyi Érdekű Vasúton belül 1910-ben elérte a 33 százalékot, Alsólendva vasútállomás személyforgalma pedig az Ukk–Csáktornya vonalon a harmadik legmagasabb volt Zalaegerszeg és Csáktornya után: az alsólendvai vasútállomáson 1895-ben 19877 fő, 1910 pedig már 49695 személy vette igénybe a korszerű közlekedési eszközt.¹⁵

14 Új helyi érdekű vasút. In: Zalamegye. Társadalmi, közművelődési és gazdasági hetilap. 1890, 42. szám. Zalaegerszeg, 1890. október 19.

15 FARKAS Tamás 2013. 157–158.

Az első világháború után, az államhatárok újrarajzolásával Alsólendva a Szerb–Horvát–Szlovén Királysághoz való csatolás következtében határváros és vasúti végállomás lett, a forgalom csak Csáktornya, illetve azon keresztül a délszláv állam belseje felé zajlott. Az 1941-es visszacsatolás rövid időre helyreállította a forgalmat az 1890-ben átadott vasútvonalon Alsólendva és Zalaegerszeg között, Csáktornya felé azonban ez lehetetlen volt, mivel az Alsólendváról kivonuló jugoszláv hadsereg a muraszerdahelyi vasúti hidat 1941 áprilisában felrobbantotta. A második világháború végével és a trianoni határ 1945-ös visszaállításával Alsólendva és Magyarország között a vasúti kapcsolat ismét megszakadt. Alsólendva és Rédics között 1947-ben még a vasúti síneket is felszedték. Csak az egykori vasúti töltés maradt meg néhol, örök mementójaként a két ország, Jugoszlávia és Magyarország akkori viszonyának. Alsólendva – amelyet Jugoszláviában először 1934-ben, majd 1952-ben másodszor is Lendvára neveztek át¹⁶ – vasúti jelentőségét ebben az időszakban elsősorban a Nafta kőolajipari vállalat biztosította. Jugoszlávia 1991-es felbomlása óta pedig Lendvának már Szlovénia belsejével sincs közvetlen vasúti összeköttetése, a korszerűsítésre szoruló vasúti sínek csak Horvátország felé vezetnek...

Magyar katonatiszt a felrobbantott Mura-hídon Muraszerdahelynél 1941-ben. (Fortepan, Karabélyos Péter)

Az első világháborút követően a Muravidéket az egykori Alsólendvai járás egy részével a Szerb–Horvát–Szlovén Királysághoz csatolták, amely 1929-ben

16 KEPÉNÉ BIHAR Mária – LENDVAI KEPE Zoltán 2014. 13.

A Našička cég Lendva-Kebeleszentmárton ipari vasút vágányfektetői, 1930-as évek. (GML Archívum)

a Jugoszláv Királyság nevet vette fel. Az Esterházy család alsólendvai nagybirtokához tartozó 3803 hektárnyi erdőt a magyar tulajdonosok a zágrábi Braća Janeković, trgovina drvom i parna pilana d. d. társaságnak kívánták eladni. Mivel a földreformért felelős minisztérium az adásvételt nem engedélyezte, Esterházy Pál herceg 1925. április 20-án teljes körű birtoklási joggal az említett társaságnak adta át az alsólendvai birtokot, amely pedig 1926 nyarán a teljes körű birtokjogot a Horvát-Szlavón Parcellezási és Kolonizációs Bankra ruházta át (Hrvaško-slavonska parcelacijska in kolonizacijska banka).¹⁷ A bank 1929 elején a bjelovari Križevačka imovna opštínának adta el az alsólendvai Esterházy-birtokon lévő összes erdőt, majd az új tulajdonos elkészítette az 1928/29–1938/39-es időszakra vonatkozó gazdálkodási tervet. Az éves vágási mennyiséget 14.744 köbméterben ha-

tározta meg.¹⁸ Az illetékes minisztérium az adásvételt végül csak 1931 végén hagyta jóvá. Ebben az időszakban a Križevačka imovna opština a Našička vállalatnak adta el az erdőben álló fákra vonatkozó koncessziót, a cég pedig Alsólendván fűrésztelepet létesített, és egészen 1941-ig folytatta a fafeloldozást. A Našička társaság, illetve az erdei vasút működése idején az egykori uradalmi erdő több mint 70 százalékát vágták ki, évente 100–300 hektáron tarvágást végezve.¹⁹

A Našička vállalat Alsólendva térségében 1927-ben kezdte meg a 76 centiméteres nyomtávolságú, 24 kilométernyi erdei vasút építését, és pedig az alsólendvai vasútállomástól kiindulva a Feketeerdő felé, Dobronak és Kebeleszentmárton irányába. A későbbiek során a vasútpálya rendszerét lerövidítették, és a megfelelő helyszínekre helyezték át. 1928/1929-ben egy újabb,

17 KOVÁCS Attila 2007. 79-80.

18 Gozdarski vestnik 1967. 320.

19 BRATE, Tadej 1994. 99.

A Zalaegerszeg-Rédics-Alsólendva vasútvonal újbóli üzembe helyezése. 1941. október 6. (Roudi Leo)

Az alsólendvai vasútállomás újbóli megnyitása. 1941. október 6. (Fortepan, Karabélyos Péter)

12 kilométeres elágazás épült Alsólendvától a Muraerdő felé, a Kerka, a Lendvavíz és a Mura folyók találkozási irányában, többnyire a Lendvavíz töltésén.²⁰

Az Alsólendva környékén kiépített, viszonylag egyszerű és olcsó erdei vasútvonal teljes hossza a Našička társaság működési idején elérte a 42 kilométert, amely mozdonyal történő vontatásra is alkalmas volt. Talpfának erdeifenyőt, valamint nem impregnált bükköt használtak, ezekre rögzítették a folyóméterenként 9,5 kilogramm súlyú síneket. A vonalon rendszerint három mozdony működött, az egyik mindig tartalékban volt. A használt mozdonyokat Našičéből szállították ide. Ha valamelyik generáljavításra szorult, akkor vasúton Našičéba szállították, és másikat hoztak helyette. Egyelőre nem rendelkezünk pontos adatokkal arra vonatkozóan, milyen mozdonyok működtek Alsólendván. A Našička egykori dolgozóinak elmondása szerint és a fényképanyag alapján arra következtethetünk, hogy ezek egyszerű, háromtengelyű mozdonyok voltak, a meghajtásukhoz szükséges gőzt fatüzelésű kazán biztosította. Ezeket a hagyományos típusú erdei vasúti mozdonyokat a linzi és müncheni Locomotivfabrik Krauss & Comp. cég gyártotta. Közismert, hogy a Muravidéken a 3-as, 4-es és 5-ös számú, Muki és Führer nevezetű mozdonyok közlekedtek, az utolsó közülük pedig egy háromtengelyű, Kamenica 130-as nevű szerkocsis gőzmozdony volt, amelyet 1900 körül az említett müncheni üzemben gyártottak.²¹

A vagonok kézi fafékkal ellátott, rugózatlan, kevés fémrészből álló hagyományos erdei favagonok, szekrényes- és pórekocsik voltak. A szekrényesekre mintegy 16 köbméter hasábfá fert, a legfeljebb 8 méteres technikai szálfát pedig a pórekocsikon szállították. A mozdonyok vontatták a fűtőanyagot szállító szerkocsikat és a szénszállító vagonokat. A vasúton hajtányok is közlekedtek, és pedig egy benzines és két lábhajtású. A motoros hajtánnyal kapcsolatosan 1932-ben a Radamos és Zsitkóc közötti szakaszon rendkívüli eset történt. Miközben a hajtánnyal az erdei munkások bérét szállították, álarcos támadók

egy oszlopot és a vasúti átjáró jelzőtábláját a sínekre fektették, amivel a járgányt megállásra kényszerítették. A rablók, akiket sosem sikerült elfogni, a 93.000 dinárt tartalmazó táskát ellopták.²²

A Našička erdei vonatai általában nappal közlekedtek, éjszaka csak rendkívüli esetekben. Naponta rendszerint két szerelvény indult az erdőbe és vissza. Hajnali 4 órától 23 óráig dolgoztak, vasárnaponként a dolgozók a mozdonyok és a vagonok javítását és karbantartását végezték. Noha nehéz körülmények között dolgoztak, rosszul fizették őket. Az 1930-as években a Našička társaság 150–200 dolgozót alkalmazott. A gazdasági recesszió és a rossz munkakörülmények miatt a dolgozók 1937-ben 8 napos sztrájkot szerveztek, 1938. augusztus 26-tól kezdődően pedig 118 dolgozó 46 napig sztrájkolt.²³

A Našička vállalat, amely Alsólendva környékén összesen 42 kilométernyi keskeny nyomású erdei vasútvonalat, valamint a város vasútállomása közelében fűrésztelepet épített, egészen 1941-ig, Alsólendva környékének Magyarországhoz történő visszacsatolásáig végezte a fafeldolgozást. Az alsólendvai fafeldolgozó társaság jogi felszámolása pedig egészen 1943-ig húzódott.²⁴ A második világháború után az erdei vasutat nem újították fel, csupán a lendvai fűrésztelep felújítása történt meg. A fát ezután közúton szállították. Az alsólendvai erdei vasútból napjainkra szinte semmi sem maradt meg, csak némi elgazosodott nyomvonalszakasz és erdei út, amelyet a nyomvonalon alakítottak ki.²⁵

A lendvai Nafta vállalat üzeméig vezető ipari vasúti vágány 1952-ben épült, miután felújították az 1941 áprilisában felrobbantott vasúti Mura-hidat, majd újra megindult a vasúti forgalom Lendva és Muraszerdahely között. A második világháború végétől 1952-ig a kőolajat lovas kocsikkal szállították Lendváról a muraszerdahelyi vasútállomásra. Ezt követően a lendvai vasútállomás teherforgalma 1978-ig évről évre növekedett, Lendváról naponta akár

20 BRATE, Tadej 1994. 98-100.

21 BRATE, Tadej 1994. 98.

22 BRATE, Tadej 1994. 99.

23 GÖNCZ László 2001. 196-198., SZOLARICS NAD Klára 2013.

24 KOKOLJ, Miroslav 1984. 424-425.

25 BRATE, Tadej 1994. 99.

négy szerelvény is indult a fiumei (Rijeka), a szeszéki (Sisak), illetve a bródi (Slavonski Brod) olajfinomítóba. A Nafta kőolaj-finomítójának felújítását követően pedig a vonatok a lendvai Nafta vállalathoz szállították a kőolajat. Az üzemek bővítése és a nagyobb szállítási igények miatt fel kellett újítani és ki kellett bővíteni az ipari vágányok hálózatát is, így a lendvai Nafta ipari vágányainak összhossza mintegy 4,7 kilométer lett, s a Nafta ipari vágányához csatlakoztatták a LEK vállalat 867 méteres vágányát is. Említést érdemel még, hogy a 20. század második felében vasúton érkezett a gabona a lendvai malomba, Lendváról pedig nagyobb mennyiségű szarvasmarhát és faárut szállítottak Olaszországba. A lendvai vasútállomáson a legnagyobb teherforgalmat 1978-ban jegyezték, amikor 466.263 tonna áru felrakódása és 742.777 tonna áru lerakódása történt meg. 1980-ban pedig a lendvai vasútállomáson az elavult, kisméretű, faszervezetű raktár helyett újat építettek.²⁶

A Nafta cég ipari vágányának építése 1952-ben.
(Vida István)

Vasúti szerelvény Alsólendva határában 1941-ben. (Fortepan, Karabélyos Péter)

Forrás • Vir

- Alsó-Lendvai Híradó. Vegyes tartalmu hetilap. Alsólendva, 1890.
- Gozdarski vestnik 1967. Ljubljana, 1967.
- Zalamegye. Társadalmi, közművelődési és gazdasági hetilap. Zalaegerszeg, 1890.

Literatura • Irodalom

- ANDÓ Gergely
2009 Egy eszme, ami máig hat. Negyvenéves az 1968-as közlekedéspolitikai koncepció. In: Indóház. 2008. december – 2009. január. 120–122.
- BRATĚ, Tadej
1994 Gozdna železnica Lendava-Bogojina. In: Gozdne železnice na Slovenskem. Ljubljana. 98–100.
- FARKAS Tamás
2013 A zalaegerszegi vasút jelentősége működésének első évtizedeiben, 1890–1914. In: Zalai Múzeum 21. Zalaegerszeg.
- GÖNCZ László
2001 A muravidéki magyarság 1918–1941. Lendva. 196–198.

26 RUSTJA, Karel 2010. 86-89.

- HALÁSZ Imre
2001 Közlekedés, pénzügy, gyárpar. A kapitalizmus fejlődése Zalában a kiegyezéstől az első világháború végéig. In: VÁNDOR László (főszerk.): Zala megye ezer éve. Zalaegerszeg. 167–173.
- KEPÉNYÉ BIHAR Mária – LENDVAI KEPE Zoltán
2014 Lendavski dragulji in usode. Lendvai kincsek és sorsok. Poglavja iz zgodovine Lendave. Fejezetek Lendva történetéből. Lendava–Lendva.
- KOKOLJ, Miroslav
1984 Prekmurski Slovenci od narodne osvoboditve do nacistične okupacije 1919–1941. Murska Sobota.
- KOVÁCS Attila
2003 Železnica v Dolnji Lendavi. Az alsólendvai vasút. In: Dolnja Lendava v obdobju meščanstva 1867–1945. Az alsólendvai polgárosodás korszaka 1867–1945. Lendava–Lendva. 46–51.
2007 Agrarna reforma in kolonizacija na območju Dolnje Lendave med obema vojnama. In: Razprave in gradivo 2007/53–54. Ljubljana. 68–97.
2013 Az alsólendvai vasút. Dolnjelendavska železnica. In: KIRÁLY M. Jutka (szerk.): Lendva 820 éve. 820 let mesta Lendava. Lendva–Lendava, 2013. 110–113.
- KOVÁCS László (főszerk.)
1995 Magyar vasúttörténet I. Budapest.
- KUBINSZKY Mihály – GOMBÁR György
1989 Bahnhöfe in Ungarn 1846–1988. H.n.
- KUBINSZKY Mihály – NAGY Tamás – TURÓCZY László
2009 Ez a vonat elment. Adatok és képek a régi magyar vasúti mellékvonalak történetéhez. Budapest.
- MAJDÁN János
1987 A „vasszekér” diadala. A magyarországi vasútépítés 1914-ig. Budapest.
1997 Helyiérdekű vasutak és kiépülésük a Dunántúlon.
- MAYER László – MOLNÁR András (szerk.)
2008 1890. április 13. Alsólendva vasúti összeköttetést kap. Beszámoló a város határában folyó építkezésről. In: Források a Muravidék történetéhez. Szöveggyűjtemény. 2. kötet. 1850-1921. Szombathely–Zalaegerszeg, 2008. 130–133.
- RUSTJA Karel
2010 Železniška proga skozi Lendavo. In: LINDUA 9–10. Lendava–Lendva. 81–93.
- SZIBLER Gábor
2011 A Zalabér–Sárvár–Répczevis(–Kőszeg) vasútvonal története a kezdetektől a megszűnésig. In: Honismereti Híradó 2011, 1–2. Sárvár. 3–83.
- SZOLARICS NAĐ Klára
2013 A Našička és a történelmi sztrájk. Zgodovinska stavka v Našički. In: KIRÁLY M. Jutka (szerk.): Lendva 820 éve. 820 let mesta Lendava. Lendva–Lendava, 2013. 158–161.

Lendvai vasútállomás 1969-ben. (Vida István)

Dejan SÜČ ▶ dejansuc@gmail.com

Epska družinska kronika dolnjelendavske družine Eppinger

Z zgodovino našega mesta je neločljivo povezana tudi zgodba judovske družine Eppinger, katere priimek predvsem starejši občani še danes povezujejo z nekdanjimi zgradbami opekarne, mlina ter predvsem hotela Krona v Lendavi. Toda sama družina Eppinger je bila veliko več kot to, njeni člani so bili namreč predstavniki meščanskega sloja v tedanji Dolnji Lendavi (madž. *Alsólendva*), ki se je nahajala v zgodovinski Zalski županiji.

Člani družine Eppinger so bili na prelomu stoletja in v prvi četrtini 20. stoletja predstavniki in nosilci v prvi vrsti gospodarskega, a tudi kulturnega razvoja Dolnje Lendave, Lentija, Čakovca ter Nagykanizse, a vendar vemo o njih izjemno malo, predvsem to, da je večji del družine svoje življenje zaključil v koncentracijskih taboriščih nacistične Nemčije, predvsem v Auschwitzu. Še do nedavnega je kazalo, da bo pri tem tudi ostalo in da bo zgodba družine ostala skrita nekje v zaprašenih arhivih v Budimpešti, Zalaegerszegu, Mariboru in na Dunaju. Zgodba tako niti približno ni lokalna, temveč je kar globalna kronologija judovske družine, kateri v slovensko-madžarskem geografskem prostoru ni enake.

Zgodba, ki jo berete, je sestavljena na osnovi resničnih zgodovinskih podatkov, pridobljenih predvsem iz matičnih knjig, časopisnih člankov, osmrtnic in drugih zgodovinskih virov. Zgodba je podana kronološko pravilno, tako da je njeno razumevanje veliko lažje.

Sledi kažejo na to, da je družina - oziroma vsaj en član družine - prišel na območje Zalske županije s širšega območja Dunaja in da so bili nekateri člani družine morda tudi osebni prijatelji glasbenega virtuoza Ludwiga van Beethovna. Tega zaenkrat še ne moremo zagotovo potrditi, vendar za ta korak manjkajo le še nekateri podatki iz matičnih knjig judovske skupnosti na Dunaju, ki so tik pred pridobitvijo.

1. NOVA

Zgodba družine, ki je konkretnije povezana s širšim območjem Lendave, se začne dogajati v začetku 19. stoletja v madžarskem kraju Nova, oddaljenem od Lendave približno 25 kilometrov. Tukaj imamo opravka s prvo omembo priimka Eppinger, in sicer v zvezi s poroko med Samuelom Ascherjem Eppingerjem ter Johanno Schein, ki je bila rojena leta 1810 v kraju Hahót na Madžarskem. Samuel A. Eppinger je domnevni nečak osebnih prijateljev Beethovna. Po poroki so se paru rodili naslednji otroci: Sándor leta 1834, József leta 1836 in Zsigmond leta 1839. Vsi trije so se rodili v Novi, kar pomeni, da se je družina najverjetneje kar za dlje časa ustalila v tem kraju. O Samuelu A. Eppingerju po poroki ni na voljo več nobenih podatkov, o njegovi ženi Johanni, ki so jo domači klicali Hani, pa vemo le, da je umrla 12. decembra 1868 v Lentiju in da je pokopana na dolgovaškem judovskem pokopališču.

1.1 Zsigmond

József in Sándor sta s svojima družinama živela v Csabrendeku oz. Novi, Zsigmond se je pa preselil v Hahót, rojstni kraj svoje matere. Vsi trije otroci so se ukvarjali s trgovino. Za zgodbo je pomemben predvsem Zsigmond, ki se je rodil 28. avgusta 1839 v Novi ter se leta 1864 v kraju Pacsa na Madžarskem poročil s Fanny Weisz, rojeno leta 1844 v Pacsi. Zaenkrat je gotovo, da sta imela vsaj tri otroke: leta 1865 se je v Pacsi rodil sin Ignác, leta 1869 v Söjtöru sin Samuel in leta 1871 v istem kraju še sin Emil/Emanuel. Zsigmond Eppinger je 16. decembra 1903 v Hahótu

Alulírottak úgy a maguk, mint az összes rokonság nevében mély fájdalommal jelentik, hogy a felejtethetken jó édesanya, anyós, nagynya és rokon

ÖZV. EPPINGER ZSIGMONDNÉ

szül. Weisz Fáni

február hó 9-én délelőtt 10 órakor, életének 71. évében, rövid szenvedés után elhunyt.
A meghaldogult hült tetemei f. hó 11-én délután 2 órakor fogtak az alsó-
lendvai izr. sírkertben örök nyugalomra helyeztetni.
Alsórendva, 1914. február hó 9-én.

Áldás és béke poraira!

Eppinger Ignác	Eppinger Ignácné	Eppinger Erzsébet	Eppinger Laci
„ Samu	szül. Reich Szein.	„ Béla	„ Hermin
„ Emil	Eppinger Samuáné	„ Anna	„ Andor
„ Fani	szül. Fürst Ilona.	Eppinger Ernő	
Weisz Ignác	Eppinger Emilné	„ Anna	
Sivere.	„ Tauber Ilona	Eppinger Sándor	
	„ Meiser.	„ Zsigora	

Slika 1: Osmrtnica Fanny Eppinger (1844-1914)

storil samomor s strelnim orožjem in je pokopan na tamkajšnjem judovskem pokopališču, Fanny Eppinger pa je umrla naravne smrti 9. februarja 1914 v Lendavi in je pokopana na dolgovaškem judovskem pokopališču.

2. ZALA

Ekonomski dvig družine je očitno sledil šele po rojstvu otrok Zsigmonda Eppingerja, saj so se vsi trije otroci odselili iz krajev, kjer so se rodili, v kraje, ki so jim ponujali boljše razmere za življenje in vsekakor boljše pogoje tudi za hierarhični dvig v razvijajoči se meščanski družbi tedanje Madžarske. Ignác se je tako preselil najprej v kraj Letenye, kjer se je zadrževal med leti 1901 ter 1906 in kjer je imel v lasti trgovino, nato pa dokončno v Székesfehérvár, kjer je ostal vse do deportacije v Auschwitz leta 1944. Samuel se je 1907. z družino preselil iz Hahóta na območje Dolnje Lendave, kjer so živeli do deportacije v Auschw-

tz že omenjenega leta 1944. Tretji sin Emil oz. Emanuel se je preselil na Dunaj, kjer je 15. marca 1940 umrl in je pokopan na osrednjem dunajskem pokopališču Zentralfriedhof. Vsaka od družin si zasluži posebno predstavitev, zato bom v nadaljevanju podrobneje orisal zgodbo vsakega od treh sinov.

2.1 Székesfehérvár

Ignác Eppinger se je, kot sem že omenil, rodil v Pacsi leta 1865 in šolanje zaključil v Nagykanizsi ter se skupaj z ženo Szereno Reich leta 1901 preselil v Letenye. Szerena

Reich je bila, glede na navedbe trgovinskih registrov in tedanjih časopisov, sestra Sámuela Reicha, najbogatejšega človeka tedanje Zalske županije. Tukaj se je 16. februarja 1901 zakoncema rodil sin András. Družina se je nato leta 1906 preselila v Székesfehérvár, kjer je Ignác še istega leta ustanovil opekarno in mlin ter leta 1915 dodal še paromlin. Obrati v lasti Ignácza Eppingerja so se raztezali na skupni površini nad 2000 kvadratnih metrov in so letno proizvedli okoli 5 milijonov opek in 1 milijon strešnih kritin ter tako z opekami in kritinami oskrbovali celotno širše območje Székesfehérvára. Očitno je Ignácov posej zelo dobro uspeval, saj je v dvajsetih letih odkupil dvonadstropno meščansko vilo v samem središču Székesfehérvára, katero tedanja literatura opisuje kot najlepšo zgradbo v mestu. V začetku tridesetih let se je Ignácov sin András poročil z Emilio Meider, ki se je rodila leta 1913 v Čakovcu. V tridesetih letih je družina dosegla kulturni vrhunec, Ignác pa se je tudi ogromno ukvarjal s filantropsko dejavnostjo in finančno spodbujal obstoj ter razvoj velike večine društev, ki so tistega časa delovala v kraju. Ob

tem je razvil tudi prefinjen okus za kulturo, saj je postal zbiratelj del najbolj znanih madžarskih slikarjev in drugih umetnikov. Žalosten konec družine se je začel z nastopom novih oblasti na Madžarskem leta 1944 in nekoč moderna opekarna Eppingerjevih je postala zbirališče vseh Judov iz širše okolice zahodnega predmestja Budimpešte (Érd, Tatabánya, Kecskemét), od tam pa so jih po železniških tirih, ki jih je dal Ignác zgraditi za potrebe svoje opekarne in mlina, prepeljali do Birkenaua in nato do Auschwitza. V plinskih celicah Auschwitza je tako končala celotna družina Eppingerjev iz Székesfehérvára: Ignác in žena Szidonia, sin András in žena Emilia ter

Andrásev sin Lacika. V že omenjeni meščanski vili Ignácza Eppingerja je bilo medtem zbirališče nasilno odvzetih materialnih dobrin, ki so bile last Judov, tudi umetnin v lasti Ignácza. Zgodba je tako na las podobna zgodbi Marie Altmann, na Dunaju rojene Judinje, ki so ji nacisti in njihovi lokalni sodelavci zaplenili nekaj del Gustava Klimta, med njimi tudi njegovo najbolj znano delo *The Woman in Gold*, portret tete Marie Altmann, Adele Bloch – Bauer, dela, ki je bilo do leta 2006 na ogled v dunajski galeriji Belvedere, nato pa po več letih tožb vrnjeno resnični lastnici in je danes na ogled v galeriji Neue Galerie v New Yorku. Po resnični zgodbi Marie Altmann je bil posnet tudi film *The Woman in Gold*. Ker je zgodovina vsakega mesta neločljivo povezana z opekami in kamni, iz katerih sestoji, ostajajo opeke iz Eppingerjeve opekarne, ki nosijo pečat EI, edini pričevalci o tem, da je tam nekoč živela družina Eppinger.

Slika 3: Opeka iz Eppingerjeve opekarne v Székesfehérváru

Foto/fotó: www.index.hu

Brat Ignácza Eppingerja, Sámuel Eppinger, se je rodil leta 1869 v Söjtöru in je bil poročen z Ilono Fürst, rojeno leta 1875 v tedanjem Kerkaszentmiklosu, današnjem Tornyiszentmiklosu. Družina je živela v Hahótu, kjer se je glede na zapise v matičnih knjigah zakoncema rodilo sedem otrok: Ferenc (1897), Erzsébet (1898), Béla (1900), Anna (1903), László (1905),

Slika 2: Vila Eppingerjevih

Hermin (1907) in Ernő (1908). Ferenc je umrl v Hahótu le nekaj dni po rojstvu. Leta 1902 je Sámuel v Dolnji Lendavi ustanovil opekarno in paromlin ter se leta 1907 z ženo in otroki tudi preselil v mesto pod Lendavskimi gorici, kjer je istega leta odkupil meščansko hišo Kalmana Patakyja st., očeta znanega

opernega pevcu Kalmana Patakyja ml. (1896 Dolnja Lendava-1964 Los Angeles). Leta 1925 je družina Eppinger od družine Földesi iz Čakovca odkupila tudi hotel Krono in Sámuel je bil delničar mnogih podjetij v bližnjem Lentiju ter Čakovcu, med katerimi je morda najbolj znano podjetje Agraria iz Čakovca. Sámuel je v svojih obratih v Dolnji Lendavi stalno zaposloval okoli 10 mlinarjev, kurjača ter strojnika, v hiši pa so bile zaposlene še kuharica, sobarica ter francoska vzgojiteljica otrok. O ekonomskem dvigu družine priča tudi dejstvo, da si je družina, šele kot druga v Dolnji Lendavi, omislila tudi avtomobil. Sámuel je umrl 1. oktobra 1940 v Dolnji Lendavi, vzrok njegove smrti je bila apopleksija oz. možganska kap. Pokopan je na dolgovaškem judovskem pokopališču. Njegova žena Ilona je bila aprila 1944 deportirana v Auschwitz. Podrobneje bom predstavil zgodbo vsakega od otrok Sámuela in Ilone.

2.2.1 Erzsi

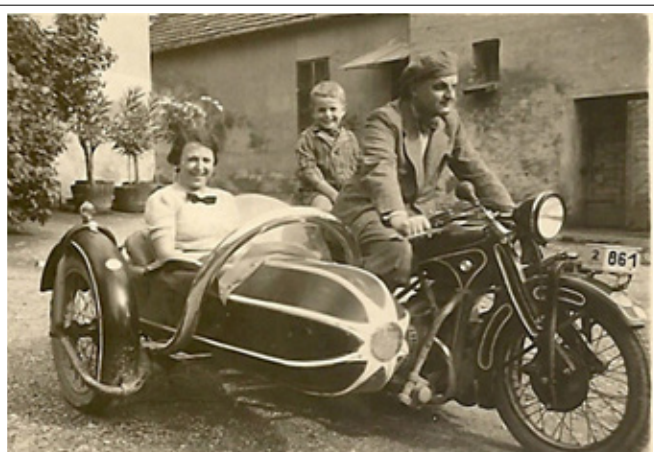
Erzsébet se je rodila 9. oktobra 1898 v Hahótu in je šolo obiskovala v Nagykanizsi. 3. oktobra 1926 se je v Dolnji Lendavi poročila s slavnim dunajskim odvetnikom dr. Josefom Salomonom Zitterjem, čigar družina je izvirala iz kraja Czernowitz, ki se nahaja v zgodovinski pokrajni Bukovini in je danes del Ukra-

jine, ter se preselila na Dunaj. Po nenadni bolezni je dr. Zitter 25. februarja 1938 v starosti 41 let umrl na Dunaju. Okoliščine njegove smrti so vsekakor potreb-

ne podrobnejše predstavitve. Neue Wiener Tagblatt v svoji izdaji z dne 25. februarja 1938 prinaša podatke o smrti dr. Zitterja, ki je bil konec februarja na obisku pri svojem dobrem prijatelju Hugu Augustu Thimigu, igralcu in članu ene od najbolj znanih avstrijskih igralskih družin. Družina Thimig je imela za hišnega ljubljenska papagaja, ki je bil očitno okužen z bakterijo *lat. Chlamydia psittaci*, ki se prenaša tudi na človeka in privede do bolezni, v nemško govorečem prostoru znane kot *Papageienkrankheit* (Psittacoze). V bolnišnico je bila prepeljana tudi celotna družina Thimig, vendar so vsi preživeli okužbo. Erzsébet se je kmalu zatem preselila nazaj k staršem v Doljno Lendavo in s sabo prinesla tudi salonsko pohištvo, ki je danes na ogled v Muzeju meščanstva in dežnikarstva na Glavni ulici v Lendavi. Nacistične oblasti so leta 1938 zaplenile tudi avtomobil Steyr 120, čigar la-

Foto/fotó: Slika je last vnučkinj Hermin Eppinger.

Slika 4: Erzsi, dr. Zitter in Hans v Dolnji Lendavi

Foto/fotó: Slika je last vnučkinj Hermin Eppinger.

Slika 5: Družina Eppinger pred hišo v Lendavi. Z leve stojijo: Béla, Erzsi, dr. Josef S. Zitter, Anna, László ter Hermin. Z leve sedijo: Ilona, Hans ter Sámuel.

stnica je bila Erzsébet Zitter. Skupaj z materjo je bila 26. aprila 1944 deportirana najprej v Nagykanizso in nato v Auschwitz, od koder je bila 20. julija 1944 deportirana v KL Stutthof, kjer je kot "številka 50 986" 3. decembra 1944 umrla.

2.2.2 Béla

Béla se je rodil 19. julija 1900 v Hahótu in je šolanje, podobno kot Erzsi, končal v Nagykanizsi. Po 1. svetovni vojni je aktivneje sodeloval in tudi vodil posle v dolnjelendavski opekarni, sredi 20. let pa sta skupaj z bratom Lászlójem študirala na Tehniški univerzi v Dresdnu. Zaradi velikega povpraševanja po dežnikih se je leta 1925 gospodarsko povezal z Ludvikom Blaumem, s katerim sta ustanovila družabniško podjetje Jadran, ki je delovalo do leta 1933, ko je propadlo, saj ni zdržalo konkurence neprimerno večje tovarne dežnikov Hungaria. Béla je v tridesetih letih nosil tudi barve nogometnega kluba ŠK Lendava. Leta 1942 je bil Béla deportiran v različna delovna taborišča na Madžarskem, tako se mu je uspelo izogniti usodi matere in sester, ki so umrle v Auschwitzu. Poročen je bil s Heleno Szücs, s katero sta se po tem, ko v Lendavi

ni imel več nobenega živečega sorodnika, preselila na Madžarsko, kjer sta živela v Hahótu, Nagykanizsi ter Budimpešti in se leta 1966 vrnila v Jugoslavijo, v hišo Bélajevih staršev. Toda dvajsetletna komunistična "svoboda" je v veliki meri uničila nekoč eno najlepših meščanskih hiš v Lendavi, Eppingerjem so bili nacionalizirani vsi obrati ter nekdanj veličastni hotel Krona, ukradena je bila tudi večina njihove lastnine in od tega si Béla nikoli zares ni opomogel. Zato je prestopil v evangeličansko veroizpoved in bil v skladu s tem 10. julija 1979 tudi pokopan na dolgovaškem judovskem pokopališču. Njegova žena je umrla 17. januarja 2012.

2.2.3 Anna

Anna je bila rojena 20. marca 1903 v Hahótu, a je pred vojno živela v Nagykanizsi. Podatki o njej so zelo skopi, vemo le, da zagotovo ni bila poročena in da je trpela za depresijo. Skupaj z materjo in sestro Erzsi je bila aprila 1944 deportirana v Auschwitz.

2.2.4 László/Laci

László se je rodil 28. aprila 1905 v Hahótu in se je kot majhen otrok s starši preselil v Doljno Lendavo. Šolal se je v Nagykanizsi ter v Dresdnu in delal v očetovem mlinu. Leta 1932 se je Laciju in Erzsébet Vlaj, dekletu iz krščanske družine, v zasebni porodnišnici v Zagrebu rodil sin Vladislav, ki je po svojem krušnem očetu, slikarju ter grafiku Lajcsiju Pandurju, prevzel priimek Pandur. Vladislav je imel dva otroka, sina Tomaža Pandurja, slovenskega režiserja, ter hčerko Livio. Ker je družina prepovedovala poroko s krščanskim dekletom, se je Laci poročil z Irene Strausz in zakoncema se je 3. aprila 1939 rodil sin Mirko. Laci, Irene ter Mirko so sledili sestri Hermin in pet pred dvanajsto julija 1939 pobegnili preko pristanišča v Splitu iz Evrope v Latinsko Ameriko, kjer so živeli v več krajih: v Buenos Airesu, Caixas do Sul, Riu Grande in trenutno v Porto Allergreju. Čeprav se zdi neverjetno, je morala družina, da bi lahko prišla

Slika 6: Béla Eppinger in žena Helena v Budimpešti leta 1960

Slika 7: Arlene Lubianca, Mirko Eppinger in avtor članka v Dubrovniku septembra 2015

na ladjo, pred tem spremeniti svojo veroizpoved, in tako imamo zapis krstne matične knjige reformirane župnije v Motvarjevcih, ki potrjuje, da sta se Ladislav in Irene 16. marca 1939, torej tik pred rojstvom sina Mirka, prekrstila. Mirko, kateremu ostajajo predvsem pripovedi očeta in mame o življenju v Lendavi pred izbruhom vojne ter nekaj osebnih dokumentov, je leta 2006 po 67 letih ponovno obiskal svoj rojstni kraj in se srečal s svojo teto Heleno Eppinger, ki je po skoraj sedmih desetletjih ponovno videla "dojenčka", kateremu je ravno ona ob rojstvu poklicala in pripeljala babico, ki je pomagala pri njegovem rojstvu.

2.2.5 Hermin/Mucus

Hermin se je rodila 31. januarja 1907. Hermin ali Mucus je bila v 20. letih vratarka dolnjelendavskega rokometnega kluba Hasena in se je sredi 20. let preselila na Dunaj, kjer se je leta 1926 poročila z odvetnikom Wilhelmom Kohlmannom, čigar družina je izvirala iz kraja Sárvár na Madžarskem. Leta 1930 se je paru rodil otrok Hans/Juan. Julija 1936 je Wilhelm umrl in Hermin se je skupaj z otrokom preselila

v Dolnjo Lendavo. Erzsi in Hermin, ki sta živeli na Dunaju, sta sčasoma očitno ugotovili, da prihodnost ne prinaša nič dobrega in Hermin se je zaradi svojega otroka odločila, da bo zapustila Lendavo ter pobegnila v Latinsko Ameriko. Težava je bila, da Hermin zaradi odloka oblasti ni smela na pot kot vdova z otrokom, zato je njen oče Sámuel plačal neznanemu gospodu iz Nagykanizse 1.000.000 tedanjih dinarjev, da je ta dal Hermin svoj priimek in ji s tem omogočil pot preko francoskega pristanišča Boulogne-sur-Mer iz Evrope ter hkrati preživetje. Hermin je v Argentini postala Erminia in izginile so sledi o nekdanjem priimku Eppinger. Družina je vse do smrti Erminie leta 1999 živela popolnoma krščansko življenje in obiskovala nedeljske maše v Buenos Airesu. Tedaj so njene vnukinje (po tem, ko je njihov oče Hans leta 1971 umrl) odkrile zaboj, poln fotografij, pisem in dokumentov judovske družine Eppinger iz Dolnje Lendave. Tako se jim je odprl popolnoma nov svet, poln izrazov v madžarskem jeziku, katerega sta Erminia in László uporabljala v svojih skrivnostnih pogovorih, in svet, v katerega do smrti babice Erminie niso imele vstopa.

Slika 8: Hans, Hermin Eppinger in njen prijatelj v Buenos Airesu leta 1946

2.2.6 Ernő

Ernő se je rodil 18. marca 1908 in je v matičnih knjigah zaveden kot otrok, ki je bil rojen očetu Sámuelu Eppingerju in materi Iloni Eppinger, rojeni Fürst. Po tem zapisu ni omenjen več v nobenem uradnem dokumentu.

2.3 Wien/Dunaj

Emil Eppinger, brat Sámuela in Ignácza, je bil rojen 21. januarja 1871 v Söjtöru na Madžarskem in sem ga odkril po naključju med pregledovanjem osmrtnic, med katerimi je bila tudi osmrtnica žene Zsigmonda Eppingerja, Fanny Eppinger, rojene Weisz, ki je umrla 9. februarja 1914 v Dolnji Lendavi. Tam je Emil naveden kot brat Sámuela in Ignácza, poleg njega pa je omenjena še njegova žena Bertha Eppinger, rojena Tauber. Potrebno se mi zdi dodati, da je bila celotna veja Emila Eppingerja popolnoma neznana njegovim sorodnikom: Mirku, vnukinjam Erminie Eppinger in tudi ženi Béle Eppingerja. Po pregledu genealoških portalov sem prišel do popisov dunajskega prebivalstva (nem. Meldezettel), ki so med leti 1908-1913 zabeležili tudi Emila Eppingerja in ženo Bertho Tauber. Eden od popisov je vključeval podatek, da je z njima živel tudi sin, vendar njegovega imena ni bilo. Tako sem se popolnoma osredotočil na Dunaj in zaprosil za uradne zapise v matičnih knjigah, kjer sem iskal ime otroka Emila Eppingerja. Odgovora lep čas ni bilo, nato je pa nekega dne le prišel in vseboval naslednji zapis: Ernst Imre Eppinger, geboren am 18. März 1908. Čeprav nisem preveč verjel, da bi lahko našel še kaj oprijemljivega, sem vseeno začel iskati po imenu in našel zapis Medicin-

ske fakultete Univerze na Dunaju. Ernst Eppinger, ki je živel na naslovu XX. Klosterneuburgerstraße 1, je začel študirati medicino leta 1931, bil v študijskem letu 1935/36 vpisan v absolventski staž oz. na peto leto študija, saj je bil absolventski staž uveden šele 18. julija 1938. Šolanje bi torej lahko zaključil 21. julija 1938 z diplomo (nem. *Nichtarierpromotion*), vendar bi to zaradi strogih protijudovskih zakonov pomenilo, da bi bil v Avstriji izključen iz svojega poklica. Glede na zapise se ni odločil za ta korak in je diplomiral kasneje v Ameriki. Moje raziskovanje se je tukaj za lep čas ustavilo, saj nisem videl več poti naprej. Ernst Eppinger ni bil naveden med žrtvami nacističnega sovražstva, prav tako ne njegov oče Emil ter mati Bertha. Enostavno sem predvideval, da so umrli v katerem od koncentracijskih taborišč, njihova imena pa niso bila navedena v registrih nacistov. Ta hipoteza je stala sicer na zelo krhkih temeljih, saj imamo danes skoraj popolne podake za vse žrtve nacističnega sovražstva. Ravno zaradi tega sem vendarle pregledal še digitalne sezname prihodov migrantov v Avstralijo, Argentino in Združene države Amerike ter popise prebivalstva v štiridesetih letih v navedenih državah. Mojo pozornost je pritegnil zapis v popisu prebivalstva v Združenih državah Amerike iz leta 1940. V zapisu so bili navedeni tudi Ernst Eppinger, star 32 let, rojen v Avstriji, njegova žena Ita L. Eppinger, stara 25 let in rojena na Poljskem, sin Dan Eppinger, star 1 leto in rojen v Avstriji ter mati Berth Schlesinger, stara 67 let in rojena v Avstriji.

Vsi podatki so bili ustrezni, samo priimek matere ni bil "pravi" in tega nikakor nisem mogel pripisati tiskarski napaki. Razlika med Eppinger in Schlesinger je bila enostavno prevelika. Tako sem začel iskati podatke o Berthi Schlesinger, stari 67 let, rojeni leta 1872/73. S pomočjo judovske skupnosti na Dunaju sem dobil izveček zapisa o poroki med Jakobom

95	14 R 12	Eppinger Ernst	Haus	M	W	22	M	No	Cu	10	Austria	15	PA	Vienna
		Ita L. wife		F	W	25	M	No	Ha	30	Poland	13	PA	Warsaw
		Dan		M	W	1	S	No	O		Austria	15	4	
		Schlesinger Berth	Mother	F	W	67	M	No	8	8	Austria	15	PA	Vienna

Slika 9: Podatki popisa iz leta 1940 v Združenih državah Amerike

Es wird um deutlich lesbare Schrift erucht. Die Organe der akademischen Behörden sind ermächtigt, Nationale mit schlecht lesbaren Eintragungen zurückzuweisen.

Gegenwärtig im 10. Semester

Nationale

für ordentliche Hörer der medizinischen Fakultät.

Vor- und Zuname des Studierenden: (In Blockbuchst.)	<u>ERNST EPPINGER</u>
Staatsbürgerschaft:	<u>Österreich</u>
Heimatort (Ort und Land):	<u>Wien, Österreich</u>
Geburtsort und Land:	<u>Wien, Österreich</u>
Geburtsdaten (Tag, Monat, Jahr):	<u>18. III. 1908.</u>
Muttersprache:	<u>deutsch</u>
Volkszugehörigkeit:	<u>deutsch</u>
Religion, Ritus oder Konfession:	<u>mo.</u>
Wohnungsadresse des Studierenden: (Änderungen sofort der Quästor bekanntgeben!)	<u>Wien XX. <u>Klosterneuburgerstr. 1.</u></u>
Vorname, Stand und Wohnort seines Vaters:	/
Name, Stand und Wohnort seines Vormundes:	/
An welcher Lehranstalt wurde das letzte Semester verbracht? Wann?	<u>Universität - Wien</u>
Steht im öffentlichen Dienste? (Dienststelle!)	<u>nein</u>
Genießt ein Stipendium (Stiftung) im Betrage von S g verliehen von unter dem 193. 3.	
Anführung der Grundlage, auf welcher der Studierende die Immatrikulation oder Inskription anspricht	<u>Semesterstudium</u>
Eigenhändige Unterschrift:	<u>Ernst Eppinger</u>

Slika 10: Zapis Medicinske fakultete na Dunaju o Ernstu Eppingerju

Schlesingerjem ter Bertho Eppinger Teichner v Brigittenauu leta 1938. Najverjetneje je bil samo zapis deklinškega priimka napačen, saj je bilo iskano deklinško ime Tauber in ne Teichner. Je pa bila ta sled več kot dovolj močna za sklep, da je sin Emila Eppingerja preživel holokavst in pobegnil v Združene države Amerike. O Emilu Eppingerju ni ostalo nobenih sledi, najverjetneje je pokopan na dunajskem pokopališču Zentralfriedhof pod imenom Emanuel Eppinger,

ki je umrl 12. marca 1940 v starosti 69 let, kar bi pomenilo, da je bil rojen leta 1871. O Berthi Schlesinger po podatkih iz popisa prebivalstva iz leta 1940 obstaja samo še en zapis dokumentov, ki so pod zaščito organov Združenih držav Amerike. Kratek opis dokumentov navaja Bertho Schlesinger, rojeno 18. novembra 1873, rojeno v Francoski Polineziji, pristanišče in datum prihoda; New York, 17. januarja 1940. Dokumenti so del zloglasnih, v angloameriških državah znanih Alien case (A - Files) dokumentov, ki so bili med leti 1798 in 1940 ustvarjeni z namenom popisa oseb, ki se niso naturalizirale, oz. niso postale državljani Združenih držav Amerike, vendar so živele na njihovem območju. Dostop do teh dokumentov je zaradi birokratskih zahtev Združenih držav Amerike skoraj nemogoč.

2.3.1 Ernst

Dr. Ernst Eppinger je z materjo Bertho Schlesinger

in družino pobegnil pred gotovo smrtjo preko luže, kjer je živel vse do 26. maja 1969, ko je preminil v Portlandu, Connecticut. Njegova osmrtnica navaja, da je bil Ernst Eppinger predsednik združenja zdravnikov zvezne države Maine, šolan glasbenik, ki je med drugim igral čelo, klavir in violino. Njegova žena Ite Lea Eppinger (roj. Hermann) je bila rojena 15. septembra 1914 v kraju Snyatyn v današnji Ukrajini in je umrla 23. julija 2009 v kraju Cumberland, Maine. Glede na

popis prebivalstva iz leta 1940 sta imela tedaj tudi enoletnega sina Dana, ki je naveden tudi v osmrtnici dr. Ernsta Eppingerja, navedeni pa so tudi vnuki Ernsta Eppingerja. 11. septembra 2015 sta obe veji družine, torej potomci Emila Eppingerja v Združenih Državah Amerike ter potomci Sámuela Eppingerja v Argentini, Braziliji ter Kanadi, prvič slišali za svoje, še živeče potomce. Samo za lažje razumevanje: Mirko Eppinger ter Dan Eppinger sta bratranca v drugem kolenu, oba rojena leta 1939, eden v Dolnji Lendavi, drugi na Dunaju. Nekaj časa po odkritju povezave mi je nekatere podatke, ki sem jih sicer že imel, poslal tudi Eric Randol Schoenberg, znan odvetnik iz Los Angelesa, ki je imel dokumente v zvezi z Ernstom Eppingerjem. Očitno je ameriška veja Eppingerjev pred približno dvajsetimi leti iskala svoje korenine, vendar dlje od Dunaja - predvsem zaradi nerazumevanja madžarskega jezika - ni prišla. Zaradi zanosa in vznemirjenja sem tudi sam naredil napako, ki ste jo najverjetneje naredili tudi vi med branjem tega članka. Spregledal sem namreč, da sta bila sin Emila Eppingerja Ernst Eppinger in sin Sámuela Eppingerja Ernó Eppinger rojena na isti dan, 18. marca 1908, vendar v dveh različnih krajih, na Dunaju in v Hahótu. Torej je zagotovo govora o enem otroku, ki je bil enkrat zaveden v matično knjigo na Dunaju kot sin Emila Eppingerja, drugič pa v kraju Hahót kot sin Samuela Eppingerja. Realne možnosti, da se rodi bratoma otrok na isti dan istega leta, sicer obstajajo, vendar upoštevajoč dejstvo, da so imeli Judje zelo redko le enega otroka (večinoma so jih namreč imeli več kot štiri ali nobenega), so izjemno majhne. Tako vsekakor obstaja možnost, da je Sámuel svojega otroka - tedaj je imel že pet otrok - predal bratu Emilu, ki ni imel nobenega otroka.

3. DOMOV

Družina Eppinger se je tako v štiridesetih letih 20. stoletja nahajala na (vsaj) treh celinah in tisti člani družine, ki so ostali na območju širše Madžarske, tudi v Dolnji Lendavi, so bili večinoma odpeljani v koncentracijska taborišča "velike" Nemčije, kjer so

tudi umrli. V Lendavo se je tako vrnil le Béla, ki pa se je takoj potem preselil na Madžarsko. Nepremično premoženje Eppingerjevih je bilo s strani komunističnih oblasti nacionalizirano z *Zakonom o nacionalizaciji privrednih preduzeča 1946- 1948*. V širši okolici ni bilo družine, kateri bi bilo z zakonom uradno zaplenjeno toliko nepremičnin, o zaplenjenih dragocenostih pa lahko le ugibamo, vendar predvsem stare fotografije in pisma pričajo o obstoju teh dragocenosti. Obdobje komunistične vladavine je vsekakor pustilo nepopravljiv madež na življenju družine Eppinger, zaradi česar se nobeden od članov družine, ki so pred vojno pobegnili v širni svet, ni nikoli vrnil v naš kraj. Po drugi strani pa je obdobje komunistične vladavine predstavljalo poligon za okoriščanje z nepremičninami nekoč bogatih družin, v katerega so bili v določeni meri vključeni vsi pripadniki nove oblasti. Družine Eppinger se danes spominjajo le še redki prebivalci Lendave, čeprav so bili Eppingerji ena od tistih družin, ki je pustila najgloblji pečat v gospodarskem in kulturnem življenju mesta, prisotni pa so bili v vseh sferah vsakdanjega življenja našega kraja..

SKLEP

Članek prikazuje družinsko kroniko judovske družine Eppinger, ki je bila pomemben dejavnik gospodarskega in kulturnega razvoja Lendave in širšega območja. Izvor družine ni bil nikoli zares pojasnjen in tudi danes lahko z zagotovostjo trdimo le, da so člani družine pred prihodom v mesto pod Lendavskimi goricami živeli na območju Županije Zala, kamor so najverjetneje prišli s širšega območja Dunaja oz. preko Rechnitza, vendar slednje ni zgodovinsko potrjeno. Skozi desetletja je prišlo do geografske distribucije in družina je doživljala hiter hierarhični vzpon v razvijajoči se meščanski družbi tedanje Madžarske in novoustanovljene Jugoslavije, a njihov vzpon je bil nasilno prekinjen z izbruhom 2. svetovne vojne. Nekaterim članom družine je uspelo pred *Endlösungom* pobegniti in živijo danes v Združenih državah Amerike, Kanadi, Argentini ter Braziliji.

JUDOVSKI RECEPT

skrivnosti tradicionalne kuhinje

Hamantašen*

Sestavine:

- skodelica sladkorja
- tretjina skodelice olja
- tretjina skodelice masla ali margarine
- 3 jajca
- pol skodelice pomarančnega soka
- 3 žlice praška za pecivo
- žlica soli
- razžvrkljano jajce
- 1 kg makovega nadeva

* Hamantašen je značilna sladica za purim.

Priprava:

1. Stepemo sladkor, olje in maščobo.
2. Dodamo jajca, pomarančni sok in vse dobro premešamo in umesimo testo.
3. Dodamo moko in prašek za pecivo.
4. Razdelimo ga na 4 dele. Vsak del razvaljamo zelo na tanko na pomokani deski.
5. Z narobe obrnjenim kozarcem iz testa izrežemo kroge.
6. Na sredino vsakega krožca damo pol žličke nadeva.
7. Testene kroge zavijamo tako, da dobimo trikotnike. Srednji del testa ne sme biti pokrit.
8. Kolače premažemo z jajcem in jih razporedimo v namazan pekač. Pečemo približno 20 minut.

Za več zanimivih receptov vam priporočamo ogled knjige *Za mizo s prekmurskimi Židi – Kuharica po svetopisemskih pravilih* avtorja **Bojana Zadavca** (Tiskarna Klar, Murska Sobota, 2014)

EGY ZSIDÓ RECEPT

a hagyományos ízvilág titkai

Sólét

A legnagyobb klasszikus, minden zsidó család tipikus szombati ebédje. Egyetlen titka van: minél tovább fő, annál finomabb lesz.

Hozzávalók (5-6 főre):

- 50 dkg füstölt marhaszegy
- 20 dkg árpagyöngy
- 5 db füstölt libacomb
- 20 dkg vöröshagyma
- 5 db tojás
- 2 gerezd fokhagyma
- 10 dkg libaszír
- só, bors, pirospaprika
- 80 dkg apró tarkabab

Előkészítés:

1. Áztassuk be hideg vízbe a babot, és egy külön edényben a füstölt húsokat pár órára.
2. Hevítjük fel a libaszírt mély lábosban, és fonnyasszuk meg rajta az apróra vágott hagymát, és az összezúzott fokhagymát. Szórjunk rá pirospaprikát, és borsot, öntsük fel vízzel. Tegyük hozzá a füstölt húsokat, a babot, az árpagyöngyöt, és öntsünk hozzá még annyi vizet, hogy jól ellepje. Néha megkeverve forraljuk fel.
3. Tegyük bele a megmosott tojásokat, majd takarjuk le egy fedővel, és toljuk a sütőbe. Süssük szép egyenletesen 3-4 órán át.
4. Tálaláskor tegyük a babot mély tálba, a tetejére kerüljön a felszeletelt hús, a főtt, tisztított tojás és a libacomb.

További érdekes receptekért tekintsek meg a *Rosenstein szakácskönyvet* (Kossuth Kiadó, 2014)

► **Mag. Anton BALAŽEK**

Občina Lendava • Lendva Község ► www.lendava.si

Vinarium Lendava

VINARIUM
LENDAVA

Foto/fotó: Tomaž Galič

Platforma za nov zagon, povezovanje in sodelovanje

Turizem je tista gospodarska dejavnost, ki je najbolj povezana z lokalnim prebivalstvom in lokalnimi značilnostmi. Lendava je bila desetletja industrijsko mesto, kar je močno zaznamovalo miselnost in vedenjske vzorce tukajšnjih ljudi. Tovarne so zagotavljale delovna mesta, vikendi v Lendavskih gorica pa so bili namenjeni popoldanskim aktivnostim in družanju. Malo je bilo takih, ki so v tem videli podjetniško priložnost in še manj tistih, ki so se preizkušali na področju gostinstva in turizma. Časi so se krepko

spremenili. Industrija zaposluje zaradi konkurence, ki jo sili v avtomatizacijo in robotizacijo tehnoloških procesov, vse manj ljudi. Takšne razmere nam narekujejo sprejemanje novih izzivov ter vračanje k našim prednostim ter danostim okolja. Turizem v povezavi s kmetijstvom in storitvami je tisto, kar lahko zagotovi nova delovna mesta in bistveno prispeva k dvigu kakovosti življenja. Da bi se to uresničilo, je potrebna dobra turistična infrastruktura, angažirano prebivalstvo in organiziran marketing.

Iztekaajoča se finančna perspektiva EU je omogočala sofinanciranje infrastrukturnih projektov in gospodarsko prestrukturiranje. Gradili smo ceste,

kanalizacijo, vodovod in objekte javnega značaja. Na koncu tega obdobja smo se odločili, da naredimo nekaj več! Nekaj, kar bo v pravem smislu besede razvojni in regionalni projekt! Nekaj, kar bo pripeljalo goste in še bolj spodbudilo razvoj turizma! Nekaj atraktivnega, kar nam bo pokazalo pot v prihodnost! Pripravili in realizirali smo projekt razglednega stolpa - Stolpa Vinarium, ki je v prvih mesecih obratovanja v celoti uresničil naša pričakovanja in Lendavo s širšo okolico postavil na turistični zemljevid srednje Evrope. Stolp Vinarium ni samo turistična atrakcija, ampak pomeni tudi na področju arhitekture, gradbeništva, informatike in projektnega vodenja presežek.

Stolp postaja platforma za nov zagon Lendave kot turistične, kulinarčne in kulturne destinacije, obenem pa postaja točka povezovanja na lokalni in regionalni ravni. Stolp tako postaja tudi središče povezovanja lokalnih vinarjev in vinarjev regije ter njihove ponudbe. Stolp, ki nosi ime Vinarium in stoji sredi

vinorodnih Lendavskih goric, je na otvoritveni slovesnosti postal tudi domicil Evropskega reda vitezov vina, ki stolpu s tem izkazuje simbolično čast in ga sprejema kot svoje domovanje.

Pot do stolpa

Ideja o razglednem stolpu je stara že najmanj 10 let, leta 2012 pa je dobila konkretne oblike, ki so jih potrdili tudi krajanje Krajevne skupnosti Gorice pri Lendavi. Občinski svet je od takrat sprejemal in potrjeval potrebne odločitve, da smo decembra 2012 pridobili gradbeno dovoljenje za gradnjo razglednega stolpa. Odgovorno smo preučili tudi pripombe, ki so v začetku leta 2014 javnost razdvojili glede mnenj o gradnji stolpa. Čeprav so bile pripombe prepozne in so povzročile kar nekaj težav, smo se odločili za recenzijo in izboljšave na projektu. Po razgrnitvi letih širši javnosti se je maja 2014 s spremembami

Foto/fotó: Mediaspeed

Rezanje traku ob otvoritvi razglednega stolpa Vinarium Lendava v Lendavskih goricah

in dopolnitvami razvojnega projekta seznanil tudi Občinski svet Občine Lendava in jih soglasno potrdil. Stekli so postopki za podaljšanje financiranja s strani Evropske unije, strokovne službe pa so pripravile dodatno dokumentacijo, da smo lahko do konca leta izbrali izvajalca. Gradbenemu podjetju Pomgrad iz Murske Sobote je v sodelovanju s podjetjem Nafta Strojna Lendava ter Mobitexom iz Čentibe kljub neugodnim vremenskim razmeram uspelo zgraditi stolp v šestih mesecih in 2. septembra letos smo lahko razgledni stolp tudi slovesno odprli. Projekt je v smislu inovativnosti, estetike in zahtevnosti gradnje požel vse pohvale strokovne in laične javnosti.

Nočni pogled na razgledni stolp Vinarium Lendava

Zgled za druge investitorje

Razgledni stolp Vinarium Lendava je drugi gradbeni projekt v Sloveniji, pri katerem je bil uporabljen t. i. model BIM. Gre za Informacijski model objekta ali Building information modeling (BIM) in predstavlja nov sodoben proces načrtovanja, gradnje, vzdrževanja do razgradnje objektov na koncu njihove življenjske dobe. Predstavlja integriran proces vseh udeležencev projekta na skupnem digitalnem modelu po načelih trajnosti in popoln nadzor nad informacijami skozi ves življenjski cikel objekta.

Gradnja razglednega stolpa Vinarium je dala pomemben prispevek na področju tehnološkega razvoja in uvajanja informacijske tehnologije na področje gradenj. Po tej plati je dvignil ugled Lendave, projektantov in izvajalcev. O tem je na prvi strokovni konferenci siBIM 2015 razpravljalo več kot 90 udeležencev.

Med številnimi vidnimi udeleženci konference sta bila tudi domačin in predsednik Združenja siBIM dr. Andrej Tibaut in nekdanji minister dr. Žiga Turk. Namen konference je bil predstaviti stanje uporabe BIM pristopa v Sloveniji, omogočiti izmenjavo znanj in izkušenj, predvsem pa povezati strokovnjake.

Dr. Andrej Tibaut

»Ni naključje, da smo prvo strokovno konferenco Združenja siBIM izvedli prav v Lendavi in pri tem pritegnili pozornost tako številčne strokovne javnosti kot obeh slovenskih gradbenih fakultet. Člani združenja smo z BIM-pristopom med gradnjo lendavskega stolpa Vinarium

namreč sodelovali strokovno in raziskovalno tako z občino kot tudi z izvajalci. V imenu Združenja siBIM se iskreno zahvaljujem Občini Lendava za izkazano gostoljubje in podporo pri organizaciji konference,« je o dogodku povedal dr. Andrej Tibaut.

1. strokovna konferenca siBIM 2015 v lendavski Mestni hiši

dr. Žiga Turk

»Razgledni stolp ne prinaša samo nove kvalitete v turistično ponudbo tega konca Slovenije, ampak je dober primer, kako lahko javne investicije prispevajo k tehnološkemu napredku. Pri gradnji je bila uporabljena napredna BIM-tehnologija, ki

zmanjšuje presenečenja in nepredvidene stroške in je zato zgled tudi za druge investitorje,« pa je o gradnji stolpa povedal dr. Žiga Turk.

Izziv in priložnost za lokalno prebivalstvo

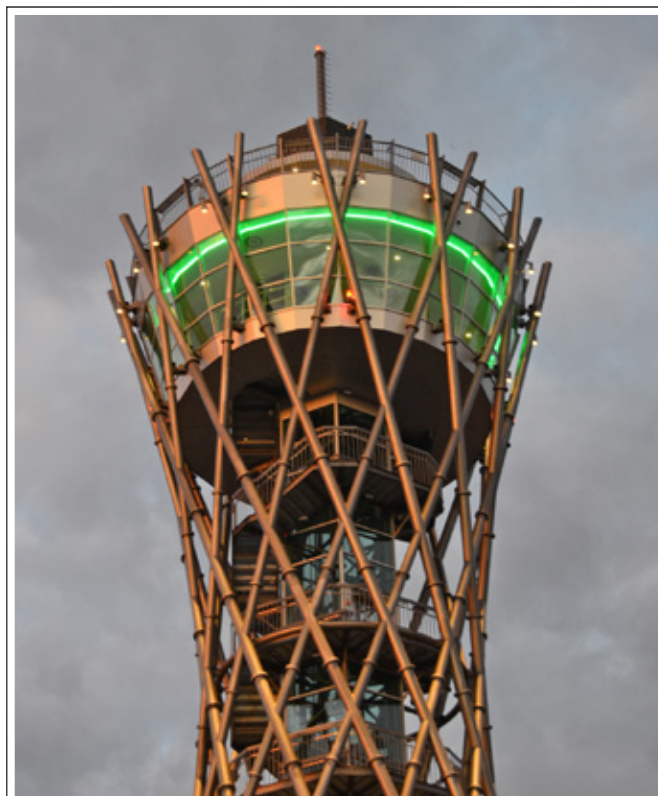
Projekt atraktivnega razglednega stolpa predstavlja unikatno turistično infrastrukturo v Prekmurju in širše, bogati turistično ponudbo in povečuje število obiskovalcev v Lendavi, kar bo imelo pomemben učinek na nadaljnji razvoj turizma in lokalnega gospodarstva. Obisk stolpa je že v prvih mesecih krepko presežal napovedi in predstavlja veliko priložnost za turizem. Štetje prometa in spremljanje prometne varnosti kažeta, da so bile bojazni o premalo obiskovalcih odveč. V okviru projekta pridobljena infrastruktura se tako kot javna turistična infrastruktura in kot turistični produkt vključuje v ponudbo občine in širše regije.

Razgledni stolp, postavljen v idilično okolje Lendavskih gorc, je prežet s simboliko. Njegovo ogrodje

Foto/fotó: Mediaspeed

Na otvoritvi razglednega stolpa

Foto/fotó: Tomáš Galič

Razgledni stolp Vinarium Lendava

simbolizira šibe pletene košare; tako, kot se prepleta šibje, se na tem območju prepletajo kulture in prijateljstvo različnih narodov. Z vrha 53,5 metrov visokega stolpa jih uzremo. Edinstven pogled na spreminjajočo se pokrajino v štirih letnih časih seže na Madžarsko, Hrvaško in najbolj oddaljeno Avstrijo.

Stolp ne simbolizira zgolj prijateljstva narodov štirih držav, ki jih lahko obiskovalec uzre z vrha stolpa, ampak prinaša realne temelje za poglobitev ne samo

čezmejnega sodelovanja, ampak tudi sodelovanja na lokalni in regionalni ravni. Stolp kot osrednja, nova točka turistične ponudbe, predstavlja tudi stičišče vseh lokalnih ponudnikov s področja turizma, kulture, gospodarstva. Verjamem, da bodo vsi ti deležniki z novo zgodbo, ki jo prinaša razgledni stolp, prepoznali priložnost za sinergijo in izjemen potencial za razvoj ne samo Lendave, ampak širšega območja. Ne nazadnje tudi sam stolp s svojo simboliko pletenja nakazuje povezovanje in dopolnjevanje v enovito zgodbo.

Foto/fotó: Mediaspeed

Otvoritve razglednega stolpa je počastil tudi g. Karel Erjavec, notranji minister RS.

▶ **HALÁSZ Albert**

Knjižnica Lendava • Könyvtár Lendva ▶ www.kl-kl.si

Emléktáblát avattak dr. Laubhaimer Oszkár tiszteletére

Dr. Laubhaimer Oszkár (1852–1918) családja bajor származású, de jómagya már Sopron vármegyében született és kezdte pályafutását, szerzett ügyvédi gyakorlatot. A veszprémi királyi közjegyző-helyettesi megbízatás után lett 1885-ben királyi közjegyző Alsólendván, ahol haláláig, 1918-ig élt. A 19. század második felében kezdődő dualizmus korában Alsólendva a legnagyobb megyei járás lett, ahova nagy számban érkeztek hivatalnokok, kereskedők, írástudók. Ebben a korban látta el a közjegyzői feladatokat Laubhaimer Oszkár, aki a nemzetiségileg és vallásilag vegyes közegekben, a többségében magyar, de szlovén, horvát, ill. a többnyire katolikus vallású lakosság mellett jelentős létszámú zsidó közösség lakta városban végezte a munkáját. A város történelmét, közéletét akkor haladó szellemiségű, széles látókörű polgárok alakították. Ők voltak a kialakuló polgári társadalom jeles személyei, köztük Laubhaimer Oszkár, aki számos egyesü-

let, szervezet alapítója, tagja volt. A városnak ma is egyik legimpozánsabb épülete az egykori Alsólendvai Királyi Járásbíróság épületével szemben 1907 körül felépült villája, mely historizáló stílusú pazar külsejével és belsejével már akkor méltán vonta magára a figyelmet. Neves tervezőt, építész alkalmazott, ólomüveg-díszítésű vitrázs ablakai a híres Róth Miksa

A fényképek megjelentetését a család engedélyezte

Laubhaimer Oszkár családjával

Emléktábla a lendvai könyvtár épületén

Bejárat Laubhaimer Oszkár villájába

budapesti műhelyében készültek. Ugyanabban az udvarban építtette fel a hivatalát is, melyben közepes nagyságú közjegyzői irodát hozott létre. Nevezetesen díszes okiratai, melyeket, ha kellett, akár szlovén nyelven is kiállított. Az első világháború után a család Magyarországra költözött, az egykori családi házat 1930-ban az örökösök eladták a horvátországi križevci erdőgazdaságnak, majd a második világháború alatt katonai parancsnokság volt benne, ill. a háború után kaszárnya szerepét töltötte be. 1976 óta a lendvai közkönyvtár működik benne.

Dr. Laubhaimer Oszkár emlékére egykori lakóházán, a mai könyvtár épületének homlokzatán a Magyar Országos Közjegyzői Kamara kezdeményezésére, karöltve a Szlovén Közjegyzői Kamarával, 2015. március 12-én emléktáblát avattak. Ebből az alkalomból köszöntőt mondott Lendva Község polgármestere, mag. Anton Balažek, a Szlovén Közjegyzői Kamara elnök asszonya, dr. Marjana Tičar Bešter és a Magyar Országos Közjegyzői Kamara elnöke, dr. Tóth Ádám. A délutáni rendezvényhez esti program társult. A Városi Színház- és Hangversenyteremben bemutatták a dr. Rokolya Gábor forgatókönyve alapján készült Alsólendva közjegyzője c. filmet, valamint a Közjegyzők Színhátszó Köre bemutatta

Neil Simon: Pletykafészek c. vígjátékát. Az alkalomra a Közjegyzői Akadémiai Kiadó gondozásában Rokolya Gábor tollából monografikus igényű, magyar és szlovén nyelvű kiadvány is napvilágot látott.: *Egy alsólendvai polgár: Dr. Laubhaimer Oszkár (1852–1918) életrajza és pályafutása / Dolnjelendavski meščan: življenjska in poklicna pot Dr. Oszkárja Laubhaimerja (1852–1918)* címmel. A Knjižnica Lendava – Könyvtár Lendva olvasótermében korabeli kiadványokból, családi fényképekből Laubhaimer Oszkár életéről és működéséről alkalmi kiállítást rendezett.

Laubhaimer Oszkár a nyári rezidencia előtt, a villa mellett

Az egykori Laubhaimer villa nappali szobája

► **Đanino KUTNJAK • FOTOGRAFIJE: HKD Pomurje**

Hrvaško kulturno društvo Pomurje

Svečana akademija HKD Pomurje ob 10-letnici delovanja društva

Deseto obletnico obstoja in delovanja je Hrvaško kulturno društvo Pomurje obeležilo z več prireditvami: s svečanim občnim zborom društva, razstavo ročnih del in še s svečano akademijo v Gledališki in koncertni dvorani Lendava. Dogodek, ki smo mu bili priča 18. 4. 2015, je bil vsebinsko zelo bogat, saj smo povabili številne odlične izvajalce, prisotni pa so videli tudi na filmski trak zabeleženo dokumentarno gradivo o delu društva.

Prireditev se je začela s petjem dveh državnih himn – slovenske Zdravljice v izvedbi okteta Belmura in hrvaške Lijepa naša domovino v izvedbi mešanega pevskega zbora Josip Štolcer Slavenski. Sledila je 20-minutna projekcija fotografsko-filmskega dokumentarnega gradiva o delovanju HKD Pomurje v minulih desetih letih.

Vabilu na prireditev ob pomembni obletnici društva se je odzvalo lepo število prijateljev/ podpornikov društva ter častnih gostov. Prisotne na svečanosti je pozdravil predsednik društva Đanino Kutnjak.

Čestitke so prispevali še:

- Vesna Haluga – konzulka RH v Peču na Madžarskem
- Matija Posavec – župan Medžimurske županije
- Anton Balažek – župan Občine Lendava
- Zoran Vidović – namestnik župana Medžimurske županije
- Jožef Horvat – poslanec v Državnem zboru RS
- Dubravka Severinski – predstavnica Državnega urada RH za Hrvate izven RH
- Petra Novinščak – namestnica načelnika Občine Sv. Martin na Muri

Podporniki in častni gostje na odru Gledališke in koncertne dvorane v Lendavi

- Stanislav Gjerkeš – podžupan Občine Lendava
- Martin Dolamič – župnik Župnije Lendava
- fra Stanko Belobrajnic – Župnija Čakovec
- vlč. Marko Zadavec – Župnija Varaždin
- predsedniki kulturnih društev, direktorji javnih zavodov in institucij, predstavniki medijev

Ob tej priložnosti so o pomenu društva ter o medsebojnem sodelovanju prisotnim spregovorili: Anton Balažek, župan Občine Lendava, Matija Posavec, župan Medžimurske županije ter Martin Dolamič, župnik lendavske župnije. Po uvodnih nagovorih je sledila svečana izročitev jubilejnih zahval zaslužnim posameznikom, donatorjem ter institucijam. V imenu vseh prejemnikov se je zahvalila ga. Vesna Haluga, konzulka RH v Peču.

V kulturnem programu so sodelovali: mladi plesalci studia za moderni ples Vivona iz Čakovca, mešani pevski zbor Josip Štolcer Slavenski, pevke Društva žensk Gornji Kraljevec, ki so predstavile stare medžimurske „popevke“, in mladi tamburaši KUD Sv. Martin na Muri. Vsebinsko je bil program naravnano tako, da so skupine predstavile kulturno izročilo bližnjega Medžimurja, saj veliko število članov HKD Pomurje izvira iz obmejnih krajev Medžimurja. HKD Pomurje se je predstavilo s tamburaškim orkestrom in vokalno solistko Jasno Vuradin Popović ter z nastopom folklorne skupine, ki je predstavila dva plesa, medžimurski in prekmurski. Svečano akademijo smo sklenili s prijetnim druženjem ob glasbi tamburašev.

Razstava in glasba v predverju gledališča

Utrinki s slovesnosti

Lea LAMPRET

Dvajset let mednarodne mladinske likovne kolonije LindArt

Zavod Galerija-Muzej Lendava je tudi letos, ko beležimo 20-letnico prve mednarodne mladinske likovne kolonije LindArt, povabil k sodelovanju mlade umetnike z namenom, da se povežejo v umetniškem soustvarjanju. Tokrat razstavljamo dela šestih umetnikov, ki so prišli k nam iz šestih držav, in sicer slikarja Stefana Cescona iz Italije, grafičarke Tihane Gržanić iz Hrvaške, slikarke Zsófia Horváth z Madžarske, kiparja Jureta Markota iz Slovenije, slikarke Jovane Mitić iz Srbije in študentke slikarstva Marisse Wedenig iz Avstrije. Udeleženci likovne kolonije so se tudi letos lotili dela v naključno izbranih dvojicah in tako skupaj poskusili razviti enoten likovni koncept.

Nastala dela so rezultat sodelovanja popolnoma neodvisnih umetnikov, ki so zbrali vtise z bivanja v Lendavi in njeni okolici ter se odzvali na trenutno razstavo v lendavskem gradu Hommage à Picasso. Med druženjem in soustvarjanjem se je prepletlo po dvoje slogovnih in umetnostnih pristopov. Razstavljena dela moramo zato razumeti predvsem kot odraz ustvarjalnega dialoga med dvema umetnikoma.

Pristopi posameznih dvojic k skupni temi se razlikujejo že na prvi pogled. Prvo dvojico sestavljata Jure Markota in Jovana Mitić, ki se predstavljata z instalacijo, ki sta jo poimenovala *Konstrukcija-dekonstrukcija*. Njuno delo zaznamuje združitev dveh umetniških principov, kiparskega in tradicionalno slikarskega, ki vsak po svoje pojmujeta vprašanje prostora. Z razgrajenimi geometrijskimi formami sta sooblikovala tako slikarski kot tridimenzionalni prostor. Nastala instalacija je rezultat odločnega, neposrednega dialoga med Markoto in Mitićevo in predstavlja odgovor na Picassovo kubistično razgradnjo oblik. Slikarska platna, na katerih je Mitićeva poglobljanje prostora upodobila s pomočjo geometrijskih form v različnih prostorskih planih, delujejo temačno in ostro. Zaznamuje jih uporaba rdeče slikarske podlage, ki na nekaterih mestih preseva skozi nanose hladnejših barvnih tonov, tem pa je slikarka dodala svetlejšje poudarke, ki lahko stopajo v ospredje. Z rdečo so poudarjeni tudi robovi na sliki upodobljenih likov, ki nakazujejo razgradnjo geometričnih form, ki se razširjajo

v prostor. Markota je instalacijo zasnoval kot poskus stopnjevanja slikarskih planov v realnem prostoru. Gre za tridimenzionalno vizualizacijo razgradnje slikarskega platna, pri čemer je ogrodje vseh posameznih delov zaznamovano z rdečo barvo, ki je prisotna v kiparjevih predhodnih delih. Posamezne geometrijske oblike, osvobojene temeljne ploskve, vpadajo v prostor, kakor da bi poskušale ubežati vsakršni zamejenosti.

Druga dvojica sta Zsófia Horváth in Marissa Wedenig. Čeprav umetnici izhajata iz slikarske tradicije, se njuna sloga močno razlikujeta. Predstav-

Jure Markota in Jovana Mitić med ustvarjanjem

Foto/fotó: Dubravko Baumgartner, GML

Zsófia Horváth in Marissa Wedenig

Ijata se nam s tremi platni in instalacijo. Troje platen je ustvarjenih kot enotna podoba, ki je bila ločena na

tri dele. Platna sta slikarki mrežno razmejili in si posamezne površine razdelili, tako da je njuno delo na istem likovnem nosilcu hkrati združeno in z linijami razmejeno. Ker sta se odločili, da platna sooblikujeta, sta se v ustvarjalnem procesu srečevali s številnimi ovirami. Rezultat njunega skupnega dela se je sprva izrazil kot spopad dveh različnih slikarskih pristopov, šele ko sta se bolje spoznali, pa sta razvili nov slog, ki je nekakšen kompromis. Platna sta barvno in motivno poenotili, za osrednji motiv pa sta izbrali akt. Golo žensko telo zaradi geometrijsko razgrajene forme ni neposredno razpoznavno, tako da mora gledalec ob ogledu platen sam uzreti posamezne dele telesa. Izbiro osrednjega motiva lahko razumemo kot odgovor na Picassov kubistični pristop k erotiziranemu upodabljanju ženskega telesa. Barvno sta se osredotočili na pastelne tone, ki ustvarjajo nežno ambientalno svetlobo, z dodajanjem ornamentov pa sta posegli na področje romantičnega in ženstvenega.

Skupna fotografija z organizatorjem Dubravkom Baumgartnerjem, GML (na levi) pred razstaviščem na Glavni ulici 52

Razstavili sta tudi instalacijo *Butterflies (Metulji)*, ki je nastala kot nekakšno likovno poigravanje v času počitka med slikanjem. Odločili sta se, da preoblikovane, z barvami in ornamentami okrašene črno-bele reprodukcije Picassovega portreta razstavita kot odgovor na razstavo metuljev iz zbirke grafika Štefana Galiča, ki sta si jo ogledali v lendavskem gradu. Preoblikovane Picassove podobe sta postavili na ogled v obliki razstavne vitrine, pod njo pa pripravili ustvarjalni kotiček, v katerega vabita gledalce, da se prepustijo domišljiji in se preizkusijo v ornamentiranju Picassovih portretov.

Tretji umetniški par, ki ga sestavljata grafičarka Tihana Gržanić in slikar Stefano Cescon, se nam predstavlja s kinetično konstrukcijo *Memory (Spomin)*. Svoje delo sta zasnovala kot zbir spominov na bivanje v Lendavi, a sta pri tem ostala zvesta vsaki svoji likovni tehniki. Tihana Gržanić je v svojih monokromnih grafikah upodobila pokrajino z vinogradi za grajskim gričem. Grafike je zasnovala v dveh plasteh in jih dopolnila s kolažem iz prosojnega kitajskega papirja. Njene krajine delujejo mistično in mehko, uporabo grafične tehnike pa lahko razumemo tudi kot poklon priljubljeni Picassovi tehniki. Stefano Cescon je ustvaril tri platna, kjer je za osnovno temo uporabil stik človeškega z naravnim. Izbral si je makro prizore, s katerimi se osredotoča na preplet narave in izdelkov umetniške obrti (kamnit doprski portret, vaza in Križani), ki jih je opazil v lendavski okolici. Za svoja platna je izbral zadržano barvno paleto in se tako približal barvnemu spektru, ki ga je za grafike izbrala Tihana Gržanić. Končnim delom sta dodala še pripravljalne skice, ki sta jih ustvarila na prehodu skozi Lendavo in s tem gledalcem omogočila vpogled v njune spomine. Posamezna dela sta v okviru razpo-

redila tako, da sledijo poti, ki sta jo načrtala po zemljevidu, s tem pa ustvarila novo podobo kraja. Čeprav sta umetnika slogovno zelo različna, sta sooblikovala mozaik krajinskih vtisov in jih uokvirila v skupni zbir spominov na lendavsko pokrajino.

V dvajsetletnem obdobju LindArta smo bili priča različnim pristopom v izvedbi lendavske mednarodne mladinske likovne kolonije. Sprva so se organizatorji posluževali izobraževalnega koncepta kolonij, na katerih so sodelovali različni mentorji, s pomočjo katerih so se udeleženci izpopolnjevali v različnih likovnih tehnikah. Leta 2007 so kolonijo prvič izpeljali na

Slikar Stefano Cescon in grafičarka Tihana Gržanić

način, ki mu sledijo še danes. Takrat so se umetniki pri ustvarjanju prvič povezali v dvojice in tako med bivanjem v koloniji razvijali skupne ideje. Glavni namen kolonije pa se v dvajsetih letih ni spremenil, rezultate vseh likovnih kolonij so namreč predstavili širši javnosti. Zaključna razstava je povzetek družabnega in ustvarjalnega dogajanja. Tudi letošnja kolonija se je zaključila z manjšo, a razgibano razstavo. Različno koncipirana dela so rezultat živahnega ustvarjalnega razpoloženja, ki so ga oplemenitile grafike velikega Pabla Picassa in njegovih občudovalcev, razstavljene v grajskem razstavišču.

Foto/foto: Dubravko Baumgartner, GML

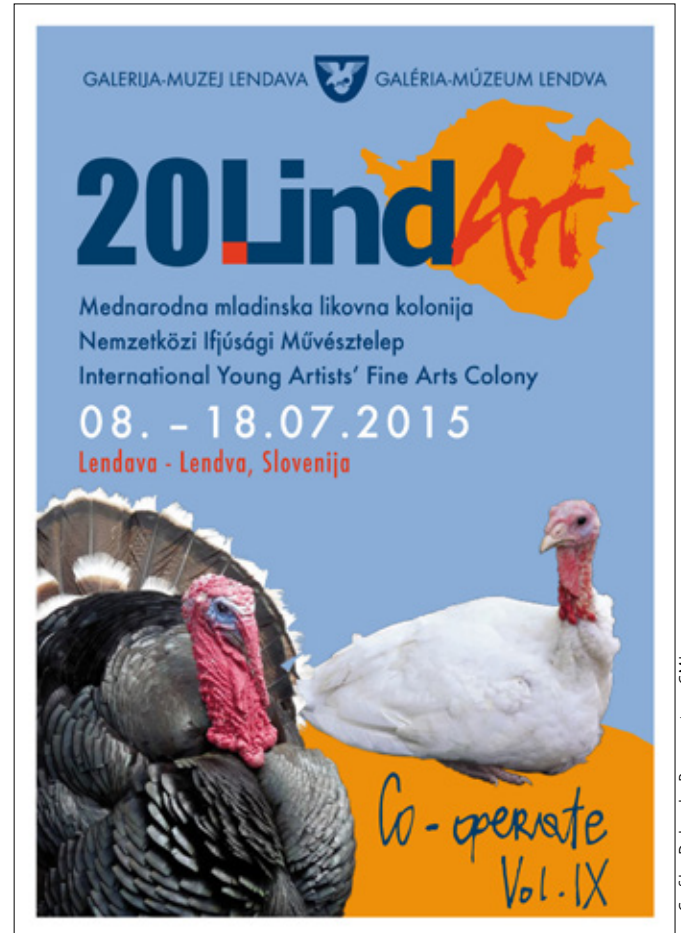
▶ **Lea LAMPRET**

A LindArt nemzetközi ifjúsági művésztelep 20. évfordulója

Miként korábban, a Lendvai Galéria és Múzeum az idei, immár 20. LindArt nemzetközi ifjúsági művésztelepre is azzal a céllal hívta meg a résztvevőket, hogy közös műveket hozzanak létre. Ezúttal hat művész alkotásait állítjuk ki, akik hat országból érkeztek hozzánk: Stefano Cescon festő Olaszországból, Tihana Gržanić grafikus Horvátországból, Horváth Zsófia festő Magyarországról, Jure Markota szobrász Szlovéniából, Jovana Mitić festő Szerbiából és Marissa Wedenig festészethallgató Ausztriából. A művésztelep résztvevői idén is a helyszínen kisorsolt párosokban láttak munkához, ketten-ketten igyekeztek meghatározni, illetve megvalósítani egy egységes képzőművészeti koncepciót.

Az elkészült művek teljesen önálló művészek együttműködésének eredményei, akik összegyűjtötték a Lendván és környékén töltött idő során őket ért benyomásokat, valamint reflektáltak a lendvai várban jelenleg látható *Homage à Picasso* című kiállításra. A társas együttlét és az együtt alkotás során két-két stílusbeli és művészeti szemlélet fonódott össze. A kiállított alkotásokat ezért mindenekelőtt a művészpárosokon belüli teremtő párbeszéd megnyilvánulásaként kell értelmeznünk.

Az egyes párosok már első ránézésre is eltérően viszonyultak a közös témához. Elsőként Jure Markota és Jovana Mitić mutatkozik be a *Konstrukció-dekonstrukciónak* keresztelt installációval. Munkájukat a szobrászati és a hagyományos festészeti elv egyesítése jellemzi, amelyek mindegyike a saját módján értelmezi a tér kérdését. A lebontott mértani formákkal mind a festészeti, mind a háromdimenziós tér alakításában együttműködtek. A megvalósult installáció a Markota és Mitić által folytatott határozott, közvetlen párbeszéd eredménye, és Picasso kubista formalebontására fogalmaz meg választ. A festővásznak,

Grafika: Dubravko Baumgartner, GfML

amelyeken Mitić a tér mélyülését a különféle távolságban elrendezett mértani formák segítségével ábrázolta, sötéten és élesen hatnak. A vörös alap használata jellemzi őket, amely helyenként átsugárzik a felvitt hidegebb színárnyalatokon, s ezekhez a festő fiatalosabb, könnyeden előtérbe kerülő hangsúlyokat is hozzáadott. Vörössel emelték ki a festményen látható idomok széleit is, amelyek a térben szétterjedő geometriai formák felbomlására utalnak. Markota az installációt a festészeti plánok reális térben való fokozásának kísérleteként képzelte el. A festővászon fel-

bomlásának háromdimenziós megjelenítését látjuk: minden egyes rész vázát vörös színnel jelölte, ez a megoldás a szobrász korábbi munkáin is megjelenik. Az alapsíktól megszabadult egyes mértani formák úgy „esnek be” a térbe, mint amik menekülni kívánnak minden korlát és kötöttség elől.

A második párost Horváth Zsófia és Marissa Wedenig alkotja. Bár mindkét művész a festészeti hagyományból indul ki, stílusuk erőteljesen eltér egymástól. Három vászonnal és egy installációval mutatkoznak be. A három vásznon egy háromszögletű egységes képmást teremtettek; a festőnők a vásznak egyes felületeit hálószerűen elosztották egymás közt, aminek következtében a képzőművészeti médiumon végzett munkájuk egyszerre egységes és rácsokkal mégis elhatárolt. Azon döntésük miatt, hogy a vásznakat közösen alakítják, az alkotófolyamat során számos akadállyal szembesültek. Közös tevékenységük eredménye először két eltérő festészeti szemlélet viadalaként jutott kifejezésre, és csak miután jobban

megismerték egymást, fejlesztettek ki mintegy kompromisszumos megoldásként egy új stílust, amelynek mindketten alávetették magukat. Szín- és motívumvilágukban egyesítették a vásznakat, központi motívumnak pedig az aktot tették meg. A mezítelen női test a mértanilag felbontott formák miatt nem közvetlenül kivehető, ezért a látogatónak a vásznak megtekintése során magának kell megpillantania az egyes testrészeket. A központi motívumválasztást a női test erotikus ábrázolásának Picasso általi kubista megközelítésére adott válaszként is felfoghatjuk. A színválasztás során a pasztellárnyalatokat részesítették előnyben, amelyek gyengéd belső fényt teremtenek, míg a díszítőelemek hozzáadásával a romantika és a nőiesség területére jutottak el. A *Butterflies (Lepkék)* című installációt is kiállították; ez egyfajta képzőművészeti játszadozás eredményeként jött létre a festés szüneteiben. Úgy határoztak, hogy a Picasso-portré átformált, színekkel és díszítőelemekkel dúsitott fekete-fehér reprodukcióit teszik közszemlére, mintegy

Foto/fotó: Dubravko Baumgartner, GML

Otvoritev razstave 20. mednarodne mladinske likovne kolonije LindArt v razstavišču GML na Glavni ulici 52 v Lendavi

Foto/fotó: Dubravko Baumgartner, GML

Jure Markota in Jovana Mitić: *Konstrukcija-dekonstrukcija*

válaszul a Gálics István grafikus gyűjteményéből a lendvai várban berendezett és általuk megtekintett lepkekiállításra. Az átalakított Picasso-képmásokat egy kiállítási vitrinecske formájában tették közszemlére, amely alatt alkotósarkot alakítottak ki, ezáltal arra invitálva a látogatókat, hogy engedjék át magukat a képzeletnek, és tegyék próbára tudásukat a Picasso-arcképek díszítésében.

A harmadik művészpáros tagjai Tihana Gržanić grafikus és Stefano Cescon festő, akik a *Memory (Emlék)* című kinetikus konstrukcióval mutatkoznak be. Alkotásukat a lendvai tartózkodásukról összegyűjtött emlékek táráként képelték el, de létrehozása során is hűek maradtak a saját képzőművészeti technikájukhoz. Tihana monokróm grafikáin a várhegy mögötti lankás tájat ábrázolta. A grafikákat két rétegben dolgozta ki, és áttetsző kínai papírból készített kollázssal egészítette ki őket. Tájképei misztikusan és puhán hatnak, a grafikai eljárás alkalmazását pedig a Picasso kedvelt technikája előtti tisztelegésként is értelmezhetjük. Stefano három vásznat hozott létre, amelyek alaptémájaként az ember és a természet találkozását ábrázolta. Makrojeleneteket választott, amelyekben a természet és az iparművészet Lendva környékén megpillantott alkotásainak (kőből készült mellszobor, váza és a Megfeszített) átfonó-

dására helyezi a hangsúlyt. Vászni számára visszafogott színskálát választott, és így közel került a Tihana által a grafikáihoz választott színekhez. A kész művekhez a Lendván tett séta során létrehozott előkészítő vázlatokat is mellékeltek, ami által a szemlélőnek lehetővé teszik, hogy bepillantson az emlékeikbe. Az egyes alkotásokat úgy helyezték el a kereten belül, hogy azok követik a térképen bejelölt

útjukat, ezáltal a város új arcukat alkották meg. Bár a két művész stílusban nagyon eltérő, közösen alakították ki a tájbennyomások mozaikját, és e benyomásokat a lendvai tájra vonatkozó emlékek közös tárháza keretezi.

A LindArt húsz éve során a lendvai nemzetközi ifjúsági művésztelep megvalósítását illetően sokféle elgondolást tapasztalhattunk. Kezdetben a szervezők az oktatási koncepció mentén képelték el a művésztelepet, amelyen több mentor vett részt, akik segítségével a résztvevők tökéletesíthették mesterségbeli tudásukat az egyes képzőművészeti technikákban. A művésztelepet 2007-ben szervezték meg először abban a formában, amelyhez ma is hűek. Akkor először hoztak létre párosokat a művészekből, akik aztán így, kettesben alkottak, és közös elképzeléseket fejlesztettek ki a művésztelepen tartózkodásuk alatt. A művésztelep fő célja azonban az elmúlt két évtizedben változatlan maradt, ugyanis minden művésztelep termését bemutatták a szélesebb közönségnek. A záró kiállítás a társasági és alkotó események összegzése. Az idei művésztelep is egy kicsiny, de mozgalmas kiállítás jegyében zárult. Az eltérő koncepciójú alkotások élénk, a nagy Pablo Picassónak és csodálóinak a várban kiállított grafikái által megnesmesített alkotóhangulat gyümölcsei.

▶ Edita FILO

Dva umetnika – dva svetova

Zmagovalni umetniški tandem lanskoletne 19. mednarodne mladinske likovne kolonije Lindart v Lendavi, ki sta ga sestavljala umetnika Peter Orban iz Slovenije in Gabor Szerdi iz Madžarske, se nam tokrat predstavlja s samostojno razstavo umetniških stvaritev. Dela mladih avtorjev spregovorijo o njunem umetniškem ustvarjanju, likovnem izražanju in problematiki, ki ju zanima in ki se je lotevata v samosvojem umetniškem snovanju.

Peter Orban, ilustrator in grafični oblikovalec, ki je diplomiral na Madžarski akademiji likovne umetnosti v Budimpešti, se nam predstavlja z raznovrstnimi ilustracijami, plakati in nekaj grafikami, kar ga uvršča med umetnike z raznolikim umetniškim opusom. Likovno in izpovedno pride najmočneje do izraza ravno v ilustracijah, s pomočjo katerih ustvarja take in drugačne zgodbe, ilustracije pa spregovorijo tako v samostojni obliki kot skupaj z literarno predlogo.

S pretežno figuralno motiviko, ki mu je kot umetniku najbližja, izraža svoje ideje in spregovori o svoji domišljiji, hkrati pa tudi o obvladovanju likovnega jezika. V njegovih ilustracijah se prepletata simfoniji barv in oblik, s pomočjo katerih ustvari svojevrstno harmonično razpoloženje, ki nato posledično na takšen ali drugačen način vpliva tako na gledalca kot na bralca. Ravno to se mu zdi kot ilustratorju najpo-

Foto: Biserka Sijanč

Na otvoritvi razstave Petra Orbana in Gáborja Szerdija

Pasja grofica

Njuno lanskoletno skupno zmagovalno delo z naslovom *Pasja grofica*, ki je postavljeno na ogled tudi na tokratni razstavi, oblikuje zanimivo kompozicijo v obliki nekakšnega triptiha, kjer centralno platno pripada Orbanu, stranski dve pa Szerdiju. Slika govori o t. i. Pasji grofici, ki ji čas ne prizanaša, kar dodobra opazimo s pogledom na njeno telo, kjer so vidne sledi staranja in minljivosti, ki se jim pa s svojo notranjo močjo upira in jim trmoglavo kljubuje. Različni elementi tehnološkega razvoja ji omogočajo, da boleče in oslabele dele telesa nadomesti z mehanskimi in na ta način vztrajno živi in deluje dalje. Z rumeno vrstico v rokah je tako na fizični kot tudi na simbolni ravni povezana s svojimi psi, ki pa so zaradi svoje fizične pohabljenosti še bolj odvisni od nje. Grofica bdi nad njimi in skrbi za njih, oni pa ji stojijo ob strani kot čuvaji oz. njeni varuhi.

membnejše, saj želi s svojimi deli v gledalcu vzbuditi raznovrstne občutke in ga spodbuditi k uporabi domišljije, hkrati pa mu ponuditi eno od možnih vizualizacij prebranega.

V Orbanovih delih se prepletata klasični risarski tehniki svinčnika in akvarela, ki ju neredko dopolni s sodobnim pristopom, z računalniško obdelavo. Navdih za likovno izražanje pogosto črpa iz različnih svetovnih mitologij, arheoloških najdb in seveda iz

svoje bogate domišljije, ki mu je že kot otroku med prebiranjem zgodb na široko odpirala vrata v svet vizualizacije.

Orbanovi plakati pa tudi ilustracije in grafike imajo nemalokrat simbolni pomen, ki nam sporoča pomen določene knjige, filma, razstave, gledališke in otroške predstave. Orban je avtor, ki zna ustvariti podobo, ki predstavi določen segment, hkrati pa na likovno kakovosten način spregovori o samem sebi kot o ustvarjalcu. Zaveda se, da je ilustracija t. i. bližnjica do knjige, ki jo lahko ilustrator na njemu lasten način še dodatno obogati, dopolni in približa človeku.

Umetniška dela Gaborja Szerdija, diplomanta slikarstva na Fakulteti za glasbo in vizualno umetnost v Pécsu na Madžarskem, nas presenetijo z nekoliko nenavadno motiviko.

Kot slikarja ga namreč zanimajo predvsem prirojene fizične deformacije tako človeškega kot živalskega telesa. Osnovno motiviko za svoja dela najde na spletu, kjer so shranjene fotografije iz medicinskih arhivov 20. stoletja. Te prikazujejo raznovrstne primere nenavadnih invalidnih podob človeka, kar ga kot ustvarjalca vznemirja in čemur se čudi.

Velikokrat upodablja otroke pa tudi odrasle in živali, rojene bodisi brez udov bodisi z iznakaženo podobo katerega od delov telesa, kar jih potem za vse življenje zaznamuje z oznako drugačno in nenormalno. Zanimivo je, da jih nikoli ne upodobi nesrečnih in zagrenjenih.

Na natančno izrisanih obrazih v tehniki oglja se vedno pojavi rahel igriv nasmešek, ki nam sporoča, da so kljub svoji, morda na prvi pogled nezmožnosti pravzaprav čisto srečni in lahko živijo ob pomoči takih in drugačnih protez, ki nadomeščajo izgubljeno. To okrepi še s simbolom igrače, ki je poleg figure pravzaprav edini upodobljen element na slikah. Njihove deformacije avtorja zanimajo predvsem z likovnega vidika, saj jih formalno pretvori iz realističnih podob v nenavadne abstraktne oblike.

Figure postavlja v čisto brezprostorno ozadje, dodatno poudarjeno z belo oljno barvo. Na slikah ni mogoče zaznati nobenega dogajanja, le podobo človeka, ki gledalca osupne in šokira s svojo neposrednostjo.

Foto/fotó: Dubravko Baumgartner, GML

Gábor Szerdi, Edita Filo in Peter Orban

Figure strmijo v nas in nam ponujajo na ogled vso svojo šibkost in deformiranost. Mi pa smo tisti, ki sodimo, ali nekaj na njih ni normalno, saj smo soočeni z neskladjem in nepopolnostjo celote, kar nas seveda zmoti in jih začnemo pojmovati kot "grde" in nenavadne. Toda oni so še naprej pred nami s svojim skrivnostnim nasmeškom, kot bi nas spraševali, kaj je sploh normalno.

Morda nas avtor z vsemi temi podobami nekoliko šokira, vendar se spomnimo, da je zgodovina likovne umetnosti od antike do danes polna nešteti t. i. "grdih" podob, ki so bile skozi stoletja in različne kulture drugače razumljene in vseskozi tudi upodabljane, le človeku kot opazovalcu se je bilo vedno težko soočiti z njimi in jih sprejeti, saj niso govorile o harmoniji in skladnosti, ki sta značilni za podobo lepega.

A na srečo je prav umetnost zmožna prenesti vse, saj brez zadržkov postavlja pred gledalca tudi nenavadno in drugačno.

► Aleksander MARIČ • FOTOGRAFIJE: Branko LOVRAK

Koncert PZ Nimam časa

V soboto, 3. oktobra 2015, je zapel v lendavski sinagogi mešani pevski zbor DU Lendava Nimam časa, ki ga že lepo število let strokovno vodi zborovodkinja ga. Tanja Vajda. Pred polno dvorano so pevke in pevci s svojim petjem navdušili prisotne, ki so jih po vsaki odpeti pesmi nagradili z aplavzom, še posebej spontan in dolg aplavz pa so pevci doživeli ob zaključku enournega samostojnega koncerta, v katerem so pevci predstavili venček slovenskih in madžarskih narodnih pesmi, večglasne umetne pesmi domačih in tujih avtorjev ter za popestritev programa tudi nekaj znanih slovenskih popevk, ki jih je za zbor priredila zborovodkinja Tanja.

Mešani pevski zbor DU Lendava je začel delovati pred dobrimi petimi leti in si je nadel ime „Nimam časa“. V tem času je pod vodstvom zborovodkinje ge. Tanje Vajda dosegel zavidljive uspehe in se je kaj kmalu pojavil na vseh revijah pevskega zborov društva upokojencev Pomurja, nastopal je na priložnostnih prireditvah v Lendavi in v tujini, največ na Madžarskem. Imel je že dva samostojna koncerta in to v gledališki in koncertni dvorani v Lendavi ter v lendavski sinagogi. Oba koncerta sta bila dobro obiskana, saj so naši pevci obakrat napolnili dvorani in to se je zgodilo tudi tokrat. Trikrat so nastopili na Madžarskem: na svečanosti ob obletnici osvoboditve taborišča v Šarvaru, na reviji pevskega zborov z mednarodno za-

Zborovodkinja Tanja Vajda in predsednik društva upokojencev Aleksander Marič

Nastop pevskega zborov Nimam časa v lendavski sinagogi

sedbo v Vašvaru ter na osrednjem trgu univerzitetnega mesta Pecs ob razglasitvi tega mesta za mesto kulture v Evropi. Prav gotovo pa je največji uspeh pevskega zborov doživel v lanskem letu, ko je bil na reviji upokojenskih pevskega zborov Pomurja bil razglašen za najboljši pevskega zbor in tako dobil pravico nastopiti v hramu slovenske kulture v Cankarjevem domu v Ljubljani. Tako je imel pevskega zbor priložnost predstaviti se širšemu občinstvu na reviji upokojenskih pevskega zborov, ki se je odvijala v Linhartovi dvorani.

Tudi tokrat se je pokazalo, da Lendavčani radi prisluhnemo petju naših domačih ljubiteljskih zborov, da spoštujemo njihovo delo in si resnično želimo čim več tovrstnih prireditev.

► Aleksandra SARJAŠ • FOTOGRAFIJE: HKD Pomurje

Občina Lendava • Lendva Község ► www.lendava.si

Na valovih kulture v Čakovcu

Bila je »ena luštna noč«

Lendavo in Čakovec ne povezuje le bogata zgodovina, temveč tudi kulturni, gospodarski in drugi dejavniki. Sodelovanje in povezovanje med obema mestoma se najhitreje razvija prav na področju kulture in turizma. Pomembno vlogo pri krepitevi stikov med mestoma prevzema Hrvaško kulturno društvo Pomurje, ki je bilo pobudnik tudi za koncert, ki se je zgodil v začetku letošnjega oktobra v Čakovcu.

Na skupnem koncertu, ki smo ga poimenovali Na valovih kulture, smo predstavili delček naše bogate slovenske, madžarske in hrvaške kulture. Z besedo, plesom in pesmijo so na valove kulture čakovsko občinstvo po našem mestu popeljali Folklorno društvo Prekmurje Lendava, Folklorna skupina Muravidék Lendava, Tamburaška skupina HKD Pomurje, Citrarski ansambel Ūj Muravidék, Folklorni ansambel HKD Pomurje ter Komorni pevski zbor Vita. Čakovski publiki so se tako predstavila društva slovenske, madžarske in hrvaške narodnosti. Skoraj sto nastopajočih je barvit kulturni program zaključilo s skupno izvedbo prekmurske ljudske pesmi Nocoj je ena luštna noč. In luštno je bilo tudi druženje ob kupici rujnega in domačih lendavskih dobrotah v predverju Centra za kulturo Čakovec.

Sodelovanje in izmenjavo med mestoma v zadnjih letih lahko opazijo tudi obiskovalci Lendavske trgateve in Bograččesta ter tradicionalne čakovske prireditve Porcijunkulovo, na katerih se mesti predstavljata s svojo turistično ponudbo in kulturnim programom. Lendava in Čakovec dobro kulturno sodelovanje nadgrajujeta tudi na drugih področjih in se povezujeta pri vzpostavljanju potrebnih razvojnih partnerstev.

S spoštovanjem tradicije in kulture tudi dogodki, kot je bil koncert v Čakovcu, krepijo vezi in utrjujejo povezanost med pripadniki različnih narodnosti.

S prireditve v Čakovcu

▶ ZÁGOREC-CSUKA Judit

A Muravidéki (hetési) nyelvi- és létmorzsák című tanulmánykötetről

Dr. Varga József Muravidéki (hetési) nyelvi- és létmorzsák című tanulmánykötetében 37 rövidebb-hosszabb írást közöl élőnyelvi, dialektológiai, tájnyelvi, névtani, néprajzi, nyelvjárási, történelmi, nyelvemléki, hetési népmesei, népszokási és még sok más témakörben. Tanulmánykötetében elsősorban a Muravidéken (Hetésben) élő magyar nemzetiség egyre fogyó létszámára, nyelvének aggasztóan gyors sorvadására, kishitűségére utal azzal, hogy nyelvészeti témájú írásaival felhívja a figyelmet az anyanyelv, a nemzeti önazonosság, a magyar nemzetiség érzelmi, vallási és hagyományörzésének megbecsülésére. A kötet sokrétű témát (nyelvészet, néprajz, publicisztikai stb.) és műfajt ismertet. Ahogy a szerző a műve előszavában közölte, ezek az írások rövid szövegváltoztatással elhangzottak a Muravidéki Magyar Rádió Nyelvemléki Műsorában, tehát ismeretterjesztő jellegűek is, és fontos tényezőnek számítanak az ismeretterjesztés, elsősorban a muravidéki magyar nyelv és kultúra területén.

Dr. Varga József nyugalmazott egyetemi tanár Muravidéki (hetési) nyelvi- és létmorzsák című tanulmánykötete kiemelkedő jelentőségű nyelvészeti, néprajzi, történelmi és kultúrtörténeti témákra és a nyelvészprofesszor kutatási dokumentációjának fontosságára hívja fel a figyelmünket muravidéki és egyetemes magyar viszonylatban. A tanulmánykötet a szélesebb olvasóközönség tájékoztatására is ajánlott, valamint a nyelvészek, a kutatók számára is, elsősorban a nyelvészeti és a néprajzi kutatások továbbvitele szándékával a Muravidéken. Az egyetemes magyar nyelvészet és néprajztudomány területén létrejött szakirodalom felhasználására is alkalmas mű dr. Varga József legújabb tanul-

mánykötete, hiszen a szerző mint nyugalmazott egyetemi tanár több évtizede kutatja a muravidéki tájszavakat és a muravidéki nyelvhasználatot, ezen kívül az említett szakterületnek a Csúry Bálint-díjas kutatója.

Dr. Varga József: MURAVIDÉKI (HETÉSI) NYELVI-ÉS LÉTMORZSÁK, tanulmánykötet, Lendva, Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet, 2015 (177. old.)

▶ Olga PAUŠIČ

Srečanje literatov, članov društev upokoencev Pomurja

28. oktober je bil dan za srečanje književnih ustvarjalcev - upokoencev iz Pomurja. Vsakoletno srečanje običajno pritegne večje število piscev, a tokrat se nas je vendarle zbralo devet : 4 iz DU Lendava (Alojz Ščap, Ivanka Bratkovič, Marjeta Ribarič in Olga Paušič), 2 iz DU Gornja Radgona (Marija Šedivy in Manica Gornjak), 1 iz DU Ljutomer (Jelka Vrbnjak), Šrajner Irena Karin iz Murske Sobote ter Martin Horvat iz DU Moravske Toplice. Morda je bilo srečanje prav zaradi manjše skupine toliko bolj prisrčno in si je strokovni svetovalec - mentor ljubiteljskih ustvarjalcev g. Marjan Pungartnik, vodja Literarne hiše Maribor, lahko vzel več časa za dialog s posamezniki. Da je književno ustvarjanje za slehernega udeleženca hudo resna reč, se je čutilo v dialogu s strokovnjakom, kresanju mnenj in utemeljevanju „literarnih“ odločitev, izraženih v obravnavanih besedilih.

„Kolikor je bralcev, toliko je raznolikih okusov,“ radi pravimo, in drži, da je književnost tako mavrično pisana kot življenje samo. Težko je postaviti pravila, zakone, dajati navodila in napotke, saj domišljija, doživljanje in načini izražanja nimajo meja. V literaturi je res vse mogoče.

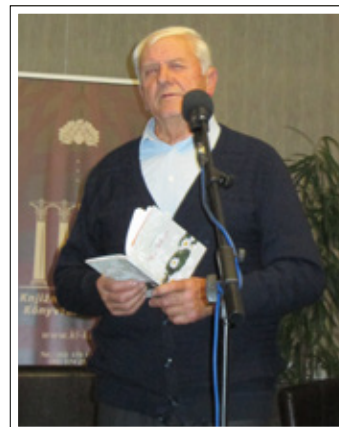
Po dopoldanski delavnici smo se udeleženci srečanja podali na ogled znamenitosti Lendave. Povzpeli smo se na razgledni stolp Vinarium, obiskali Galerijo-Muzej Lendava, si ogledali kulturni dom, srečanje pa sklenili z literarnim večerom v Knjižnici Lendava. Marjan Pungartnik je povedal, da ga preseneča veliko število avtorjev, ki v pomurskih društvih zelo vneto delamo, saj nas srečuje tudi na de-

Dopoldanska delavnica

lavnicah v Mariboru in še kje, veseli ga tudi, da precej objavljamo v tiskanih medijih, navdušujejo ga pa tudi raznolikost besedil, pestra tematika in to, da so zastopane vse literarne zvrsti, tako poezija kot proza in dramatika.

Prihodnje leto bo srečanje avtorjev predvidoma v Ljutomeru.

Martin Horvat

Srečanje literatov so sklenili v lendavski knjižnici

ZADRAVEC SZEKERES Ilona

Ajándék a léleknek

avagy új színfolt a muravidéki magyar irodalomban

*„Minden választott életnek sikeresnek kell lennie,
mert egyedülálló és megismételhetetlen! Minden út
a fény győzelméhez vezet!”*

(Zágorec-Csuka Judit)

Ilyen és ehhez hasonló optimizmust sugall Zágorec-Csuka Judit legújabb kötete, mely több sikeres anyarszági bemutatót követően 2015 októberében a lendvai Bánffy Központban a hazai közönség tetszését is elnyerte.

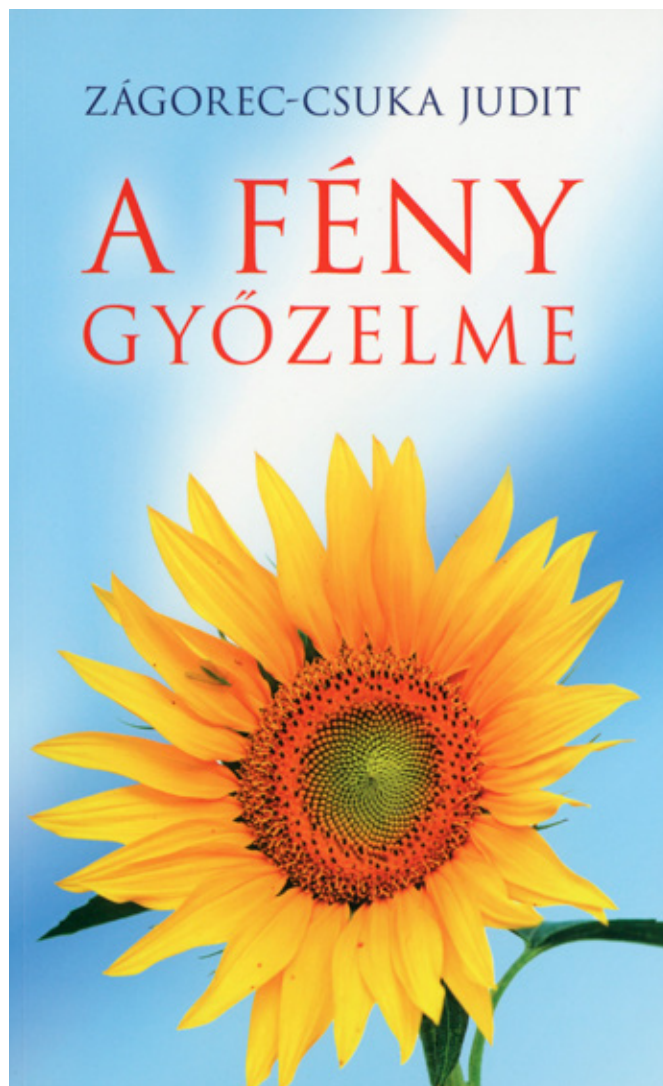
A vers helyett ezúttal próza, egy ősi műfaj – levélregény – kerül a kedves olvasó kezébe. A levél mindig is a »legszentebb« üzenetek hordozója volt, az emberi érintkezés, a lelkek egymásra találásának különös alkalma és lehetősége. A szerző a levélformát mondánivalója művészi stílusú megjelenítésére használja fel, hogy megörökítse benne tán a legszebb emberi érzés: a barátság és a szeretet mélységét és tisztaságát.

Foto/fotó: MMR

A fény győzelme c. könyv bemutatója a Bánffy kávézóban

A mű két határon túli diáklány, két kisebbségben élő fiatal egymásra találásának története, akiket egyetemi tanulmányaik folytatása hoz össze a magyar fővárosban, Budapesten.

Zágorec-Csuka Judit: A FÉNY GYŐZELME, levélregény,
Pilisvörösvár, Muravidéki Baráti Kör Kulturális Egyesület,
2015. 187. old.

Annának írt leveleiben az író őszintén ejt szót magánéletéről, sikereiről és kudarcairól, örömeiről és bánatairól.

De az apró életmorzsák olyan egyetemes emberi és civilizációs értékeknek is oszlopot emelnek, mint a becsület, az anyanyelv, a család, a hit, a szálfához hasonló emberi tartás.

A levelekben helyet kap továbbá szűkebb és tágabb közösségi létünk, történelmünk és kultúránk, anyanyelvünk és irodalmunk.

Zágorec-Csuka Judit jelen kötete új színfolt hazai irodalmunkban. A könyvben nem kizárólag tartalma miatt gyönyörködhetünk, hanem Tomaž Galič fotói miatt is. A borító Németh Csongor munkáját dicséri.

És ha igaz, hogy a világnak tán sose volt égetőbb szüksége arra, hogy jobba tegyünk, mint ma, akkor itt az ideje, hogy a rombolás helyett az építésre, a fény követésére rendezzük be életünket! A levélregény is ezt hivatott szolgálni. Olvasása igazi lelki felüdülés, ajándék. *Lepjük meg vele magunk!*

Zágorec-Csuka Judit dedikálja legújabb kötetét

A fény győzelme a Bánffy Központban

Peter PALLER

Direktor MKI Mansarda • Padlás ▶ www.mkimansarda.si

Prečkajmo meje - združimo svet!

Človek, še posebej mlad, v življenju večkrat prečka različne meje, česar se morda včasih niti ne zaveda. Vsaka nova situacija prinese v naše življenje nekaj novega. Temu se večinoma prilagodimo, sprejmemo, s tem pa spet prečkamo eno izmed meja.

Konec januarja 2015 smo zaključili morda enega najboljših in najpomembnejših projektov v Mansardi do sedaj. Govora je o projektu Prečkajmo meje - združimo svet!

Projekt Prečkajmo meje - združimo svet!

Letaki projekta Prečkajmo meje - združimo svet!

Vizija projekta je bila zagotoviti odprt prostor za premagovanje stereotipov in združevanje v različnosti, v katerem so lahko mladi iz Lendave in njene okolice prečkali čim več meja v zvezi z ranljivimi skupinami, posebej madžarsko narodno manjšino, Romi in ženskami, s poudarkom na enakopravnosti spolov – ob enakih pogojih, spoštovanju človekovih pravic ter demokratičnosti. Koncept programa je bil razdeljen na tri dele, vsaka ranljiva skupina pa je predstavljala en del, ki mu je bil posvečen en mesec aktivnosti.

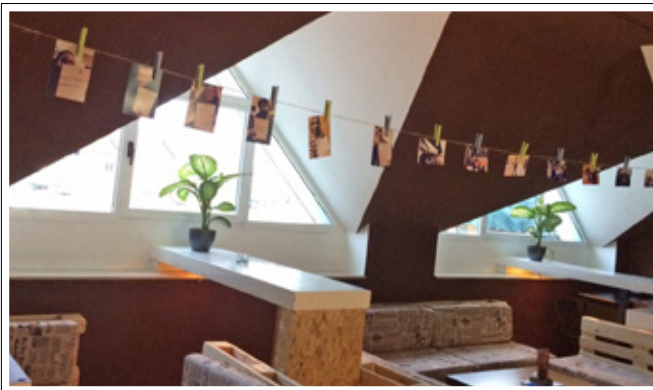
Izhodiščna točka in moto projekta je bil duh velikih ustanovnih očetov Amerike: premagati različne interese v dobro ljudstva ter za skupno dobro poiskati skupne točke različnih narodnosti, kultur in religij.

Z mladimi smo želeli premagati stereotipe in jih združiti v različnosti. Domače okolje samo po sebi ponuja edinstven primer življenja raznolikih svetov, ki ga sestavlja in prepleta več narodnosti, jezikov in kultur. Za sožitje v večkulturni družbi je tako nujno potrebno razumevanje do vsake posamezne družbe in za slednje je pomembno premagati določene stereotipe, ki so se stkali med nami. Tako smo na eni stra-

ni mlade spodbujali k ohranjanju njihove kulture, na drugi strani pa k razumevanju drugih kultur.

Pri svojem delu verjamemo, da so mladi tisti, ki so ustvarjalci naše skupne prihodnosti. Tako smo mednje med drugim razdelili okrog 460 svinčnikov in 330 zvezkov z mislijo lanske Nobelove nagrajenke za mir Malale Jousafzay, in sicer, da lahko »en otrok, en učitelj, ena knjiga in eno pisalo [...] spremenijo svet«. Čeprav se bo marsikomu zdelo, da se sveta ne da spremeniti, verjamemo, kot verjame Suzana Dewa, ustanoviteljica slovenske skupine Amnesty International, da bomo marsikomu lahko spremenili svet.

Razstava v Mansardi

Prečkajmo meje - združimo svet
Lépjük át a határokat - egyesítsük a világot
Zas priku graunici - združinas u vilaugo
Let's cross borders - unite the world

ŽIVLJENJE SKOZI OČI ROMOV
Predavanje in razprava

Tina Friedrieh, Romski akademski klub
Blaž Kovač, Amnesty International Slovenije
Darko Rudaš, Romano Kher

Petek, 28.11.2014, ob 12.00
v MKI Mansardi

Omogočili so:

BLADINSKI SVET LENDAVA
OPUŠAŠE TAMACS LENDVA

AMNESTY INTERNATIONAL SLOVENIJA

U.S. Embassy
Ljubljana

KLUB ŠTUDENTOV LENDAVA
A LENDVAI DIÁKÖRÖK KÖZÖSSÉGE

Zavod Republike Slovenije
za izpostavljanje

Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje in Občina Lendava
"Vedno aktivni in na delu smo!"
Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje in Občina Lendava v okviru programa "Pomoč pri iskanju programov za mlade"

Udeleženci 2014 v Ljubljani
"Is svetovni je bila delno omogočena s sredstva Ministrstva za zunanje zadeve Zdravstveni držav Arhiva, Mirova, upravitelja in občin, ki so to naredili, so mnogi artefak in ne
slikanje najprej izšlo Ministrstva za zunanje zadeve Zdravstveni držav Arhiva"

Zaključek projekta v Mladinskem kulturnem inkubatorju Mansarda

LENDVAI KEPE Zoltán

Galerija-Muzej Lendava • Galéria-Múzeum Lendva ▶ www.gml.si

Egy elhallgatott történet... Faragó Márton

Faragó Márton festőművész Freyer Mórként született 1880. május 21-én Alsólendván Freyer Fülöp és Borbála nyolcadik, legifjabb gyermekeként. Városunk azon nevezetes szülőitei közé tartozik, akikről az utókor a 20. század második felében hálátlanul teljes egészében megfeledkezett.

Jelentőségéhez képest kevés életrajzi adatot tudunk róla. Faragó Márton képzőművészeti tanulmányait Budapesten, az Iparművészeti Iskolában kezdte, festői képességeit pedig Hollósy Simon, a ne-

vezetes nagybányai és a técsői festőiskola alapítója mellett tökéletesítette. Hollósy Simon a 19–20. század fordulójának egyik legkiválóbb iskolateremtő festőmestere volt, akinek tanítványi köréhez olyan híres magyar festők tartoztak, mint például Réti István, Thorma János, Rudnay Gyula vagy éppen Csontváry Kosztká Tivadar. Hollósy 1886-ban Münchenben alapított magániskolát, amely hamarosan híres lett, és köré csoportosultak az újat akaró fiatal festők. Egyes feltevések szerint Faragó Técsőn, a Hollósy

Freyer Fülöp kereskedése Alsólendván

Udvarbelső, 1907, olaj, vászon, 46 x 70 cm (Magángyűjtemény)

által alapított művésztelepen ismerkedett meg Sass Brunner Ferencsel és Sass Brunner Erzsébettel, a nevezetes festőházaspárral, akikkel 1908-ban Szombathelyen közösen indítottak festőiskolát. Faragó Márton később Münchenben folytatta képzőművészeti tanulmányait Hollósy Simon tanítványaként, ahol 1912-ben kiállítást is rendezett műveiből. A Hollósy Simonnal, a nagybányai és técsői festőiskola meghatározó egyéniségeivel való együttműködésnek értékes bizonyítéka Faragó 1907-ben készült Udvarbelső című alkotása, amely a Lendvai Polgárság Múzeumában 2015. november 9-én nyílt kiállítás bevezetőképeként szerepelt.

Alsólendvai képzőművészeti működéséről annyit bizonyosan tudunk, hogy több portrét is készített.

Ezek közé tartozik az a kettő is, amelyek a lendvai kiállítás belső termében voltak megtekinthetők. Az egyik, amelyik nagy tehetségű festőről tanúskodik,

egy ismeretlen nő arcképe 1916-ból. A másik pedig városunk egyik legnevezetesebb polgárának, Hajós Mihály ügyvédnek a portréja. A lendvai tűzoltóegylet alapítójának és a városunk felvirágoztatásáért fáradhatatlanul küzdő embernek az arcképét a lendvai múzeum munkatársai nemrégén fedezték fel a Lendvai Önkéntes Tűzoltóegylet épületében. A felfedezés felett érzett öröm és a tény mellett, hogy városunk is rendelkezik Faragó egy ilyen becses alkotásával, nagy jelentőségű az, hogy Hajós Mihály portréját a szerző F. Faragó Mártonként szignálta. Egy másik korai művét pedig, amely sajnos

Faragó Márton

Oko • Kitekintő

 GALERIJA-MUZEJ LENDA
GALÉRIA-MÚZEUM LENDVA

Lindva Društvo zbirateljev Pomurja
Muravidéki Régiséggyűjtők Egyesülete

*Zamolčana zgodba...
Egy elhallgatott történet...*

Faragó Márton

5 področje: Arhitektura

 REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO

9. – 30. 11. 2015

Muzej meščanstva • Polgárság Múzeuma
(Lendava, Glavna ulica 52 • Lendva, Fő utca 52.)

 Galerija-Muzej Lendava • Galéria-Múzeum Lendva • Bonifjjev trg 1 • Bónffy tér 1, SI-9220 Lendava - Lendva
tel: +386 (0)2 578 92 60 • e-mail: info@gml.si

www.gml.si

Plakat razstave v organizaciji GML • A lendvai Galéria és Múzeum által szervezett kiállítás plakátja

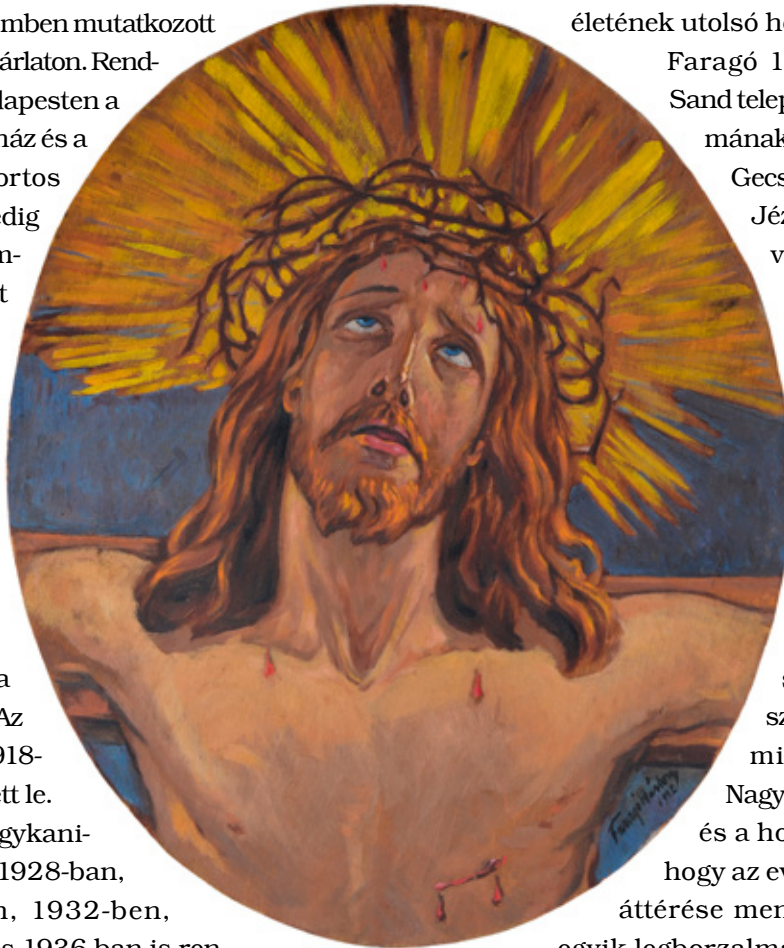
nincs tulajdonunkban, de jelentősége révén bekerült a katalógusba, egyenesen Freyer Faragó Mártonként írta alá az ifjú művész. Ezen különleges, városunk és elődeink igényességét bizonyító műalkotás az Alsólendvai Iparos Olvasókör díszoklevele, amely Zala György számára készült 1907-ben. Freyer Mór hivatalosan 1913-ban kérte nevének megváltoztatását, de a magyar társadalom már jóval előbb Faragó Mártonként ismerte meg a lendvai festőt munkássága és az újsághírek révén.

Faragó Márton és a Sass Brunner házaspár Szombathelyen, az 1908-ban közösen alapított szombathelyi festőiskolájuk keretében több kiállítást is szerveztek. Faragó 1910-ben és 1911-ben Pécsen, 1911-ben és 1913-ban Nagykanizsán, 1913-ban Kaposvárott, 1914-ben pedig Veszprémben mutatkozott be önálló vagy kollektív tárlaton. Rendszeresen részt vett Budapesten a Műcsarnok, a Művészház és a Nemzeti Szalon csoportos tárlatain, 1921-ben pedig zalai tájképeiből a Nemzeti Szalonban rendezett önálló kiállítást.

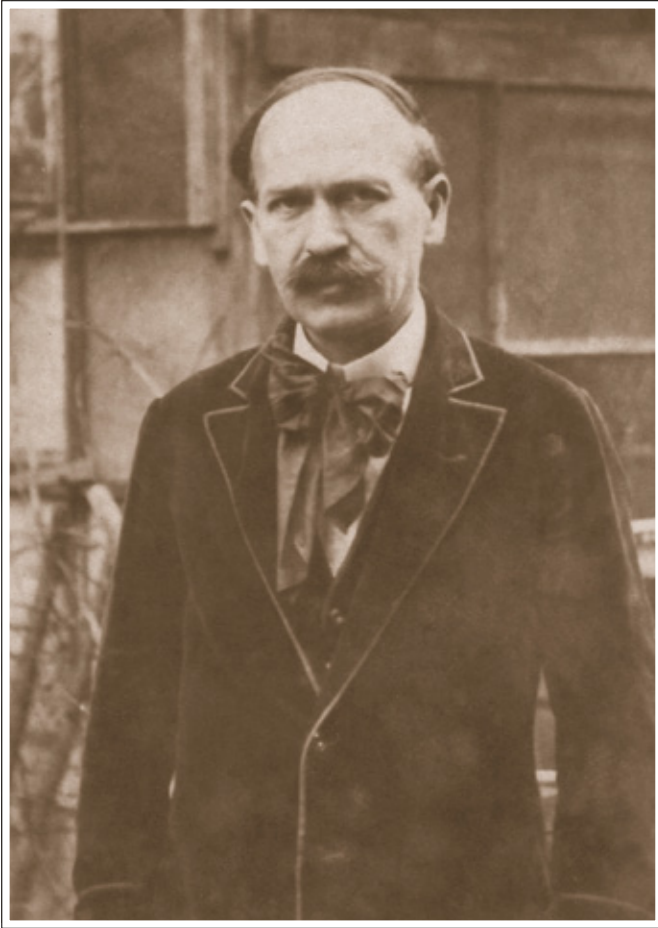
Faragó Márton 1911 előtt vasutasként dolgozott Szobon, majd Nagykanizsára költözött, az I. világháborút pedig katonaként élte át. Ebből az időszakból számos boszniai táj karcolata és katona ceruzaportréja ismert. Az I. világháború után, 1918-ban Letenyén telepedett le.

1929-ben ismét Nagykanizsára költözött, ahol 1928-ban, 1929-ben, 1931-ben, 1932-ben, 1934-ben, 1935-ben és 1936-ban is rendezett önálló és közös kiállításokat. 1933-ban Zalaegerszegen is bemutatkozott a megyei képzőművészeti tárlaton. Nagykanizsán magántanítványokat vállalt, magánórákat adott, az akadémiára készítette fel őket. Tervei között pedig egy festőiskola működtetése is szerepelt, de ennek megvalósítása még nem bizonyított. A két világháború közötti nehézsorsú Magyarországon Faragót olyan szakmabeli kritika is érte, hogy alkotásainak idillikus tematikája és élénk színfoltjai nem időszerűek. Tény, hogy Faragó festményeinek szinte kimaradhatatlan motívuma a virág vagy egy apró élénk színfolt, csak-hogy ez inkább a művész lelkének, mintsem a társadalmi körülményeknek a tükré. Hogy ez mennyire igaz, bizonyítja az egyik utolsó, 1946-ban készült, a lendvai kiállítást lezáró alkotása Otthon címmel, amely közvetlen a háború vége után, egy lerombolt, lélekben és szellemben megfogyatkozott országban és a festő életének utolsó hónapjaiban született.

Faragó 1942-ben a Zala megyei Sand település evangélikus templomának oltárképét festette meg, a Gecsemáné-kertben imádkozó Jézust. Ebből az időszakból való Ecce homo festménye is, amely expresszív erejével szinte kilóg a festő impresszionista tájképfestészetéből, ám annál őszintébben tükrözi lelki állapotát és véleményét a második világháború szörnyűségeiről. Mindmáig ismeretlen a nyilvánosság számára, hogy a zsidó származású Faragó Márton miképpen menekült meg Nagykanizsán az elhurcolástól és a holokausztól. Valószínű, hogy az evangélikus vallásra való áttérése mentette meg a 20. század egyik legborzalmasabb genocídiumának következményeitől. Erre és számos más részletre Faragó izgalmas életútjából és termékeny festői tevékenységéből most már a mű-

Ecce homo,
1942, olaj, farost, 60 x 50 cm
(Magángyűjtemény)

Faragó Márton (1880, Alsólendva – 1947, Nagykanizsa)

vészettörténészeknek kell megkeresniük a választ.

Faragó Márton Nagykanizsán halt meg 1947-ben. Nekrológiájában a Nagykanizsán megjelenő Zala című napilapban az ismeretlen szerző így jellemezte a festőt:

„Elévülhetetlen érdemeket szerzett itt Nagykanizsán, ahol egész életét leélte, mert megtanította az embereket a szépet meglátni, a nemeset és jórt értékelni. Az ő érdeme, hogy a kis keretű emberek otthonainak faláról lekerültek az olajnyomatok, hogy helyet adjanak egy-egy kedves tájképnek, amit Faragó Márton festett mindig hittel, mindig szeretettel. (...)

Művészlelkét az Evangélium szeretete sugározta be, ami művészetében is egész életén át kísérte és irányította. A szegénység festője volt, kis falusi vályogházaké, amelyeket a tavasz derűjével mosolygósakká tett, mint ha mondaná: a napsugár fénye és melege mindenkié.”

A 19. század második fele Európájának és Magyarországnak polgári, demokratikus és gazdasági fejlődése annyira jelentős folyamat volt, hogy Alsólendva és a Mura-menti vidék is ki tudta formálni, nevelni a saját képzőművészeit. Kétségtelen, hogy az 1858-ban született Zala György szobrász vidékünk első képzőművészeti képzésben részesült alkotója. A festőművészet területén azonban mindeddig bizonytalan volt, hogy létezett-e a vidéknek képzett festője Vrecsics Lajos előtt is. Most már minden biznnyal elmondhatjuk, hogy a Vrecsictől 20 évvel idősebb Faragó Márton az, aki városunk és vidékünk első képzett festőművésze volt.

A Lendvai Galéria és Múzeum és a Lindva Muravidéki Régiséggyűjtők Egyesülete ezzel a közösen szervezett emlékkiállítással kívánta nyilvánvalóvá tenni Faragó Márton jelképes hazatérését szülővárosába, és megünnepelni az őt megillető helyen. Mindezt annak reményében, hogy soha többé ne következessen be oly korszak, amely a vidék nevezetes szülötteit feledésre ítéli.

Forrás • Vir

- Alsó-Lendvai Híradó. Vegyes tartalmu hetilap. Alsólendva.
- BORBÁS György: Faragó (Freyer) Márton: Rippl-Rónai József is elismerte az Alsólendván született festőművészt. In: Muratáj. 2011/1-2. Lendva, 2011. 72–80.
- KOSTYÁL László: Nagykanizsa képzőművészete a kapitalizmus időszakában (1849-1945). In: KAPOSÍ Zoltán (szerk.): Nagykanizsa. Városi monográfia III. (1850-1945). Nagykanizsa, 2014. 549-573.
- Faragó Márton. In: <http://gocsejmuzeum.hu/zalai-muveszek-kislexikona/farago-marton>
- Veszprém megyei Ujság. 1914.04.09. Veszprém.
- Zala. 1947.10.18. Nagykanizsa.
- Zalai Közlöny. Politikai napilap. Nagykanizsa.

Renata LUGOMER-POHAJDA

Hrvaško kulturno društvo Pomurje

Tarzan in svinja na zadnji večerji

(Lindua, štev. 16/2014, str. 46)

21. februarja 2014 ob 20. uri smo si v lendavskem kulturnem domu lahko ogledali najboljše ocenjeno predstavo s Festivala ljubiteljskih gledaliških skupin Medžimurja 2013 Tarzan in svinja na zadnji večerji v izvedbi gledališke skupine ŠTOLCER. Predstava je prejela na AM-u v Prelogu nagrado za najboljšo besedilo, režijo in za najboljšo moško vlogo. Tudi gledalci so predstavo zelo dobro sprejeli, kar dokazuje tudi nagrada mesta Slavonski Brod in nagrada na 53. Festivalu hrvaških ljubiteljskih gledaliških skupin maja prejšnje leto.

Predstava je polna simbolike, skozi satiro nam predstavi vedno aktualno problematiko: spremembe v družbi in politiki, ki vplivajo na usode posameznikov, posledično pa tudi na odnose oseb znotraj družinskega kroga. V 70 minutah, kolikor traja predstava, smo lahko uživali v temperamentno predstavljeni situaciji, ko se zbirajo na kmečkem posestvu Vlada Tarzana člani raztresene družine na skupno večerjo. Nesojene kolone svinje, ki naj bi bila skupna/družinska večerja, a je zbolela, je plačalo s svojo glavo 6 kokoši. To situacijo lahko razložimo na več načinov: večerja, ki jo dnevno blagoslovljamo, ne da bi slutili, da je lahko naša poslednja, je lahko simbol lagodnosti, ki nas lahko stane glave. Poslednja večerja je tudi simbol slovesa od običajnih, ustaljenih navad in napoveduje končne spremembe. Kako se v tem najde vsak od nas,

nam da misliti groteskni prikaz zmešnjave med dramskimi osebami, ki se vrtijo v svojih majhnih svetovih s svojimi osebnimi dilemami in razmišljanjem. Vsak od nas si lahko predstavlja, da je del takšne družine. V predstavi najdemo marsikaj: glembajevsko filozofijo, razreševanje medsebojnih odnosov, elemente iz Orwellove Živalske farme. Romska glasba tria Cigojner Bela je bila odlična kulisa razigrani ekipi z avtorico besedila Kristino Štebrih in režiserjem Dejanom Buvačem na čelu. Predstava je prava osvežitev za zadnji delovni dan v te-

dnu in odličen uvod v vikend, ki ga je bilo treba dobro izkoristiti, saj bi utegnil biti komu od nas poslednji. Nikoli se ne ve!

Prizor iz predstave

OBVESTILO:

Spoštovani, obveščamo vas, da smo v prejšnji številki revije Lindua (16/2014) pozabili objaviti slovenska prevoda prispevkov Renate Lugomer Pohajda in Đanina Kutnjaka. Za spodrsrlaj se vam opravičujemo.

Uredništvo revije Lindua

► Danino KUTNJAK

Hrvaško kulturno društvo Pomurje

Srečanje folklornih in zborovskih skupin manjšinskih etničnih skupnosti in manjšin Slovenije

(Lindua, številka 16/2014, str. 48)

29. marca 2014 so se v Gledališki in koncertni dvorani Lendava na regijskem srečanju folklornih, pevskih in godčevskih skupin manjšinskih etničnih skupnosti in manjšin Slovenije predstavile folklorne in zborovske skupine etničnih skupin severovzhodne Slovenije. Organizatorja prireditve sta bila JSKD OI Lendava in HKD Pomurje s podporo Občine Lendava. Tudi tokrat sta organizatorja s skupnimi močmi uspešno realizirala to veliko, pomembno, veselo prireditev. Na začetku srečanja je župan Občine Lendava Anton Balažek pred Mestno hišo pozdravil vse udeležence. Od 12 nastopajočih skupin so se prvi predstavili domačini, Tamburaška skupina HKD Pomurje iz Lendave. Največ nastopajočih je prišlo iz Maribora: otroška folklorna skupina Ciciban Srbskega KD iz Maribora, pevski zbor Makedonskega kulturnega društva Biljana, folklorna skupina PKUD Sveti Nikola, narodni ansambel Krog Maribor.

Iz Hrastnika je prišla folklorna skupina Srbskega KD Sava Hrastnik, iz Velenja pa tamburaška in folklorna skupina KD Medžimurje. Srbsko KD Novo mesto se je predstavilo z ženskim pevskim zborom Amanet ter z

dvema folklornima skupinama (mladi, seniorji). Prireditelj je s svojim nastopom sklenila folklorna skupina HKD Pomurje iz Lendave.

Regionalno srečanje je spremljal tudi strokovni ocenjevalec Milan Glamočanin, ki je po prireditvi izbral skupine, ki se bodo udeležile državnega srečanja.

Srečanje etničnih skupin Slovenije v Lendavi

Po prireditvi v lendavskem kulturnem domu je sledila skupna večerja vseh udeležencev v restavraciji Centra Tuš. Domači tamburaši so skupaj z Medžimurci iz Velenja ustvarili pravi »plesni štimung«, mladi iz različnih srbskih folklornih pa so s svojimi atraktivnimi temperamentnimi plesi obogatili in pričarali izjemno vzdušje, ki je trajalo do poznih večernih ur.

Lidija ALT

Mami

V zibko položila si življenje moje,
ga povila v mehko odejo sanj,
da je bil moj vsakdan
s toplim soncem obsijan.

Pela si mi pesem o življenju,
bila kot luč si v temi,
me bodrila in hrabrila,
mi vnašala življenjskih si moči.

Čas prehitro je mineval,
otročstvo v zrelost spremenil,
a v moji duši ostal za vedno
je nate lep, prelep spomin.

Lidija ALT

Majhno seme

Majhno seme,
seme neopazno,
padlo je na plodna tla.
Tu je vzklilo,
se z dežjem, soncem, vetrom
je borilo.
Iz zemlje srkalo sokove,
se vzpenjalo k vrhu gore.
Postalo mogočno je drevo,
ki ponosno zre v nebo.
Sije v slavju cvetenja
in širi svežino čez meje
svojega življenja.
V krošnji široki
so skrite zelene sanje.
"Ali tudi ti veruješ vanje?"

Lidija ALT

Mama

Pomladi tvojih
bilo je že veliko,
v spominu svojem
negujem tvojo sliko,
ki bila je moja inspiracija,
me podpirala in opogumljala
skozi življenje.
Verjela si vame
in mi dajala občutek,
da sem nekaj posebnega.
Vem, da so trenutki,
ko pozabim reči hvala
in zdi se, da ne cenim vse,
kar narediš zame.

Ampak hočem, da veš,
kako ponosna in hvaležna sem,
da imam tako čudovito osebo,
ki jo kličem MAMA.

Lidija ALT

Vse raste

Sonce vstane, sije in se potopi,
zvezda temo razsvetli,
jutro bisere rosi.
Vse raste.
Brstič v cvet se spremeni,
list z veje tiho se spusti,
čas v krogu se vrti
in zemlja znova sad rodi.
Vse raste, tudi jaz.
Živim kot trava,
preprosto in ljubeče.

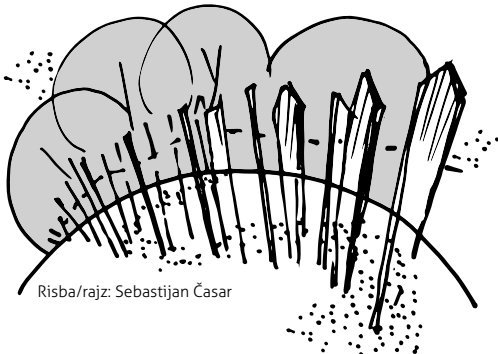
Danijela HOZJAN

Končno!

Pa smo končno dočakale dan,
ko lahko izpovemo svoj vsakdan,
se sprostimo in poveselimo,
za vsako stvar dogovorimo,
se nič po hiši tjavdan ne podimo.

Lahko pozabimo na moreče skrbi,
življenje prekratko je za hude reči.
Prisluhnemo pticam v krošnjah dreves,
s sončnimi žarki gremo do nebes,
na zemlji nič več nas ne grabi stres.

Sprejete smo, ljubljene in spoštovane,
nam družba pravi, da smo dame.
Iskreno si vse dobro želimo,
glasno povemo, kar v srcu držimo:
da slabo vse že kmalu dobro bo.

Risba/rajz: Sebastijan Časar

CSÁSZÁR Szebasztiján

Polcolva

El nem taposható csillagok,
Emberi gyarlóságok,
Hazajöttünk hát... hazajöttünk.

De azért itthon is maradni...

Várnak a kapuk,
Határokon járok örökké.

CSÁSZÁR Szebasztiján

Igaz barát

tartsd meg magadban
minden barátod kilincsét
házastól törd le ajtaikat
porig aprítva önéletüket
bújj a dunyhájuk alá
edd meg a minden kenyereket
ölelj magadba
szerető-feleséget
simogasd csak a cicájukat
s pelenkázd a gyerekeiket
ne sajnáld a postásukat
adjál neki csókot
ha túl magos a csekk-kupac
tegyél rá pár eurót

simogasd a cicájukat...

Risba/rajz:
Sebastijan Časar

CSÁSZÁR Szebasztiján

Tegyünk

Csempén kopácsol apám,
Holott tudom, a fa húzza.
Mert erek vérét gyanta köti,
És forgácsból a bajusza.

Tófa szíve gyakran porzik,
Értünk mindent...értem én,
Ha fáradt szemeből kikiált:
"Dolgozzunk még!"

CSÁSZÁR Szebasztiján

Szerelemördög

Álsírásás

Azt a pillanatot,
Amikor a bor megkerülte a holdat,
S szomjam benned landolt,
Elsiratni!

A rabságot nem kellett megszenvedni,
Csak megfizetni!

Száz ördög dagonyázva
Vihogta szemembe,
Kétszáz szempár kopogta gerincre,
"Szabad sosem leszel!"

Száz és száz ördög vesz körül

...

- Mondanám a bort és a holdat ...de
a földalatti csak rám mutat!

Risba/rajz:
Sebastijan Časar

KOTER Gizella

Most

Hiszem, hogy szép, és azt is, hogy épp pont én
leszek, ki észreveszi, mit kínál neki a sors.
Tudom, hogy a most csak eddig tart, és pont.

Olyan jó, hogy nevetni tudok egy kóborló macskán,
és olyan szomorú, hogy végig tudom sírni emlékeim képeit.

Útvesztő az élet, és én nem szeretnék kijutni belőle,
mert akkor ott állnék csupaszon és gondok nélkül.
Nem lenne több feladatom, nem lenne min agyalnom.....
Tehát jó ez így. Kínlódva menni, néha nevetve, néha mélabúsan.

CSÁSZÁR Szebasztiján

Réznedű szerelmesei

Gyorsan jött a szívós hideg,
Lajcsinál már két kémény is füstöl.
A harmadikkal nem törődik,
Fázhat még a háziasszony!

Két rézüstben izzadják a gyümölcsök a nyarat.

Buggyant lekvár illata bódít minden vendéget,
Kik füstös kártyahangok mellett
Itt alusszák meg a telet.

Zlatka FRAJZMAN - Pupa

Izgubljeno – nadženo

Ko me to zove?
 Ko me to vuče?
 Kakva me to pitanja muće?
 Kakva je to kletva na mene bačena?
 Zašto sam iz koloseka izbačena?
 Kakve su to skrivene sene?
 Uvek su tu, ispred iza mene, kakve su to moći?
 Kad letnji plusak prodže, kad izgubljeno u nadženo dodže!

Zlatka FRAJZMAN - Pupa

Izgubljeno – najdeno

Kdo me kliče?
 Kdo me vleče?
 Kakšna vprašanja me težé?
 Kakšno prekletstvo nosim?
 Zakaj sem zdrsnila s tirnic?
 Kakšne skrivnostne sence so to?
 Vedno so tu, pred in za mano, kakšne moći so to?
 Ko mine poletni nalive, izgubljeno najdeno bo!

Prevod: Olga Paušič

Zlatka FRAJZMAN - Pupa

Senka

Prolaziš pored moje kuće, osećam te ... tvoju senku ... na kojem si kraju?
 Zora je, kamen pred umornim snom, otvori prozor, čučeš glas, šapat.
 Gde si, gde nisi?
 Svejedno je, vodi do grla poznat mi osećaj, zastaje polako.
 Gde je tvoja senka?
 Zar je to tajna?

Biserka SIJARIČ

Ženska

Povej, ženska,
 ti rahločutno bitje
 z vsemi možnimi kontrasti;
 kako ob vsakem padcu
 zmoresš upati in rasti?

V otožne dneve vpenjaš
 vso svojo radost in milino,
 se usidraš v novi zgodbi,
 v idealu, ki ga vsi častijo.

Hkrati čvrsta, krhka in ranljiva,
 v lastno breme lušno sramežljiva.
 Bodi muza, mati ali diva,
 za vse sanjače – večna iluzija!

Zdaj vem, ženska,
 ti rahločutno bitje
 z vsemi možnimi kontrasti,
 da še vlekla boš poteze,
 ki znajo dih jemati!

ZÁGOREC-CSUKA Judit

Nyári zápor

Lehet, hogy ez a nyári zápor
hozott össze minket, ez a nyári
zápor, amikor a zöldellő az erdő,
megérett a búza.

Lehet, hogy Isten akarta ezt,
adni neked engemet, kapni
tőled tégedet, lehet, hogy
az erdő rejtett el bennünket.

Lehet, hogy van egy út,
amely hozzám, hozzád
vezet, egymáshoz, az erdő
is érezte közeledését.

Lehet, hogy megérleli a nyár
kettőnk erejét, a közös erőnket,
amely lángokat gyűjt közös
tűzhelyünkhöz

ZÁGOREC-CSUKA Judit

Tudni akarom

Tudni akarom,
mit hoz ez a
lassan perzselő
nyár -
találkozásokat,
lángokat,
szenvédélyt,
egymásra találást,
napba néző
napraforgókat,
tengerparti
habokat,
sodrást
és életet,
valamit -
ami kinyitja
a lakatokat,
kinyitja
a virágaim
szirmait
hosszú sivatagi
szárazság után.

Kitárulkozom előtte ...

ZÁGOREC-CSUKA Judit

Ragyogásban

Ragyog a nap a szemeidben,
beragyogja a napomat,
engemet is beragyog.

Ragyog a nap a kezeidre,
beragyogja a kezeimet,
beragyogja a kezeinket.

Ragyog a nap az ajkadra,
beragyogja az ajkamat,
beragyogja a csókjainkat.

Feljött a nap, benned ragyog,
bennem ragyog, beragyog
bennünket, beragyog.

Zlatka FRAJZMAN - Pupa

Senca

Mimo moje hiše greš, slutim te ... tvojo senco ... kje si?
Zora se dela, kamen pred težkim snom, odpri okno in slišal boš glas, šepet.
Kje si, kje te ni?
Saj je vseeno, me davi v grlu znan občutek, počasi popušča.
Kje je tvoja senca?
Je to skrivnost?

Prevod: Olga Paušič

Olga PAUŠIČ

Imej se rada

Na tvoja pleča seda
grenkoba sveta
in tvoja prijazna beseda
le redko seže res do srca.
V tvojem naročju tiho ždi
up za mnoge zgubljene ljudi
in zdi se, da nenehno sopeš pod težo skrbi.

Oh ženska, prestopi pragove,
preženi že vse te strahove,
izvij se iz stresa, ki te duši,
da komaj še dihaš te dni!

Časi so grenki in sivi,
a v vsej tej lepljivi temi,
ki neznosna se zdi,
je vendar kanček modrine neba
in cvet zate nekje se smehlja
v zmedi tega norega sveta.

Imej se vendar rada,
saj si le človek - kot vsi,
ne moreš se prepoloviti,
raztrgati sanje, odmisliti JAZ,
saj ta JAZ je tvoj pravi obraz!

Klarisa JOVANOVIĆ

Számúzve

(Részlet)

Prológus

Számúztem magam az apai házból.
Számúztem magam belőle, mielőtt
jól megismertem volna. Mielőtt
belenéztem volna a szekrényekbe,
az elnyűtt, üres ruhák közé,
amelyek újra testté akarnak válni
(hónaljuk még őrzi a szeretkezés vagy
elapadás illatát, mindegy), a ruhák közé,
ujjaik még most is megremegnek
a hajdan ölelgetett bőr gondolatára,
(gallérjuk még meg-megrándul a belémaró
fagyos szélrohamtól).
A szekrényekbe, amelyek teli vannak
üres ruhákkal, szomorúan üres,
rettenetesen mozdulatlan ruhákkal.
És mégis tudom, hogy várják a feltámadást,
a szót, amelyet az emlékek
üzennek.

I.

Számúztem magam az apai házból.
Álltam a ház közepén, mintha a mindenség
közepén álltam volna. Éreztem, mint
dörög a belseje, viharok tépázták,
a faliórák szaporán pergették mutatóikat,
az idő mégis ólomlábakon haladt.
Álltam a ház közepén, és magamba szívtam
a szagait: az összement tejét,
a birka bőréét a tűző napon,
az aszott föld felett úszó füstét.
A hangok pogány imákat zsolozsmáztak,
s befüggönyözték velük az ablakokat,
az ajtó nagyokat nyögött az ütések alatt.
A tűzhelynél párkák ültek, és ujjakkal
rám mutogattak: te, te, te.

II.

Üldögéltek és ujjal mutogattak rám.
 Idegennek éreztem magam, s mégis
 meleg árasztotta el a szívem. A bográcsokban egyre
 fortyogott valami, a birkák önként
 mentek a kés alá. A kés alá.
 Az ollók maguktól vágják, nyissz, nyissz,
 nyissz, nyírták a gyapjút, a bürgék
 halálra rémülvén a fémes csattogástól,
 veszettül döfködtek a férfiak combját,
 majd megadóan léptek be a lábszárak satujába.
 Beeee, beeee, beeee, hasította bele panaszuk
 a félhomályba, beeee, beeee, beeee,
 hasított, zokogott, zokogott,
 hasított, zokogott, zokogott,
 nyissz beeee, nyissz beeee, nyissz beee.

(Az ollók kórusa:

*Igen, így dolgoztunk, így, ahogy
 a kezek diktálták, a kezek pedig úgy, ahogy
 a parancsok, ősidők óta, kérlelhetetlenül:
 nyissz, levágjuk, hullik a tincs,
 nyissz, és sodródik a szál, nyissz, és
 leesik a kötél, mintha ólomból lenne,
 nyissz, és lelóg a köldökszínór, mint
 a bél az asszonyok kezében, és kivirágzik:
 a világ köldökszínórja. Mi pedig
 nyessük, nyessük a rügyeit,
 nyessük a leveleit. Aki túléli,
 megerősödik.)*

III.

Belehasított a félhomályba, és én
 derékig süppedve beléje, se
 mozdulni, se sikoltani nem tudtam.
 És mégis biztonságban voltam.
 A kiégett falakból
 forró nap szikkasztotta sár szaga áradt.
 Láttam az izzadó férfitesteket
 fölējük hajolva,
 kezükkel markolva, lábukkal szorítva,
 belējük lihegve. Biztonságban

voltam. Láttam őket,
 a nagybátyákat és unokafivéreket,
 az előket és rég meghaltakat,
 a nemzedékek sorát, felmenőket és leszármazot-
 takét,
 ahogy megvédenek.
 Mert: amíg a házukban lakom,
 egyetlen hajamszála sem görbülhet.

IV.

Egyetlen hajamszála sem görbülhet,
 bizonygatták. Senki sem árthat nekem,
 kiáltották kórusban a
 nagynénik és unokahúgok,
 a nagyanyák és dédanyák, az élők
 és a rég eltemetettek, a kiásottak
 és felszántottak, az állati
 és növényi nevekkel feldíszítettek.
 Senki, kiáltották,
 és gondosan fésülgették a hajukat, és
 az én hajamat is,
 fésülgették és befonták, ujjaik
 remegtek, mint az éjjeli lepke
 a lámpafényes ablaküvegen:
 fejemről a hajamra, a hajamról
 az abroszra, az abroszról
 az ablakon át a szélbe,
 az éjszakába.

(Az abroszok kórusa:

*Amióta az eszemet tudom,
 aláfekszem minden könyök és tenyér alá,
 minden csepegő-csurgó szakáll alá.
 Fölöttem mellek zihálnak: emelkednek
 és ereszkednek, emelkednek és ereszkednek.
 Szaporodnak rajtam a borfoltok, mint a gombák.
 Ha kell, lepedőnek is megteszem. Ilyenkor
 bebagyalodom az utolsó útjára készülő testet.
 Ilyenkor a mellek többé nem emelkednek és
 nem ereszkednek. Így válok hasznára
 élőknek és holtaknak.)*

V.

Mint az éjjeli lepke
a lámpafényes ablaküvegen,
úgy remegtek az ujjai,
szaporán, szaporán, mert munka volt bőven,
és a szertartást elő kellett készíteni.
Megfontolni minden szót, kimérni
minden lépést. Kiválasztani az áldozati
bárányt. Megteríteni az asztalt.
Árnyékos helyre. Meghívni
a rokonokat: az élőket és rég
elhunytaikat. Élő falként vettek körül,
élő pajzsként védtek, és tudtam:
senki sem árthat nekem kívülről,
senki sem bánthat kívülről.

*(A pajzsok kórusa:
Hullámfogó vagyok, gát,
néha mozgatható díszlet
és függöny: a színészek előtttem,
a főszereplő mögöttem.
Várja a végszót.
Várja a két szó közti rést.
Akkor beugrik, villámgyorsan,
és ledarálja a monológját.
Itt vagyok, nem vagyok itt, itt
vagyok, nem vagyok itt, üss,
ha mersz, üss, ide, nem oda,
ide, ahol vagyok. Ahol vagyok.
A hátamra, a fejemre. Senkit
nem engedek át. Csak a holttestemen át.
A holttestemen át. Másképp nem.
Másképp.)*

VI.

Úgy ültek körülöttem, mint egy élő
pajzs és rikoltoztak: hangjuk
rázúdult a vállamra, simogattak
és bántottak egyszerre, kemények voltak,
mint az acél és gyengédek, mint a pihe
a téli paplanomban, amikor jéghideg volt
a szoba, jéghideg, mint a hajó a befagyott

folyó közepén. A szívem vadul vert és
megdermedtek a zsigereim: szavaikban
az édes ígéretek voltak és a súlyos
fenyegetések. Trónra ültettek,
bársonyban dédelgettek, és elhalmoztak arannyal.
Mindannyian,
élők és holtak, garmadával hordták elém a mirhát és
tömjént, az imádott gyermeknek,
az apai mag csodálatos megtestesülésének.

*(A trónok kórusa:
Lehettem volna egyszerű szék vagy pad,
lóca a fal, a kályha vagy az asztal mellett,
jobb lett volna,
az emberek egyszerűen rámültek volna, és
ceremónia nélkül álltak volna fel rólam, mellékesen,
ha pad lettem volna, talán még
végig is nyúltak volna,
elaludtak volna,
szeretkeztek volna rajtam, így
meg kiválasztottak ülnek rajtam.
Mereven, keményen. Félnék, olykor rettegnek.
Mert a kiválasztottakból egykettő
kivégzettekkelé válhatnak.
Néha száműzöttekké.)*

VII.

Mirhát és tömjént
az imádott gyermeknek. És az
ünneplés eltartott hosszú évekig. Évekig,
amelyek napokként suhantak tova:
a virágnevű dédanyák
és az állatnevű dédapák
nyugovóra tértek, a nagynénik
jó éjjeli lepkékké változtak,
a nagybácsik roskatag
tölgyfákká (és dacoltak
a mennydörgéssel és villámlással,
jégveréssel és szitkozódással), a trón pedig
maradt ugyanott, frissen
feldíszítve, frissen leporolva.

Fordította: Zágorec-Csuka Judit

Zlatka FRAJZMAN - Pupa

Če te ni

(Lindua, šte. 16/2014, str. 64)

Kaj lahko pesem stori – če tebe ni?
Potrkaš na vrata, tišina ...
Kam naj grem, koga naj iščem?
Daljava, tujina ali kaj tretjega?
Kje je tvoj dom, si ga sploh imel?
Kdo mi lahko to pove?
Niti sonca ni, da bi me ogrelo.

Prevod: Olga Paušič

Zlatka FRAJZMAN - Pupa

Kdo si?

(Lindua, šte. 16/2014, str. 64)

Kdo si, kam greš?
Si to sploh TI?
Iz daljave sveta in sveta daljave ...
Točno v globino mojega srca ...
Nežno kot glas klavirja.
Kot iz sanj nežne violine.
Nežen je trenutek in beseda, ki k tebi gre
in se vzpenja k tebi.
Ej, ko bi bila ... in res je nežna beseda ...
Darežljiva bodi in jasna?
Poveži strani sveta, prepoznaj prednika,
ki od nekdanj išče svojo pot ...
Zdaj ga išče skozi mene ... nežno šepetaje ...

Prevod: Olga Paušič

**Renata LUGOMER
POHAJDA**

Spomin

(Lindua, šte. 16/2014,
str. 67)

Jutro je,
nov dan se budi.
Oprta na žalost spomina
stojim prazna
in si želim,
da mi daš svojo roko.

Ni te več.
Suhih oči
opazujem tišino
in se zlivam z njo,
kot da bi rada našla
sledil tvojega obstoja.

Jutro je,
nov dan se budi.
Tebe ni,
vse je bil le sen.

Prevod: Olga Paušič

**Renata LUGOMER
POHAJDA**

Nokturno

(Lindua, šte. 16/2014,
str. 67)

Moje okno
v dežju pod oblakom
okopano joče ...

In neke oči,
ki gredo mimo ...

Umazane ulice,
razmočene od potokov,
nosijo težo tega mesta.

In neka usoda
pod bremenom življenja
teče svojo pot.

A moje okno
v dežju pod oblakom
okopano joče.

Prevod: Olga Paušič

OBVESTILO:

Spoštovani, obveščamo vas, da smo v prejšnji številki revije Lindua (16/2014) pozabili objaviti slovenska prevoda prispevkov Zlatke Frajzman in Renate Lugomer Pohajda. Za spodrsrljaj se vam opravičujemo.

Uredništvo revije Lindua

Vera AUGUŠTIN

Jaz, ženska

Končno sem začela razmišljati kot sodobna ženska!

Svoj svet sem našla med ustvarjanjem na papirju. Tu se lahko svobodno gibljem, prav nič me ne omejuje! Pisanje me je privlačilo že v mladosti. Pesmice, ki sem jih napisala, sem prebiralala edino svoji prijateljici, ki je ocenjevala moje delo. Zelo kritična je bila in malce tudi ljubosumna, redko je pesmi dobro ocenila, in zato sem jih od jeze in razočaranja kar nekaj raztrgala. Toda mladostna želja je ostala. Življenje me je popeljalo na čisto drugačne poti, daleč proč od ustvarjanja, a zdaj, ko sem končno svobodna, sem se obrnila vase in lahko grem po poti, o kateri sem sanjerala ... Z leti sem postala močnejša, moja samozavest in samopodoba sta zrasli.

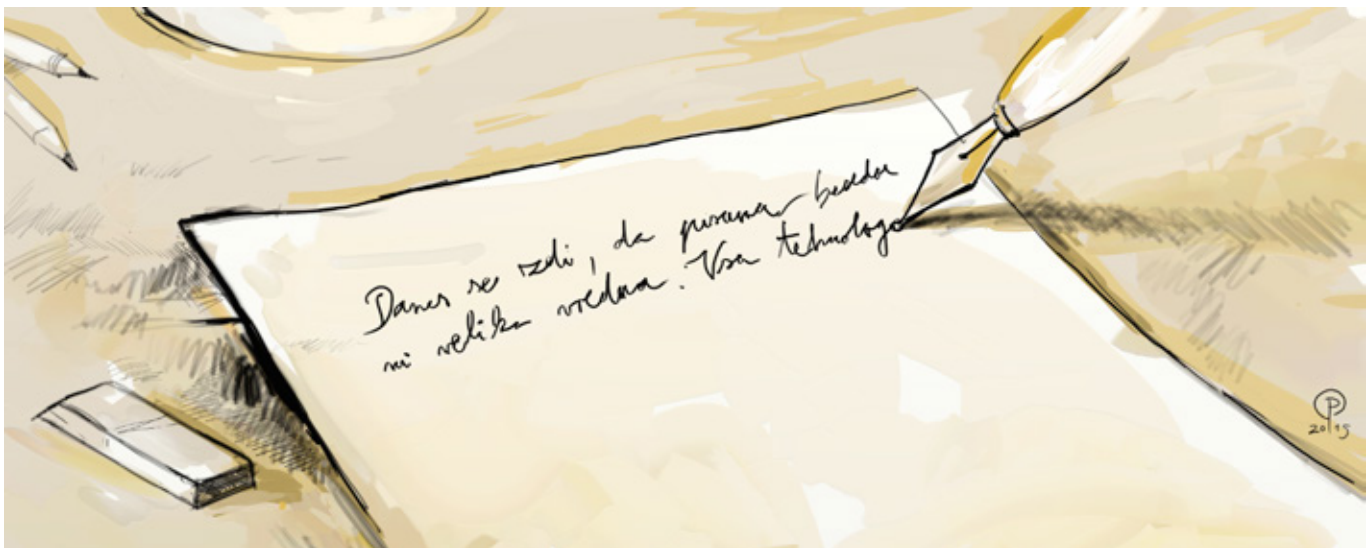
V mojem tretjem življenjskem obdobju se je nabralo toliko sporočil, da jih res moram izpovedati, izliti na papir.

Danes se zdi, da pisana beseda ni veliko vredna. Vsa tehnologija, ki nas obvladuje, omogoča marsikaj, pisanje pa zanemarjamo. Vsem, ki želijo pisati za širši krog bralcev, bi moralo biti to omogočeno. Pisce bi morali spodbujati in jim pomagati. Posebej ženske,

obremenjene z vsakdanjimi problemi, saj prav one hrepenijo po pomoči, priznanju, razumevanju. Danes iščejo ženske podporo s strani partnerja, želijo si delitev dela znotraj partnerske skupnosti, priznanje enakosti, enakovrednosti. Saj se zavedamo, da resnične enakopravnosti med spoloma nikoli ne bo mogoče uresničiti, a vendar ... upanje ostane.

Ženska je »poslana« na ta planet z namenom, da obnavlja rod. Moški ima seveda drugačno poslanstvo. Že to pove, da v vsem ne moremo biti enakopravni. Ženska se še danes pravzaprav bori za svoj obstoj, pogosto za golo preživetje. Dnevno slišimo in beremo o nezavidljivi usodi preštevilnih žena in mater – tudi v Sloveniji! Ženska nosi na svojih plečih veliko težkih bremen.

Sledim pisani besedi. Rada prebiram pesmi. Spoštujem način izražanja različnih pesnikov, saj jih prav različen slog zaznamuje. Pomembno mi je, da vedno najdem toliko časa zase, da sedem in zabeležim svoje misli, občutja, vtise iz okolja. Z branjem in še bolj s pisanjem rase duhovnost posameznika. Ženske smo prekrasna čutna bitja, vredna veliko več, kot si večina ljudi predstavlja. Zato pišimo, naj nas svet bolje spozna!

► Kornelija BAŠA

Marec (*razmišljanje*)

Sedim nekje ... v kljunu matere koklje in ... razmišljam.

Presneto! Še nisem umila vseh kozarcev od praznovanja novega leta, pa že vstopamo v zadnjo tretjino prve četrtine letošnjega leta. Marec pride prehitro za najkrajšim mesecem v letu in je mesec, ki ima največ nadvse pomembnih praznikov, ki jih pač moramo praznovati. Na koledarju je z rdečo označen 8. marec, mednarodni praznik vseh žensk. Od 197 držav sveta (če je statistika zapisala tudi vse nastajajoče, odhajajoče, pripajajoče, stečajajoče se države, ne vem ...) 8. marec praznujejo v več kot 100 državah. Originalno ime praznika je »praznik delovnih žena«, kar je zelo pošteno in pravično poimenovanje, saj kar 66 % svetovnega dela opravijo ženske. Ni točnih podatkov, vendar gospa Statistika ocenjuje, da (sicer na posameznih kontinentih obstajajo večje razlike) je v povprečju na svetu več moških kot žensk, vendar je po 60. letu starosti prevladujoče število zemljanov ženskega spola. Lahko sklepamo, da če bi moški prevzeli 10 % dela od žensk, bi lahko tudi oni živeli dlje. Prav zaradi tega ženske z veseljem odstopimo praznovanje dneva žensk moškim, saj smo same preveč zaposlene, da bi se predajale še tem nadvse nadležnim obremenitvam. Vmes moški jezno razmišljajo, kako bi se pred sosedi skrili, če bodo domov prinesli kakšen cvetec, da ne bodo zasmehovani, ker so se spomnili praznika, ki bo čez dve leti praznoval stoletnico.

In če se nas dragi moški spomnijo z rožico ali čokoladico, se jim lahko že čez 2 dni oddolžimo, saj prihaja za osmim marcem njihov dan, dan mučenikov, ki ga krščanska cerkev beleži zaradi dogodka iz časa vladavine cesarja Licinija. Ta je po sporu s cesarjem Konstantinom I. Velikim v kristjanih videl sovražnike, ki jih je bilo potrebno spreobrniti ali pa odstraniti. Z odlokom je tudi cesarjevim vojakom na svojem območju ukazal, naj se krščanstvu nemudoma odrečejo, saj bodo v nasprotnem primeru kaznovani s smrtjo. Presenetil ga je upor štiridesetih vojakov elitne legije, ki so bili pripravljeni za svojo vero umreti. V zaporu so napi-

sali še poslednje pismo, oporoko, v kateri so izrazili, da si želijo biti pokopani v vasi, ki jo danes poznamo pod imenom Kyrklar, leži pa v Mali Aziji. Na dnu oporoke se je vseh 40 vojščakov podpisalo, naslednji dan pa so se vdali usodi. Odvzeli so jim oblačila in jih 9. marca v najhujši zimi, ki jo je bilo takrat mogoče doživeti v Armeniji, odpeljali do bližnjega ribnika z ledeno mrzlo vodo ter jih vrgli vanj. Kljub vsemu je Licinij mučnikom tik pred smrtjo ponudil še zadnjo priložnost in jim ob ribnik namestil toplo kopel, ki je bila namenjena spreobrnjencem. Premislil se je le eden od vojakov, ki je iz ledeno mrzlega ribnika v želji po življenju skočil v toplo kopel, vendar je zaradi nenadne spremembe temperature vseeno doživel kap in umrl. Stražar, ki je opazoval neznosno trpljenje, je odvrget svoja oblačila in se pridružil pogumnim vojščakom v ribniku, zaradi česar je mučnikov vseeno ostalo 40. Naslednji dan so mrtve vojake zažgali na grmadi (povzeto po spletni strani »moški.si«).

Tako: 40 mučnikov se je žrtvovalo, da bi imeli tudi moški svoj dan... Ampak praznovati so ga začeli šele po tem, ko so ženske dobile 8. marec ... Tega nikar ne pozabimo!

19. marec: Jožefovo. Ta dan sicer na koledarju ni zapisan z rdečo, je pa spet nadvse pomemben praznik, ki ga imenujemo tudi »dan očetov«. Zakaj? Zato, ker ne bi bilo pravično, da očetje nimajo svojega dne, ko imajo matere svoj dan, to je 25. marec. Jasno! In praznujejo ga 6 dni prej, zato da materam oz. svojim ženam povedo, kdo je na katerem mestu... v hiši ali pa na koledarju. O teh praznikih podrobneje prihodnje leto, morda na istem mestu ob enaki priložnosti ...

Včasih pa imamo še večjo srečo z marcem: če se luna prav obrne, se zgodi, da marca obhajamo tudi velikonočne praznike, ki jih simbolizirajo šunka, hren, potica ... Vmes naj bi bil 40 dnevni post. Ampak - kako naj upoštevamo post ravno v mesecu, ko so nam določili toliko tako pomembnih praznikov ...

Pa naj kdo razume ta svet!

▶ Romana GLAVAČ

Metin čaj

Takrat ga zagledam. Obnemim in upam, da me ni opazil. Prepozno. Opazil me je in prihaja mi naproti. Samo obstojim. Ne morem se premakniti, nasmeh izgine z mojega obraza, objame me čudna vročica, telo rahlo zadrgeta. Ne morem verjeti, da sem ga po tolikih letih spet srečala. Ko sem se ves ta čas izogibala njegovim potem. Mogoče pa se bo obrnil in odšel v drugo stran. Kako zelo se motim. V teh leti se skoraj ni spremenil. Nekako je še vedno isti, le lasje niso več tako vranje črni, kot so bili nekoč. Njegovi lasje ... kolikokrat sem mu zavidala to.

»Kako si?« me vpraša.

Prisiljeno se nasmehnem in nerodno odgovorim:

»Hvala, dobro. Pa ti?«

»Tudi delavno,« odgovori. »Se ti mudi? Grevna na čaj? Imaš še vedno rada metin čaj?«

»Imam čas.« In v tistem si zaželim, da ne bi izrekla teh besed, da bi se zlagala, da bi si nekaj izmislila. Pa ne morem, nikoli nisem mogla. Njemu nikoli nisem mogla lagati.

Tiho, eden zraven drugega stopava do bližnjega lokala. Zdi se, da minute postajajo ure, da se je čas počasi začel vrteti nazaj. V lokalu je gneča, vsi čebļjajo. Postreže naju prijazen natakar.

»Še vedno ga imaš rada tako kot nekoč. Nič se nisi spremenila. Tudi sam sem ga začel piti, ker me barva mete vedno spomni na barvo tvojih oči in na tisto melanholijo, ki si jo lahko opazil globoko v teh tvojih očeh,« prekine tišino.

Pa vendar se zelo moti. Ves ta čas me je zelo spremenil.

Ko si tako sediva nasproti, stegne roko proti meni, kot da bi se hotel dotakniti mojih las.

»Odrezala si jih. Vedno sem mislil, da boš ostala dolgolaska,« pove nekoliko otožno in doda: »Paše ti.«

»Potrebovala sem spremembo,« je vse, kar lahko v tistem trenutku povem, čeprav bi mu najraje povedala, da sem to storila samo zato, da bi s tem odrezala spomin na njega.

...

Skodelica se prazni.

»Oprosti, ampak zdaj moram res iti,« povem v strahu, da moram nujno stran, stran od njega.

»Se ti res tako mudi? Ne bi ostala še malo?« začuden vpraša in doda: »Imaš zdaj koga?«

»Mudi se mi in ja, videvam se z nekom,« povem in v isti sapi se obvladam, da ga ne vprašam, kako je njegova žena. Vem, da se je potem z njo poročil. Povsem po naključju sem nekega sobotnega jutra ob pitju kave in listanju časopisa v bližnji kavarni zagledala njuno poročno fotografijo. Pretreslo me je, a šla sem naprej. Pa pravijo, da naključij ni.

Ko vstanem, že pripravljena na odhod, me zgrabi za roko in pravi: »Velikokrat sem razmišľjal, kako bi bilo, če bi se takrat drugače odločil ... Jutri bom cel dan v ateljeju. Pridi, skuhal ti bom metin čaj ... lepa si ... čakal te bom.«

Počasi odmaknem roko, za katero bolno sega, ga pogledam v oči, se tiho obrnem in odidem.

Večer se je spuščal nad mesto in svet je počasi objela tema. Moj korak skozi mesto postaja hitrejši. Še vedno skušam ubežati njegovim krempļjem, ki spet grabijo po meni. Doma poiščem škatlo cigaret, ki sem jo pred časom skrila pred seboj. Vzamem vžigalnik in stopim na balkon. Z vsakim dimom, ki ga izdihnem, izdihujem tudi boleče spomine nanj. To, kar je še vedno v moji duši. To, kar prihaja na plan in moram utišati, ukrotiti. Ko cigareta dogori, odide tudi on. Pa čeprav začasno. Saj ve, da me jutri ne bo. Preveč se imam rada, da bi si ponovno zadajala bolečine, pa čeprav bi bilo morda zdaj drugače. Ali pa tudi ne. Kdo ve. Niti jaz ne. A me ne zanima več. Njega pa. Zaman. Ne pozna me. Res sem drugačna.

Na vratih pozvoni. Vem, kdo je pred njimi, že spet je pozabil svoje ključe. Pa saj vem, da jih v resnici ni pozabil, preprosto obožuje to, da na vratih najprej zgleda mene. Pohitim odpirat in se mu vržem v objem. Močno me stisne k sebi in ni kraja na svetu, kjer bi bila zdaj raje kot tukaj. Tu z njim. Z njim, katerega del sem in ki je najpomembnejši del mene. Z njim, ki mi vsak večer pripravi najboljši, najbolj ljubeče pripravljen metin čaj, ki ga umirjena in srečna srebam v njegovem objemu.

► **KOTER Gizella**

Az idő néha megáll

Néha elcsendesedik a lélek, néha nem moccan belülről semmi. Nem lehet tudni miért, csak úgy egyszerűen... lelassulnak a dolgok, és én csak állok mozdulatlanul. Megpróbálom megfigyelni a körülöttem zajló dolgokat, de azok elmosódnak, vagy egyszerűen csak eltűnnek, én meg ott vagyok magamnak. Egy ilyen lelassított pár percet szeretnék elmesélni.

Mint általában, ezen a reggelen is ébredésem után hagytam elkalandozni a gondolatokat. Bejártam a tegnapokat és lábujjhegyen próbáltam bekukucskálni a holnapba... Hallottam családom békés apró zajait, mely kellemes érzéseket keltett bennem. A fürdőben a lányok kacagása táncolt végig a kék csempéken, hihetetlen kellemes érzéseket keltett bennem. A kedvenc kutyám ugatása... valaki kerékpározott a ház előtt, köszönt valakinek: „Adj Isten szomszéd!”..... Hangoskodnak, majd elköszönnek egymástól. Párom becsapja a bejárati ajtót, szidja a macskát, mert beszökött, de most nem bajlódik az elkapásával. Hallom, az egyik lányom fapapucsban csörtet fel a lépcsőn, a kisebbik követel valamit tőle. Zene szűrődik be az ablakon, és érzem a kávé kellemes illatát.

A tavaszi nap bátran árasztja el a szobámat tudva, hogy szeretettel van fogadva... Sikerül nem látni, hogy

poros a könyvespolc, mely azonnal a szombat reggeli takarítás realitásába lökne. Inkább bebújok a takaró alá, és hallgatom a kedves zajokat, melyek békés nyugalommal költöznek szívembe. Biztonságos és kellemes. Az ember ilyenkor megállítaná az időt...

– Anyu hol a zöld csatos táskám, kérdi nagyobbik lányom - és bedugja fejét a hálószobába.

– A barna szekrényben a felső polcon - válaszolom, olyan automatikusan, mint egy jó katona.

Lassan felülök, nyújtózok. .még mindég mámorban úszok. Mosolygok, mikor meglátom Kormos macskánkat a nyitva hagyott résen besurranni.

– ANYU! Nincs ott..- kiabál .

Szekrényajtó nyitása, becsukása, Lépcsőkopogás.

– De ott van, ha mondom! - Kitéárom az ablakot, a tavasz elárasztja szobámat, és a lelkemet.

A konyhában csendes zene, a lányok csörögnek az evőeszközökkel, mobiltelefonjukat nézik, néha külön, néha egyet ketten, nevetnek, és olyan nyelvet használnak, amelyet gyakran csak ők értenek. Párom kávé teszt elem, hálás szempillantással értékelem, és boldog vagyok. Igen egyszerűen, ok nélkül, múlt és jövő nélkül Boldog vagyok.

▶ Ana MATJAŠEC

Sanjati ni greh

Dež je udarjal po strehi avtomobila. Brisalci so komaj sproti brisali velike dežne kaplje, ki so polzele po vetrobranskem steklu. Misli so mi begale. V ušesih so mi odzvanjale zdravnikove besede: „Gospa, shujšati bo treba. Okvare s tem sicer ne boste odpravili, boste pa omilili bolečine in lahko normalno delali in živeli.”

Živeti. Kaj sploh je življenje? Je to odhod v službo, kuhanje kosila, opravljanje gospodinjskih del, popravljanje spisov? So to dolge samotne noči, ko se bolečina telesa zlije z bolečino duha? Je to novo jutro, ko upanje plaho trka na vrata?

Ustnice so se mi razlezele v nasmeh. Sin še verjetno spi ali pa že sedi pred TV. Popoldne bo šel s prijatelji na kopanje. Razigrani in polni mladostne energije se bodo podili za žogo, plavali in ocenjujoče opazovali dekleta. Tudi v njih se že prebujajo čustva ljubezni do nasprotnega spola. Le katero deklico bo osvajal, o kateri mi bo zvečer pripovedoval?

Tovornjak pred mano je lezel prepočasi, zato sem pritisnila na plin in ga prehitela. Kmalu sem zagledala znano ulico. Nemir v meni je naraščal. Spet ga bom videla, Marka namreč. Pred nekaj meseci sem ga srečala na seminarju retorike v Ljubljani. Slučajno sva bila v isti skupini in v trenutku sva začutila, da sva sorodni duši, čeprav je bilo med nama več kot deset let razlike v letih. Po seminarju sva šla na kavo in se zaklepetala. Odkrila sva, da naju oba zanima glasoslovje. Po stroki sicer ni bil jezikoslovec, vendar je pripravljajl priročnik za praktično rabo. Obljubila sem mu pomoč pri delu in od takrat sva se nekajkrat slišala po telefonu in si izmenjala nekaj emajlov.

In sedaj sem bila točno tu. Globoko sem vdihnila in pozvonila.

Odprl mi je, ogrnjen v frotirasto haljo in še ves sanjav. Nepočesani lasje so mu silili v oči. Malo je manjkalo, da nisem stegnila roke in mu jih popravila s čela.

Vstopila sem v kuhinjo, sedla na ponujen stol ter si prižgala cigareto. Opazovala sem vrtinčast dim in

premišljevala, da je tudi življenje tako zamotano. Prinesel mi je kozarec cedevite in prisedel. Prelistala sva moje zapiske iz študijskih časov in že bila sredi strokovnega pogovora. Zelo težko sem se zbrala, saj mi je pogled nenehno uhajal k izrezu halje, kjer so se mu videle svetle dlačice na prsih. Kako rada bi jih pobožala in krenila z roko nižje, še nižje ... „Zbudi se, koza!” sem si dejala. „Poslušaj, o čem govori, ker boš slej ko prej ustrelila kozla.”

Pobrskala sem po zadnjih atomih razuma in izsesala iz njih vso moč, da sem se osredotočila. Kot po navadi mi je uspelo in že sem bila takšna kot vedno: pedantna, zanesljiva in nedostopna. „Velarni glasovi se tvorijo na mehkem nebu ...”

Več kot dve uri sva se pogovarjala o strokovnih zadevah. Primerjala in usklajevala sva najina opažanja, govorila o težavah in nejasnostih, na katere sva naletela. Vedno bolj sem ugotavljala, da je pravi naravni talent za jezike in da ima ogromno strokovnega znanja, čeprav mu to ni stroka. Bil je ves v ognju, ko je govoril o zadevah, ki so ga zanimale. Njegove jasne modre oči so se večkrat potopile v moje mačje zelene. Takrat je preskočila iskrica, ki pa je v hipu zgorela in ugasnila. Bila sva dva svetova, oba divja in neugnana, neizživeta, on mlad in poln energije, jaz starejša, že rahlo utrujena od vseh bitk, ki sem jih morala bojevati.

Ker sva postala lačna, se je hitro preoblekel in že sva se odpravila na kosilo. Prijetno sva kramljala in kar malo hudo mi je bilo, da je kosila konec. Morala bi kreniti proti domu, pa sem na vročično tuhtala, kako bi še lahko podaljšala skupne trenutke. Izgovorila sem se na dolgo vožnjo, ki je pred mano in predlagala, da greva še na krajši sprehod.

V senci starih dreves in tihoti jezera mi je odkril delček srca. Tudi jaz sem govorila o stvareh, ki so bile zakopane globoko v meni in o katerih nisem mogla govoriti z nikomer.

„Le zakaj o njih lahko pripovedujem njemu in mi ob tem sploh ni nerodno? Sem mogoče ... Ne, o tem ne

želim, nočem premišljevat. Vse skupaj je brezupno. Saj sem postala prava mazohistka. Prav uživam, ko se mučim in si določenih stvari nočem priznati.”

Sedla sva na klopco. Povabil me je, da ga lahko obiščem, kadarkoli bom hotela in mi dal naslov svoje rojstne hiše, kamor se zateče, ko želi biti sam.

„Vstopiti v njegovo svetišče in preživeti z njim nekaj dni in noči. Si lahko želim še kaj več?”

Njegove oči so preiskujoče opazovale moj obraz. „Verjetno me bere kot odprto knjigo, saj sva na isti valovni dolžini.” Ker sem začutila bolešno željo po dotiku, sem mu z las snela nevidno smet. Ujel je mojo roko in prepletel svoje dolge, vitke prste z mojimi ter se potopil v moje oči. Oba sva vedela vse. Ni še pravi trenutek, vendar se bliža z neustavljivo hitrostjo. Prišel bo kot povodenj, ki podira vse pred sabo in moraš nato začeti živeti na popolnoma novih temeljih.

Prispela sva do avta. Ko sem odprla vrata, je udarila vame toplota. Nasmejale se je in rekel: „To lahko uspe samo tebi. Vsi avtomobili so v senci, samo tvoj je na soncu.”

„Jaz sem vedno uspela najti košček sonca zase,” sem odgovorila in se pri tem skrivnostno nasmehnila. »Ker se imam rada. Zame je to pomenljiva stvar!«

Ponovno sva bila oba sproščena. Bremena preteklosti so postala lažja. Odložila sem ga v bližini, kjer je bil zmenjen s prijatelji. Dahnil mi je poljub na lice in dejal: „Ostani taka, kot si. Meni si všeč. V tebi je nekaj posebnega. Čuvaj se.”

Prižgala sem motor, počasi krenila in ga v vzvratnem ogledalu še nekaj časa opazovala, kako je stal na pločniku in gledal za mano.

„Ustavi in pojdi k njemu! Povej mu, kar ti leži na dnu srca. Padi mu v objem in se prisesaj na njegove poželjive ustnice,” mi je govoril hudobni vražič v meni.

„Ne, s tem boš vse uničila in ga prestrašila. On rabi svojo svobodo. Ne sme biti utesnjen. Ti tudi ne! To, kar se pleče med vama, je sadež, ki zori zelo počasi. Pusti, naj res dozori, šele takrat bo sladek, slasten in sočen!” je govoril moj dobri duh.

Seveda sem ga - kot pametna ženska - ubogala, mu pomahala v slovo in se odpeljala proti domu.

Moje varno zavetišče je bilo takšno, kot sem ga pustila. Sin je bil na bazenu, o čemer je pričalo sporočilo,

ki mi ga je pustil na mizi. Čez dve uri pa bo prišel tudi mož iz službe. Treba bo nekaj pripraviti za večerjo ...

Budilka je zvonila dolgo in glasno. Iztegnila sem roko in jo izključila. „Kakšne čudovite sanje! Le konca se ne morem spomniti. Kako je že bilo?” sem premišljevala in opazovala moža, ki je enakomerno dihal in se zadovoljno smehljal v sanjah. Je tudi on sanjal kaj lepega? Stresla sem ga: „Stari, vstani, moraš takoj v službo!”

Nekaj je zagodrnjal in še ves sanjav sedel v postelji. Pretegnil se je, nato pa me razigrano iz navade udaril z roko po zadnjici in dejal: „Stara, pripravi mi dober zajtrk, danes imam naporen dan.”

„Tudi jaz. Grem v Ljubljano na kontrolo k zdravniku. Vrnem še šele zvečer,” sem odgovorila.

Skrivnosten nasmeh mi je prešinil ustnice. Tudi sanje se včasih lahko uresničijo, mar ne? Pot je dolga, vendar vem, da bom našla konec.

▶ Olga PAUŠIČ

Imej se vendar rada!

*(Dnevniški zapisi)***SOBOTA, 14. februar**

Zbudila sem se nabita z energijo in pomislila: *Saj je vendar valentinovo! Pa hkrati pustna sobota – torej bo krasen dan!* Počutila sem se kot Peter Klepec – lahko bi izruvala drevo s koreninami vred – pa brez Valentinovega ključa do korenin (ki ga baje ta zahodnjaški zaščitnik zaljubljenih prinaša 14. februarja)! V čem neki je boljši kot naš domači Gregor, ki bo na vrsti 12. marca? Zame je valentinovo samo še en izmišljen praznik, ki mi ne pomeni kaj dosti, je pa odlična priložnost, da izrazim ljubezen do sebe in najbližjih. Vsake toliko si moraš pokazati, kako rad se imaš in to prijetno občutje podeliti z najdražjimi. Ja ... no, recimo, da je tako. Ali pa je to samo moja prijazna teorija.

Pred osmo sem že hitela k mami v sosednji blok. Osmo ura je že šest let najin magični trenutek za jutranja srečanja. Vsak dan me čaka ob osmih, in če zamudim, pogodrnja, kako me že dooolgo čaka, da bi ji lahko telefonirala ... in take, no, da se počutim potem krivo in me zapeče vest. Drugič spet mi vrže pod nos, da jo imamo vsi za »peto kolo«, da nam je odveč in da bi bilo morda najbolje, da se končno poslovijo. Pri 87. je najbrž takšno razmišljanje kar logično. Bom povedala, ko/če doživim!

Že na hodniku pri vhodu v blok mi je udaril v nos zoprni smrad po osmojenem, pomešan z vonjem po jabolkah, cimetu in vaniliji. Kaj hudiča ...! Drvim navzgor, mrzlično odklenem vrata, saj mama hišnega zvonca že zdavnaj ne sliši več, in stečem v kuhinjo, od koder se vali gost dim. V kuhinji je ni. Brž odprem vrata pečice, ugasnem napravo in na stečaj odprem kuhinjska okna. Vpijem. »Mami, mami, kje pa si?« Tečem v spalnico, dnevno sobo, v kopalnico ... nikjer je ni. Pa menda ja ni v kleti? Zdrvim iz drugega nadstropja v kletne prostore in res jo najdem v kleti, kako na ves glas poje, medtem ko prebira krompir – nagnitega

odlaga v vrbovo košaro, zdravega pa v lesen zaboj. Ne sliši me, zato jo primem za koščeno roko in pošteno stresem.

»Ej mami, kolač ti je zgorel!« spet vpijem, da bo ja slišala.

»Kakšen kolač je zgorel? Saj še sploh nisem vključila pečice!«

»Seveda si jo vključila ... in kolač ti je zgorel!«

Zleze vase in se prime za glavo: »Ti moj ljubi bog! Kaj pa blok ... tudi gori?«

Jezna ji zagotovim, da blok ne gori, lahko pa bi in to že kmalu!

Ko se vzpenjava v njeno zasmrajeno stanovanje, ves čas godrnja, kako ni za nobeno rabo več, da bi bilo najbolje, če jo smrt pokosi, da bi se najraje zaklenila v svoj »brlog« in kar prostovoljno umrla ...

»Saj veš, da to ni izvedljivo, mami. Vsi imamo tvoj ključ in brez težav odklenemo vhodna vrata. Ali pa bi jih gasilci. To je res klavrn načrt za samomor.« Spogledava se in bruhneva v krohot. Saj ni prvič, da se pogovarjava o tem. Zadnje čase jo kar naprej zaposluje misel na smrt. Posebno ko je kislo vreme, sneg ali poledica in ne moreva na daljši sprehod. *No, danes, na valentinovo se pa ne bova kisali in ne pogovarjali o smrti – sklenem.*

»Mami, lepo smo te prosili, da ne peči, ko si sama, vidiš, kaj vsega se lahko zgodi,« ji mirno, kolikor le zmorem, pridigam, medtem ko strugam zoglenel kolač v vedro za bio odpadke. Saj ni ostalo od njega skoraj nič užitnega. »Vroč pekač ti lahko pade na noge, roke si si že stokrat opekla, danes je zgorel ves kolač, lahko bi bil požar v stanovanju ... Imej se vendar malo rada in ne počni tega, česar ne zmoreš več, ja?«

»Ja ja ja, stokrat ja! Razumem, ampak peka je moj najljubši hobi. Hotela sem imeti kolač za valentinovo ... če pridete na obisk, da imam kaj dati na mizo,« se jezljivo brani, medtem ko si natika čevlje. Vidim, da je živčna. Ko ji kaj ne uspe, postane razdražljiva kot besna osa. Preprosto noče priznati, da veliko stvarem,

ki so bile še nedavno tega samoumevne, ni več kos. Tako je na silvestrovo skoraj izkravela, ko se je med sesanjem preproge v dnevni sobi zapletla v električni kabel, padla in si na ostrem robu termoakumulacijske peči presekala mišico na nadlahti leve roke. Ves večer smo presedeli na urgenci v Rakičanu, namesto da bi silvestrovali doma v prijetni družbi domačih.

»Greva na sprehod, potem se bova pa usedli v Vienni na kavo in kolač, pa bo krasno valentinovo,« se trudim biti razumevajoča, prijazna in prisrčna. Včasih mi je res težko biti ljubeča do nje, ker mi nakodra živce, da kar pokam od želje, da bi jo pošteno skregala. Vse objubi, čez pet minut je pa že vse pozabljeno.

»Pošteno piha, vzemi še kapo in rokavice ...« jo spodbujam, da bi se podvizala. »Greva so obdarit s kakšno drobnarijo za valentinovo.«

»Jaz nimam denarja!« pove, a ne preveč odločno.

»Seveda ga imaš. Preverila sem prek bančnega KLIK-a, čisto dovolj denarja imaš. Greva si kaj kupit.«

Debelo me gleda in momlja: »Vsak dan mi trobentaš, da moram varčevati, ker prihajajo še slabši časi ... Zdaj pa naj si brez veze nekaj kupim? Ker je danes valentinovo?«

»Točno tako, tu in tam se mora ženska sama obdariti, to je odlično za dušo. Moraš se imeti rada. Greva, dajmo!«

Zaklenem, spustiva se po stopnicah in kreneva proti parku, mimo kulturnega doma in srednje šole proti novemu središču našega mesta – v smer proti množici škatlastih veletrgovin, brez katerih nam ni več živeti. Moja mama jih resnično ljubi, posebno Mercator, ker ima Pika kartico, ki vliva v človeka prijeten občutek, da lahko brez pameti polniš nakupovalni voziček, ne da bi moral za kupljeno odpreti denarnico. No, ne greva v Mercator. V Mani si izbereva vsaka po en pulover iz »akcije« in kot dodatek po barvi ustrezen šal. Potem pa proti Vienni. Naenkrat se mama meni nič tebi nič ustavi sredi pločnika in me pocuka za rokav, rekoč: »Tako morava iti domov!« Tako glasna je, da se mimoidoči ozirajo v naju, najbrž misleč, da se prepirava. Ni mi jasno, kaj je narobe. Mami se stisne k meni in mi pove na uho: »Zobe sem pustila doma v rdečem lončku. Nisi me opozorila ... Taka res ne morem hoditi okoli, v Vienno pa še sploh ne! «

Torej sva se vrnili domov. Noge so jo nesle kot kakšno dvajsetletnico, da sem skoraj tekla za njo. Običajno se pa vleče kot zgaran polž in tarna, da nalašč prehitro hodim, da bi jo jezila. Kaj pomenijo videz, nečimrnost in kritika tujih pogledov! Ne bi si mislila, da je moji materi pri teh njenih 87 letih omenjeno še vedno tako zelo pomembno.

NEDELJA, 15. februar

Skoraj pomladno jutro! Še ptice so mi počivkale v pozdrav, ko sem - stoje na balkonu - ugibala o temperaturi. Na teletekstu sta bili navedeni +2 stopinji Celzija. Komaj čakam pomlad. Poštenega snega, takega kot v mojih rosnih dneh, to zimo itak ne bomo doživeli. Pa je bilo nekoč res lepo, ko smo se utapljali v meter visoki snežni odeji. Takrat je bila šola nastanjena v starem gradu na griču sredi Lendave. Radi smo jo imeli. Koliko romantičnih sanjarij je zbujala v nas – posebno v dekletih. In posebno takrat, ko smo si pripovedovale vsebine prebranih romanov. In v tistih časih smo otroci sami brali knjige za domače branje – danes to počno (zelo pogosto) starši ali pa vsebine del učenci preprosto snamejo z internetnih strani. Strašno rada sem brala in to mi je ostalo. Ni bilo televizije, v kino smo šli redkokdaj, torej so bile knjige to, kar nam je odpiralo okno v svet. Tudi ko je zapadlo več kot pol metra snega, smo rili v breg, še pomislili ne bi, da odpade pouk. Domov grede smo se pa usedli kar na šolske torbe in se kot torpedi spuščali po strmini. Juhu, to je bilo nekaj! Zgodilo se je, da se je torba preluknjala, zvezki namočili ... in je doma večkrat zapela šiba ali kuhalnica. Naši starši niso bili nič kaj občutljivi, ko je bila na mestu pedagoška klofuta ali klečanje v kotu. In smo pač fasali najrazličnejše kazni! Pa nikoli nisem razmišljala, ali so kršene moje otroške pravice, povsem jasno mi je bilo, da sem si kazni zaslužila in amen.

No, danes o poštemem snegu samo sanjamo, če pa že vsake toliko zapade, nastopi panika in šole se zaprejo tudi v primeru, ko se meteorologi totalno zmotijo in pristane na zemlji le centimeter snega. Jej, kako se vse spreminja. Še najbolj ljudje – se mi zdi. Živimo kot školjke, vsak v svoji lupini, ne ozira-

joč se levo in desno. A ni to precej klavrno? Sploh ne poznam svojih sosedov v bloku. Kot da res nimamo resnično radi nikogar, še sebe ne. Pa tako verjamem v pregovor, da če sebe ne ljubiš, niti drugih okoli sebe ne moreš imeti rad. Preprosto ne zmoreš jih sprejeti v svoje srce.

Velja še najbolj za ženske. Igralka Meryl Streep je zdaj, ko sodi med zrele ženske, modro ugotovila: »Za nekatere stvari nimam več potrpljenja, pa ne zaradi tega, ker bi postala arogantna, temveč preprosto zato, ker sem dosegla točko v življenju, ko nočem več zapravljati časa za stvari, ki mi niso všeč, ki se mi ne zdijo pomembne ali ki me prizadenejo. Nimam več potrpljenja za cinizem, čezmerni kriticizem ali vsakršno čezmerno zahtevnost. Izgubila sem voljo, da bi ugajala vsem tistim, ki me ne marajo, da bi ljubila vse tiste, ki me ne ljubijo, in da bi se smejala vsem tistim, ki se nočejo nasmehniti meni.« Zakaj bi se ženske vse življenje le razdajale, se trudile ugajati, si prizadevale za pohvalo in toplo besedo? Je to res naše najpomembnejše poslanstvo? Družina, otroci, služba, gospodinjstvo, potem pa vnuki, snaha ... vse življenje skrbeti, kaj bo z najbližjimi. Kaj pa JAZ?

Ves današnji dan, pustna nedelja, je zelo siv. Nedelje v Lendavi so »mrtvilo total«, ljudi srečaš kvečjemu zjutraj, ko hitijo k nedeljski maši. O maškarah ni bilo ne duha ne sluha. Saj jih niti v torek ne bo, ker se jutri začenjajo zimske počitnice, in če je šola zaprta, ni maškar. Učitelji so gotovo presrečni, da se jim ni treba šemiti na ukaz in se v povorki razkazovati po Lendavi. Pa je bilo naše mestece nekoč mnogo bolj živahno in veselo! Spomnim se, da smo prirejali tekmovanja maškar, običajno je bilo prizorišče pred današnjo kavarno Vienna. Lendavčani so radi prišli – danes pa? Maškare sem videla samo v Mercatorjevi samopostrežnici in še tiste so bile kisle – trgovke namreč, ki so jim šefi ukazali, da se morajo našemiti. Če pogledam naokoli, je z nami res nekaj hudo narobe. Nas tiščijo k tlom grenki časi, ki jih preživljamo? Smo postali apatični zaradi revščine, ki vse bolj vdira v naše domove, nam reže sanje, striže krila? Pa saj so revni tudi v Cerknici, na Ptujju, v Kočevju, na Primorskem in še kje – a se znajo poveseliti, ko prilika nanese.

PONEDELJEK, 16. februar

Ko sem ob osmih – kot vsako jutro – odklenila mamina vrata, me je iz kuhinje pozdravilo zabijanje s kladivom. Osupnila sem nad prizorom, ki je bil tako smešen, da se nisem mogla upreti navalu krohota. Moja mati je – sede na tleh – energično vihtela kladivo nad kuhinjskim stolom, ki mu sama ljubeče pravi »štokedli«. To je stol brez naslonjala, takšen bolj starinske sorte. Mami ima svoj besednjak, rada meša slovenske in madžarske izraze, da so njena sporočila pogosto dvojezična.

»Mami! Kaj pa počneš?«

»Vidiš ... sedalo se je odlepilo od podnožja in zdaj ga bom z dolgimi žebli pritrčila nazaj. Nekaj časa bo držalo ...« In spet krepko zamahne, da se celo šipe zatresejo.

»Laže bi bilo vse skupaj zalepiti, ne?«

»Saj sem že poskusila z UHU lepilom in z lepilom iz moke in vode ...«

»To je za papir, mami. Za les potrebuješ ustrezno lepilo, ki lepi les!«

Začudeno me pogleda, kot da še nikoli ne bi slišala, da obstaja lepilo za les.

»Ja, tega pa nimam.«

»Greva ga kupit, če hočeš. Stol bo mnogo lepši, če bo zlepljen. Vse robove si poškodovala, vidiš?«

Odmahne s koščeno roko in se počasi postavi na noge. Hočem ji pomagati pri tem, zanj napornem manevru, a me odrine, češ da bo že sama zmogla.

»Kaj bi kupovali lepilo! Dokler bom živa, bo stol dober takšen, kot je.«

»Ta stol je samo še za v smeti,« mi uide, čeprav dobro vem, da ga res ne bo zavrгла, dokler bo živa. »Šest boljših stolov imaš okoli kuhinjske mize, tega res lahko zabrišeš v smeti.«

»Niti slučajno, ta stol je najboljši spomin na tvojega očeta. Se spomniš, kako je leta in leta posedal na njem, se pozimi naslanjal na vroč radiator in si grel ledvice?«

»Ja, spomnim se, kot gospod je posedal na tem stolu, te opazoval med delom, pil pivo in kritiziral. Nihče ni toliko kritiziral kot moj pokojni oče ...« Morda zveni trpko, a res mislim tako. Bil je po srcu

dobričina, a ko je imel v riti pet, šest piv, je postal hudoben, zajedljiv, pogosto krut s svojo vsakodnevno kritiko vsega in vsakogar. Največ žolča je izlival na politike, takoj na drugem mestu pa je bila moja mati, ki se je v mnogih letih skupnega življenja naučila marsikaj preslišati, veliko požreti in mu mnogo grdobij odpustiti. Kolikokrat sem ji rekla: »Mama, ne dovoli mu, imej se vendar rada! Ne pusti, da te

tako ponižuje!« Seveda ni zaleglo. Prenašala ga je, takšnega, kot je bil, le redko dvignila glas, a kakšen mesec po njegovi smrti končno le priznala: »Še nikoli nisem imela tako mirnih dni, še nikoli se nisem počutila tako dobro, svobodno, kot se sedaj, ko ga ni več ...«

Saj drži, kajne, da resnica prej ali slej ugleda luč sveta!

► **Metka RIBARIČ**

Zakaj se ne bi imela rada?

Pred nekaj dnevi sem po nakupih v špeceriji zavila še v trgovino z oblačili. Nikamor se mi ni mudilo in včasih je balzam za dušo pregledati novo kolekcijo za prihajajočo sezono. Katere barve bodo moderne, kateri kroji in kakšne dolžine. Ugotovila sem, da imam v svoji omari že nekaj let kar nekaj kosov oblačil, podobnih tem iz najnovejše kolekcije za prihajajočo pomlad, pa si jih nikoli ne oblečem, ker se najbolje počutim v hlačah ali kar v trenirki.

Na polici ob blagajni pa sem zagledala čudovito torbico. Všeč mi je bila oblika pa tudi barva pa velikost ... Tudi cena ni bila pretirana. Jo naj kupim ali ne? Med razmišljanjem se mi je začel oglašati notranji glas: Saj imaš doma torbico za v gledališče, pa malo boljšo za k zdravniku, pa še eno za vsakdan. Toliko torbic pa res ne potrebuješ! Sicer si si pa ob novem letu obljubila, da boš končno res začela varčevati.

Torbica je ostala na polici. Bravo, sem si čestitala. Bila sem dovolj močna, da nisem podlegla skušnjavi.

Doma sem med kuhanjem pregledala račun špecerije. Bil je za 10 evrov višji, kot je bila cena torbice.

„M i daš kartico, da natankam avto?“ se oglasi moj mož. Seveda mora biti rezervoar poln pa še rezervne žarnice je treba kupiti, ker vsak čas katera pregori. „Tudi v zavarovalnico stopim, da plačam tiste položnice, za katere si dobila opomin,“ me še obvesti soprog. Saj je zavarovanje za avto! Pa še življenjsko zavarovanje. Opomin pa je na moje ime.

„Babi, imaš mogoče kaj drobiža?“ vpraša moja vnukinja. „Rada bi šla s prijateljico na pijačo.“ „Seveda ga imam nekaj, v denarnico poglej!“ Mladina si mora vendar privoščiti! Ne morejo sedeti med štirimi stenami! Potrebujejo družbo. Jaz pa moram pošteno premisliti, kdaj sem bila s kom na kavi. Kar skuhaš doma, je ceneje in bolj varčno – tudi kava.

V vsaki reviji nas učijo in nam svetujejo, kje vse lahko prihranimo kak evro. Nič novih oblek! Nobenih novih čevljev, novih torbic ženske te čase baje tudi ne potrebujemo, ker je itak spet v modi vse, kar je retro. Kuhati je treba po receptih prababic, ko so jedli meso le enkrat na teden ali celo le štirikrat letno. Vse našte to je zdravo in poceni. Za vse, česar ne boste kupili, pa vrzite denar v šparavček!

Ko sem skuhalo kosilo, pomila posodo, zlikala perilo in pobrisala tla, sem si skuhalo zeleni čaj, prižgala dišečo svečko, se namestila v počivalnik in vzela v roke knjigo. Blažena tišina! Aromaterapija! Razvaja nje čutnih brbončic! Vse to doma in poceni!

Nekaj pa je le skazilo prijetno idilo. Odločila sem se! Takoj sem se dogovorila s prijateljico, da se dobiva na kavi, potem pa si bom šla kupit novo torbico.

Ne zato, ker jo potrebujem, ampak zato, da se z njo obdarujem!

▶ TÖRNAR Judit

Nem adom fel!

Kora őszi napon történt, amikor megcsörrent a telefonom, és a volt férjem hívott. Nyájas, negédes hangja bajt sejtetett. Kávézni hívott! Pont ő, aki az igazgatói irodáján kívül már három éve nem akart velem máshol találkozni! Nő lévén átfutott az agyamon, hogy talán elhagyta a legújabb barátnője, és vissza akarja könyörögni magát hozzám. Vagy újra megpróbál valami hihető sztorival jönni, hogy az őszi szünetben miért nem tud találkozni Bence fiával. Elmosolyogtam magam, és rábólintottam a randira.

A város legimpozánsabb kávézójában találkoztunk. A teraszon ült. Én a kocsiból méregettem, az arcvonásaiból szerettem volna tudni, mire készüljek. De ő elegánsan, méregdrága napszemüvegben, lebaratulva ült a kávéja mellett. Nyugodt volt. Vagyis annak tűnt. Odaléptem hozzá, üdvözöltem, majd megrendeltem a kólámat. Rögtön a tárgyra is tért:

- Mikor van a gyerek őszi szünete?

Legszívesebben megkérdeztem volna tőle, hogy hirtelen miért érdeklí, hiszen már három éve nem vité el egyszer sem vakációzni.

- Október 27-től november 1-ig, - feleltem higgadtan. - Szeretnél vele tölteni egy-két napot?

Meglepődött az egyszerű válaszon. Láttam, hogy az arcizmai megrándultak, gyorsan keresztbe tette a lábát, és összekulcsolta a kezét. Védekező póz, állapítottam meg, én, a kis senkiházi (mármint szerinte). Tudni kell, hogy a könyvelői állásomat nem tartotta nagy becsben, arról ne is beszéljek, mennyire zavar, hogy nem humán beállítottságú vagyok.

- Igen. Egész hétre terveztem, elmennénk Spanyolországba. Egy konferenciára vagyok hivatalos, gondoltam, velem jöhetne. Tudod, lásson már világot is ez a gyerek, veled úgysem tud elmenni sehova, - szólt lekezelően.

- Persze, felőlem menjetek, de őt is kérdezd meg. Döntsön a gyerek! Végül is neki kell veled tölteni egy teljes hetet, - szóltam nyugodtan.

- Nem is háborogsz? Te nem ilyen vagy! Mindig kitalálsz valamit, kifogásokat keresel, ellehetetleníted a kapcsolatomat a fiammal. Mi történt, hogy ilyen egyszerűen csak rábólintasz? - kérdezte.

- Igen, ilyen egyszerű a dolog. Beszélj meg vele, ha menni akar, menjetek.

Hirtelen megcsörrent a mobilom. Bence hívott. Nagy örömmel újságolta, hogy az őszi szünetben Dániába megy, hiszen csapatával Szlovéniát képviselhetik a Legó nagyszabású „Játssz jól” rendezvényén. Leintettem a gyereket, majd az apjának adtam át a telefont.

Innen tovább megfigyelőként voltam csak részese az eseményeknek. Figyeltem a volt férjemet. Először belelendült, mondta-mondta a szövegét, közben kikekedett a szeme, majd egyre halkabb lett. Visszautasították! Győzelem! Győzelem! - ordítottam legbelül.

Gyorsan elkészöntem. Hazafelé vettem egy nagy adag mogyorós fagyit, amit ketten a fiammal az ágyban kanalazva ettünk meg. Közben jókat röhögünk, és terveztük az utazását - Dániába.

Csak késő éjszaka gondolkoztam el azon, hogy mennyire jól alakult a mai randi. Nem készültem ki, nem idegeskedtem, nem bosszankodtam a volt férjem ötletein, de mégis legyőztem. Legyőztük mi ketten!

▶ Dr. VARGA József

Mai ördögmese

Szép szeptember végi nap volt. Szinte perzselt a Nap melege. Az öreg almafánkon – a jonatánon – pirosra pirult a gyümölcs. Ha beszélni tudott volna, biztosan szól, figyelmeztet, hogy itt van az aratás ideje, jó lesz leszedni. Ha beszélni nem is tudott, de azért jelezte, hogy lekívánczik az ágakról, a gazdag lombzat közül, mert eléggé hullott már.

Úgy dél körül kivittem a garázból a ketteslétrát, és a fa alá állítottam. Kerestem egy műanyag vödört, no meg egy kampót, és boldogan válogattam a szebbnél szebb, kívánatos almákat, majd egy nagyobb kosárba öntöttem vigyázva, óvatosan, így védve az ütésektől. Megpróbáltam a mintegy öt vödörnyi almát felemelni. Nehezen ment. Nem is sikerült...

– Az ördög vigye el, – buggyant ki a számon.

– Máris megteszem – hallottam. – Ilyen szép és zamatos almát ritkán tapogatnak, jobban mondva esznek ördögtársaim a pokolban.

Nem akartam hinni a fülemnek, szememnek. A nagy kosár alma a levegőbe emelkedett, és vonult a kijárat felé.

– Hé! Állj meg! Te pokolfajzat! – Ekkor már rájöttem, hogy ki lehet a tettes. – Hová akarod vinni azt a gyümölcsöt?

– Te mondtad, hogy az ördög vigye el, tehát elviszem – és újra elindult a kosár, illetőleg az ördögnek mondott valaki.

– Én nem azt mondtam, hogy vidd el a pokolba vagy hová – próbáltam menteni a menthetőt.

– Ne sózd az eszemet! Tudom én, hogy mit gondoltál.

– Csak azt akartam mondani, hogy az ördög vigye el a kamráig, de előbb megjelentél. Még be sem fejezhettem a mondatomat.

Furcsa nevetés volt erre a válasz, de a kosár egyhelyben függött a levegőben.

– Tudod mit, tedd le az almát, és beszéljük meg a dolgot. Talán zöld ágra tudunk vergődni.

– Nem bánom – egyezett bele a még mindig láthatatlan valaki. – De az almát akkor is elviszem.

Törtem a fejem, hogy mit tegyek, hogyan járjak túl az eszén. Majd így folytattam.

– Tudom, hogy messziről jöttél, a forró világból. Biztosan szomjas is vagy. Hozok egy kis szilvapálinkát, meg vizet.

– Pálinkát nem iszok, de vizet azt kérek, jó hideget – kiáltott utánam.

Besiettem a szobába. Megkerestem a szenteltvizet. Beleöntöttem egy cserépkancsóba, és kivittem.

– No, itt van a víz, igyál!

– De furcsa ízű a vizetek.

– Meghiszem azt, hiszen szenteltvizet ittál.

Erre úgy eltűnt, mint a kámfor.

Göntérháza, 2008. november 24.

Találkoztam a Halállal

Már több mint két hónapja nyomtam a kórházi, keményre bélelt ágyat. Szinte mozdulatlanul a kezelőorvosom és az ápolók szigorú felügyelete mellett.

Egyik nap kibírhatatlanul fáj a hátam és a bal lábcsáram. Általában panasz és jajszó nélkül tűröm a fájdalmakat, de most önkénytelenül felkiáltottam: „Jönne már a megváltó halál, ha nem tudnak meggyógyítani!”

– Itt vagyok – hallottam, és magam előtt láttam egy árnyféle alakot.

– Mit akarsz? – kérdeztem vagy csak gondoltam.

– Ki vagy te? Honnan az ördögből kerültél ide?

– Te hívtál, és én örömmel jöttem – mondta vagy sejtette.

– És...

– Mit és? Kívántad, hogy jöjjek. Most magammal viszlek.

– Elment az eszed! – kiáltottam rá haraggal. – Én még nem szándékozom a másvilágra költözni!

– Szándék, akarat, nálam nem jön számításba – jelentette ki határozottan. – Látod ezt a fényes, éles szerszámot? Millióknak vette el az életét.

– Idefigyelj, te, emberpusztító szörnyeteg. Gyere

holnap. Hogy biztosak legyünk a dolgunkban, írd az ajtóra, hogy H O L N A P !

Láttam a ködszerű függöny mögött, hogyan röhög ördögi vigyorral. –Elcsépelte trükk ez, barátom. Engem nem versz át.

– Mi lenne, ha valahogy megegyeznénk – kérdeztem.

– Mire gondolsz?

– Szórt egyenesítünk. Aki előbb végez, az dönti el, hogy mi legyen.

– Jó – egyezett bele. – De ez milyen hülyeség.

Ekkor kigomboltam a kórházi pizsamámat, és megmutattam neki a szőrös mellemet.

– Hű, a nemjóját! Te biztos, hogy majomtól származol, olyan sűrű a szőrzeted.

– Most kihúzok innen két szálát. Egyiket neked adom, a másik nálam marad. (Azt persze nem árultam el neki, hogy én közben már kivettem egy hajszálát. Az maradt nálam.)

Hozzáfoglunk az egyengetéshez. Nem kell külön elmondanom, hogy ki végzett előbb. A Halálnak viszont sehogy sem sikerült kiegyenesítenie a göndör szőrszálát, pedig igencsak nyálazta.

– Ezt nem lehet kiegyenesíteni – adta fel mérgesen.

Nagyon sajnálom. Ezek szerint vesztettél, tehát tűnj el.

– Még találkozunk – mondta fenyegetve. – Akkor nem hagyom magam ilyen könnyen átejteni!

Mutattam neki, hogy kifelé!

Erre felszívódott.

Tudom, hogy nem tisztességes bárkit is félrevezetni, de most hasznos volt.

Göntérháza, 2008. november 24.

A leleményes cigány

Egy alkalommal a pap munkát adott a cigánynak. Mondta neki, ha egész nap szorgalmasan dolgozik, akkor ad neki egy zsák búzát.

A szegény ember nagyon megörült, és minden erejét összeszedve látástól vakulásig dolgozott. Nyár volt, így mintegy tizennégy órát is talán. Bele is izzadt alaposan. Éppen abbahagyta volna a munkát, amikor kisütött a hold olyan erős fénnel, mintha csak nappal lett volna.

– Ne hagyd abba a munkát, cigány, mert még tart a nap! – mondta neki a pap.

– Dehogyan tart, hiszen már a hold világít, és ez azt jelenti nálunk, hogy már éjjel van.

– Rosszul tudod, te ezt cigány. A Hold a Nap fia, így a munkanap is hosszabb, vagyis addig tart, amíg ezek az égbolton vannak, világítanak.

Mit tehetett szegény cigány, dolgozott szorgalmasan egész éjjel, amíg el nem tűnt a Hold az égről. Magában viszont azon morfondírozott, hogyan járjon túl a pap eszén. Vitte is nyomban a zsákját, hogy a pap megtöltsé búzával. Mikor ez megtörtént, a cigány elővett egy másik zsákot, hogy azt is megtöltsék.

– Mit akarsz ezzel a zsákkal? Már megkaptad a megállapodásunk szerinti béred.

– Nem úgy van az, atyám. Az igaz, hogy kaptam egy zsák búzát, de ez itt annak a zsáknak a fia!

(A dobronaki Sz. János után leírta.)

Dr. Varga József

Göntérháza, 2008. november 21.

Ezzel kapcsolatban hallottam többször is az alábbi hetési vagy muravidéki szólásmondást, hogy: „A pap zsáktyo sohasé tellik még”, vagyis mindig fér még bele. Ez olyan, mint az alábbi szólásmondás, amit még gyakrabban használunk beszédünkben: „Nincsen olla mëgrakott szekiér, hogy miég në fiernë rá ëty kevis.”

Általában ismert az emberek (népek) körében, hogy a közmondások, szólások, szólásmondások, szóláshasonlatok és egyéb kifejezések állandósult nyelvi elemek, amelyek évszázados vagy évezredes tapasztalatok, megfigyelések és átélések révén keletkeztek. Mindig változatlan formában használjuk mindennapi nyelvhasználatunkban őket. Ezek egyébként nyelvünk díszítő elemei és kincsei is.

▶ VÉGI Noémi

Mert megérdemled, hogy boldog légy...

A korosztályomban egyre nagyobb problémát jelent az önutálat, illetve elégedetlenség a belsővel, de legtöbbször a külsővel. Többségük lány, aki nemcsak hogy különböző diétákon, koplalásokon megy keresztül, hanem képes akár kárt is tenni magában. És a kárt szó szerint kell venni. Szerintem mindenki érti, mire gondolok...

Elértünk a 21. századba, ahol kinevetik az embert, ha nincs modellalkata. Viszont a modellalkat betegesen sovány, és nincs benne semmi nőiesség. Nem tudom, mit látnak benne, de nekem személyesen nem nagyon jön be... Emlékezzünk csak vissza Marilyn Monroe-ra, aki nőideálnak számított karrierje során. Ma kövérnek minősítenék. Sok fiú véleményét is hallottam már erről a témáról, akik mind azt állítják, jó, ha van mit fogni a nőn. Most őszintén: Ki szeretne egy botot ölelgetni? Vagy fogpiszkálóként hasznosítani egy lányt, nőt? Nem szabadna önmagunkat megváltoztatni a társadalom befolyása, ill. parancsa miatt.

Nem érdemes nem szeretned vagy nem elfogadnod magad, hisz te vagy az a személy, aki életed utolsó napjáig veled lesz, és mindig számíthatsz rá! Vehetjük úgy, hogy az ember saját maga legjobb barátja, végül is mindent tud róla. És kinek kell egy olyan barát, aki csak teher az életében, és aki nem fogad el olyannak, amilyen vagy? Senkinek, nemde? Ahogy Eva-Maria Zurhorst német író is állítja: „Senki sem szeretheti bennünk azt, amit mi magunk nem szeretünk. Senki sem árt nekünk semmivel, amivel mi magunk nem ártunk magunknak.”

Persze vigyázni kell az egészségünkre, és megpróbálni nem esni az étel csábító csapdájába, ahonnét nehezen szabadulunk ki. De nem az a legfontosabb dolog az életünkben, hogy milyen számot mutat a mérleg, amire rálépünk,

hanem hogy jól érezzük magunkat a bőrünkben. Nem másoknak kell megfelelnünk, hanem saját magunknak. És amikor saját magunkat képesek vagyunk elfogadni, boldogok leszünk, és mások is olyannak zárnak a szívükbe, amilyenek vagyunk. Hiszen mindenki egyedi, mindenki más. Nincs két teljesen egyforma ember a világon, nincs két azonos gondolat. És ezt jó tudni.

Jó olyan érzéssel élni a mindennapjainkat, hogy tudjuk, egyedi egyéniség vagyunk, és nem egy a sok közül, aki senkivel sem azonosul. És épp ezért kell saját magunkkal szemben elfogadónak lennünk.

Azt szeretném, hogy amikor belesnézel a tükörbe, fülig érő mosolylyal nézzél vissza magadra. Mert megérdemled, hogy boldog légy.

Szilka/kép: kwangnaruk.com

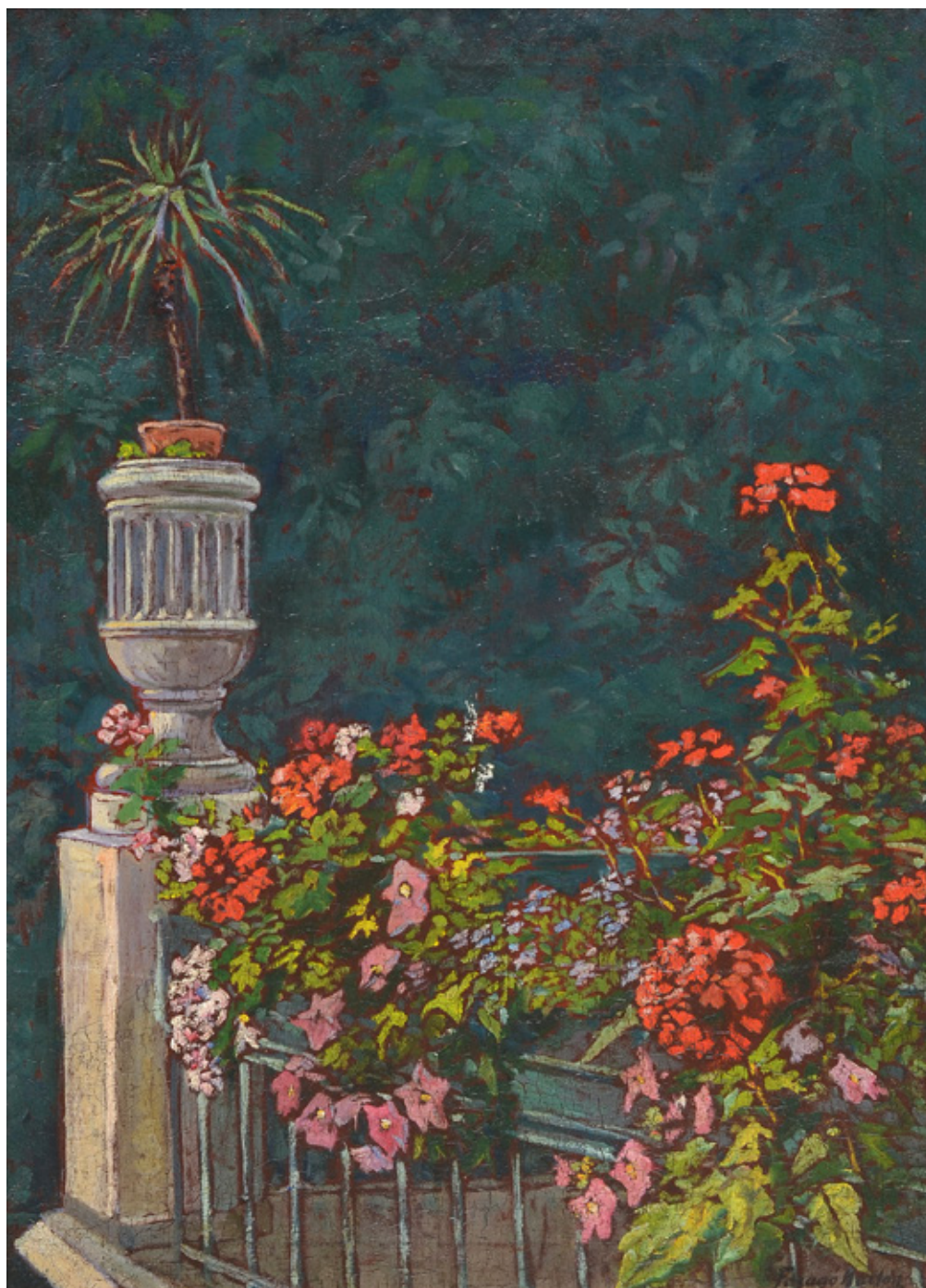
FARAGÓ MÁRTON

HAJÓS MIHÁLY

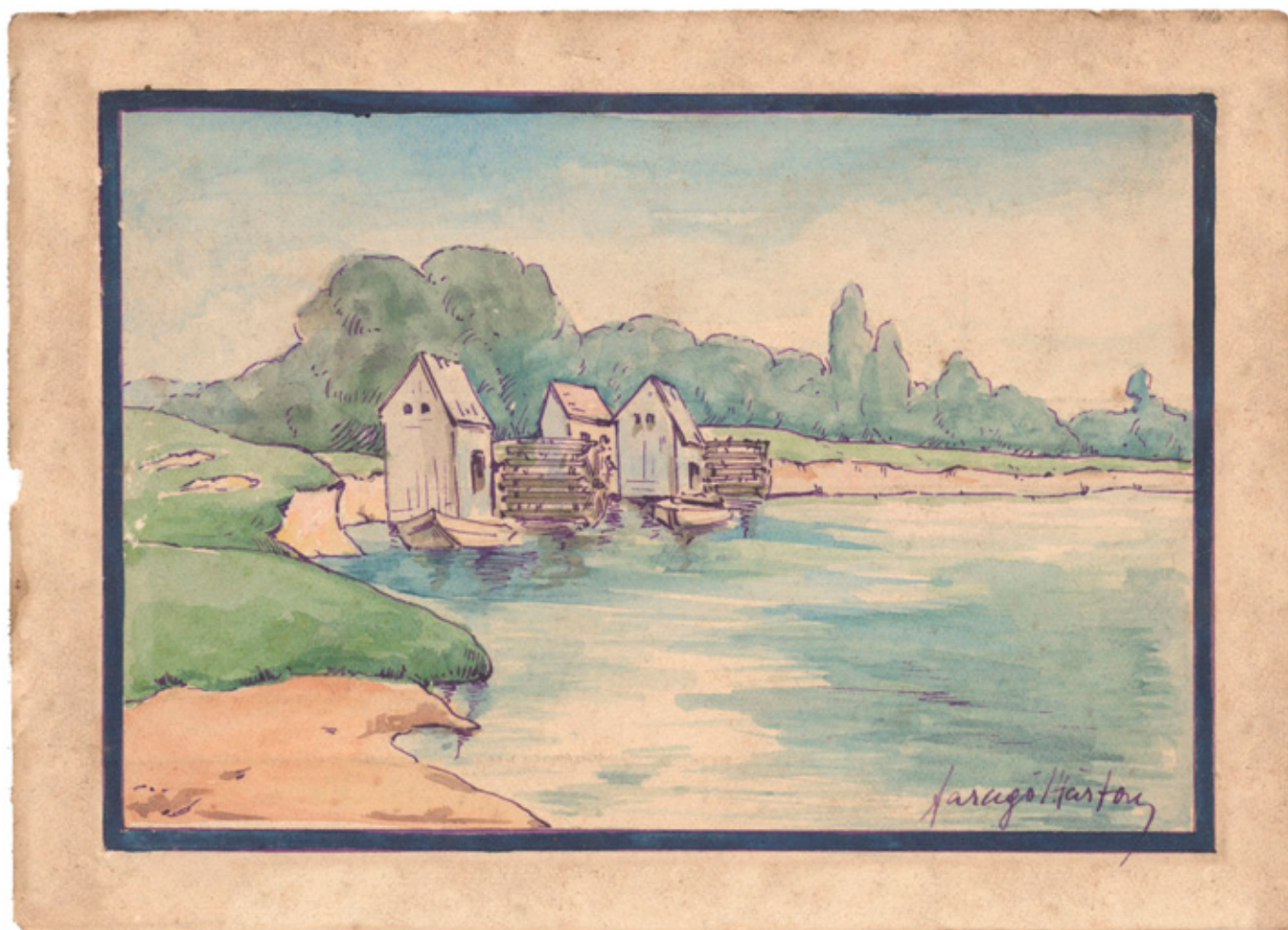
pred letom 1912 (?) / 1912 előtt (?), olje, platno / olaj, vászon, 74 x 58,5 cm
(PGD Lendava / ÖTE Lendva)

FARAGÓ MÁRTON

TERASA S CVETОВI / VIRÁGOS TERASZ
1941, olje, platno / olaj, vászon, 70 x 50 cm
(Privatna zbirka / Magángyűjtemény)

FARAGÓ MÁRTON

VODNI MLINI / VÍZIMALMOK

(?), akvarel, litografija na razglednici / akvarell, litográfia képeslapon, 10,5 x 15 cm

(Privatna zbirka / Magángyűjtemény)

Navodila avtorjem

1. Uredništvo bo sprejelo prispevke, ki bodo uvrščeni v eno izmed naslednjih kategorij:
 - *znanstveni in strokovni prispevek oz. razprava* (obseg največ do 8 strani A/4);
 - *informativni prispevek, prikaz, poročilo* (obseg največ do 3 strani A/4), ki naj bodo napisani poljudno, jasno in razumljivo; priporočamo novinarski slog pisanja;
 - *leposlovno besedilo* (poezija – do 30 verzov, proza – do 5 strani, dramatika – do 5 strani);
 - *esej, potopis* – do 5 strani A/4;
 - *strokovna recenzija, beležka, komentar, prevod itd.* do 3 strani A/4;
 - *poljudnoznanstveni članek* do 5 strani A/4;
 - *wodnik* – do 1,5 strani;
 - *intervju* – do 5 strani (brez fotografij).
2. Zaradi lažje obdelave in priprave prejetih besedil za tisk prosimo, da upoštevate spodnja tehnična navodila:
 - izberite pisavo Times New Roman, velikost črk naj bo 12 pt;
 - razmak med vrsticami naj bo 1,5;
 - besedilo naj bo levo poravnano.
3. Znanstveni in strokovni prispevki naj imajo še povzetek v slovenščini ali v madžarščini, odvisno od specifičnosti (če je strokovni članek pisan v slovenskem jeziku, pričakujemo povzetek članka v madžarskem jeziku in obratno) v dolžini največ 150 besed. Povzetek naj vsebuje ime in priimek, akademski naziv avtorja ter naslov prispevka.
4. Znanstveni in strokovni prispevki naj bodo napisani po znanstvenih oz. strokovnih metodoloških načelih, razdeljeni na poglavja, kar naj bo razvidno tudi iz oblike tipkopisa ali načina podčrtovanja.
5. Tabele naj bodo med besedilom, na mestih, kamor sodijo. Izjemoma naj bodo večje tabele napisane ločeno – na koncu teksta oz. posebej s tem, da mora biti jasno označeno, kam sodijo.
6. Slike (fotografije, risbe, diagrami ...) morajo biti predložene ločeno od besedila. Fotografije naj bodo na kvalitetnem papirju, risbe pa na trdem belem papirju, narisane s krepkejšim pisalom. Na hrbtni strani naj bosta s svinčnikom napisana ime in priimek avtorja, naslov članka, zaporedna številka slike oz. risbe ter položaj znotraj besedila.
7. Opombe naj bodo oštevilčene po vrstnem redu, po katerem se pojavijo v besedilu, z arabskimi številkami v oklepaju.
8. Na koncu strokovnega oz. znanstvenega prispevka naj bo literatura navedena po abecednem vrstnem redu, in sicer v skladu z znanstvenimi standardi za navajanje literature. Primera navajanja literature:
 - na koncu prispevkov: *Galič, Š., Szunyogh, S., Tomka, M. (1997). Pozdrav iz Dolnje Lendave / Üdvözlet Alsólendváról –I. Lendava: Občina Lendava.* ;
 - če se reference navajajo v besedilu: *Galič, Szunyogh, Tomka 1997, str. 51.*
9. Za vsebino prispevka odgovarja avtor, zato bomo objavili le prispevke, ki so podpisani s polnim imenom in priimkom, izjema so leposlovna besedila. Stališča avtorjev niso uradna stališča uredništva niti ustanov, iz katerih izhajajo avtorji, temveč njihova osebna.
10. Vse prispevke strokovno recenziramo praviloma znotraj uredništva, pri čemer je recenzentski postopek anonimen.
11. Avtor prejme po objavi svojega prispevka 3 izvide revije Lindua, v kateri je bil prispevek objavljen.
12. Avtor soglaša z objavo svojega prispevka v tiskani ali elektronski verziji.

Prispevke pošljite po e-pošti ali v digitalni obliki.

Naslov uredništva:

Uredništvo revije Lindua, Glavna ulica – Fő utca 12
(sedež Knjižnice Lendava – Könyvtár Lendva),
9220 Lendava – Lendva

e-mail: lindua@knjiznica-lendava.si

e-naslov odgovornih za besedila:

Judit Vida Törnar: vt.judit@gmail.com

Olga Paušič: olga.pausic@gmail.com

UREDNIŠTVO REVIJE
LINDUA

Utasítás a szerzőknek

1. A szerkesztőség azokat a szövegeket fogadja el, amelyek az alábbi kategóriák egyikébe tartoznak:
 - *tudományos és szakmai szövegeket, ill. értekezéseket* (a terjedelem max. 8 A/4-es oldal);
 - *tájékoztató szöveg, bemutató, beszámoló* (a terjedelem max. 3 A/4-es oldal), amely népszerű, egyértelmű és érthető stílusban íródik; ajánlott a publicisztikai stílus;
 - *szépirodalom* (vers – max. 30 versszak, próza – max. 5 oldal, drámai szöveg – max. 5 oldal);
 - *esszé, útirajz* – max. 5 A/4-es oldal;
 - *szakmai recenzió, jegyzet, kommentár, fordítás és hasonló* (max. 3 A/4-es oldal);
 - *népszerűsítő tudományos szövegek* (max. 5 A/4-es oldal);
 - *előszó* (max. 1,5 oldal);
 - *interjú* (max. 5 oldal, fotók nélkül).
2. A szövegek könnyebb szerkesztése és nyomdába való előkészítése miatt arra kérjük a szerzőket, hogy tartásuk be az alábbi technikai utasításokat:
 - a betűtípus: Times New Roman, a betűméret 12 pt;
 - a sorköz: 1,5;
 - a szöveg balra igazított.
3. A tudományos és szakmai szövegekhez szükséges a szlovén, ill. magyar összefoglaló (absztrakt), amely a szöveg nyelvi specifikumától függ (ha a szakmai szöveg szlovén nyelven íródott, az összefoglalót magyar nyelven várjuk, és fordítva). Az absztrakt legfeljebb 150 szót tesz ki, annak elején fel kell tüntetni a szerző vezeték- és utónévét, tudományos fokozatát, valamint a szöveg címét.
4. A tudományos és szakmai szövegek kövessék a tudományos, ill. szakmai módszertani elveket, legyenek fejezetekre osztva, ami a szöveg formájából is látható legyen.
5. A táblázatok a szövegben legyenek ott, ahol azokra hivatkozás történik. Nagyobb táblázatokat kivételesen a szöveg végén is lehet mellékelni, ekkor viszont pontosan meg kell jelölni, hova tartozik.
6. A szöveghez kapcsolódó képeket (fotókat, rajzokat, diagramokat...) külön kell mellékelni. A fotók jó minőségű papíron, a rajzok fehér famentes rajzlapon legyenek vastagabb íróeszközzel. A hátoldalon ceruzával legyen feltüntetve a szerző vezeték- és utóneve, a szöveg címe, a kép, ill. rajz sorszáma, valamint a szövegben való elhelyezkedése.
7. A megjegyzések legyenek zárójelben arab számokkal megszámozva, olyan sorrendben, ahogy egymást követik a szövegben.
8. A tudományos, ill. szakmai szövegekben a felhasznált irodalom betűrendben legyen feltüntetve a szakma követelményei szerint. Példa a felsoroláshoz:
 - a szöveg végén: *Galič Š., Szúnyogh S., Tomka M.: Pozdrav iz Dolnje Lendave/Üdvözlét Alsólendváról. Občina Lendava/Lendva Község, Lendva, 1997.*
 - a szövegben: *Galič Š., Szúnyogh S., Tomka M.: Pozdrav iz Dolnje Lendave/Üdvözlét Alsólendváról. Občina Lendava/Lendva Község, Lendva, 1997. c. könyv 51. o. nyomán*
9. A szöveg tartalmáért a szerző felel, ezért csak olyan szövegek kerülnek megjelentetésre, amelyek teljes névvel vannak aláírva, kivételt a szépirodalmi szövegek jelentenek. A szerző álláspontja nem a szerkesztőség, ill. intézmény hivatalos álláspontja, amelyben a szerző dolgozik, hanem kizárólag a szerző személyes véleménye.
10. A folyóiratban megjelenő valamennyi szöveg előzőleg anonim, ún. peer review bírálati folyamaton megy keresztül.
11. Amennyiben megjelent a folyóiratban a szöveg, a szerző a Lindua folyóirat 3 példányszámára jogosult.
12. A szerző hozzájárul szövegének nyomtatott vagy elektronikus megjelentetéséhez.

A szövegeket e-mailben vagy digitális formában várjuk.

A szerkesztőség címe:

Lindua Szerkesztőség, Glavna ulica – Fő utca 12.
(a Könyvtár Lendva székhelye), 9220 Lendava – Lendva
e-mail: lindua@knjiznica-lendava.si

A szövegek gondozásáért felelős:

Judit Vida Törnar, e-mail címe: v.t.judit@gmail.com

Olga Paušič, e-mail címe: olga.pausic@gmail.com

LINDUA
SZERKESZTŐSÉG

Na ovitku • A borítón:

Jure Markota in Jovana Mitić:
Konstrukcija-dekonstrukcija

mešana tehnika/vegyes technika,
2015

Galerija-Muzej Lendava
Galéria-Múzeum Lendva
LindArt 2015